

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2020 / 08 FİYATI: 9 TL

AĞUSTOS 2020

Büyük İşleri Yalnız Büyük Milletler Yapar

H. Atatürk

30

Ağustos
Zafer Bayramı
Kutlu Olsun

Yahya Aksoy'un yazısı 12. sayfada

Cengiz Özakıncı:
**Atatürk'ün
30 Ağustos
Söylevi** s. 5

Cihangir Dumanlı:
**Zaferi Kazanan
TBMM
Ordusu Nasıl
Kuruldu?** s. 29

Gürbüz Evren:
**Covid 19
Hakkında
Bilinme-
yenler** s. 52

Öğüt Yazman:
**Salgın
Felaketinde
ABD** s. 59

Tekin Özertem:
KeKaHeHa
Ömer Dedeoğlu:
**Şeyh
Bedrettin** s. 65

Barbaros Eneç:
**Yeni
Toplumsal
Hareketler** s. 82

Necef Uğurlu:
**Freud'un
Yeğeni
Bernays
ve Onun PR
Marifetleri** s. 76
Erhan Kanyılmaz:
**Mohaç
Savaşı** s. 118

Bir “kaçak göçmen rehberi!..”
ABD’ye kaçak yollarla giren Giresunlu Sadık’ın tutunma, var olma mücadelesi,
askerlik arkadaşından yediği kazıklar ve hayatının aşkını bulması...
Göçmen gözüyle 80’li yılların Amerikası...
Ayrıntılı gözlemler... Sürükleyici bir serüven...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Tokar, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 07 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

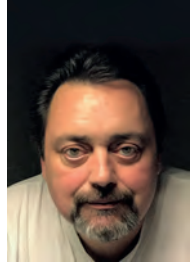
- 3 Tiyatroda Rol Yapanlar Seyircilerdir**
Dr. Ufuk Akyol

5 Atatürk'ün 30 Ağustos Söylevi

Cengiz Özakıncı

- 12 Büyük Zaferlerin Başkomutanı Atatürk**
Yahya Aksoy
- 19 Atatürk ve Hukuka Saygı**
A. Erdem Akyüz
- 23 Heyeti Temsiliye'nin Kararlılığı Sürüyor!**
Cengiz Önal
- 28 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 29 Zaferi Kazanan TBMM Ordusu Nasıl Kuruldu?**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 35 Gün Sevr'i Anlama ve Anlatma Zamanı**
Yaşar Öztürk
- 41 Üç Kılıç Hikayesi**
Kaya Boztepe
- 47 İnönü'den Sunay'a Ders**
Mete Akyol
- 52 Covid-19 Salgını Hakkında Bilinmeyenler**
Gürbüz Evren
- 59 Salgın Felaketinde ABD**
Dr. Öğüt Yazman
- 65 Şeyh Bedrettin**
Ömer Dedeoğlu
- 69 Enerjide Yeni Arayışlar**
Necdet Pamir

- 76 Freud'un Yeğeni Edward Bernays**
Necfe Uğurlu
- 82 Yeni Toplumsal Hareketler**
Barbaros Eneç
- 86 KeKaHeHa**
Dr. Tekin Özertem
- 91 Yüzdelerin Örtüğü İnsan Trajedileri**
Demir Ayaç
- 99 Keltepe'den Keklikpınarı'na**
Konur Ertop
- 105 Ali Kemalî Bey**
Zeki Sarıhan
- 109 Gerçeği Aramak**
Sabriye Aşır
- 113 Satılık Sporcular**
Metin Gören
- 117 Hayatın Kendisidir Zaman**
Nuray Bartoschek
- 118 Mohaç Savaşı**
Erhan Kanyılmaz
- 123 Budizm ve Zen Budizmi**
Berk Yüksel
- 128 Kroisos Solon'a Hazinesini Gösteriyor**
Haluk Erdemol
- 132 Burghausen**
İzlen Şen Tokar
- 138 Atmayın Yamalık Yaparız**
Mehmet Ünver
- 143 Ceyhun Atuf Kansu**
Sabri Kemal
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız**
- 58 Gözün Sözü**
- 98 İlk Dersimiz Türkçe**
- 116 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyüklüğü**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Tiyatroda Rol Yapanlar Seyircilerdir

Doğduğu günden bugüne kadar tiyatronun değerinden ve öneminden hiçbir şey kaybetmeden varlığını sürdürüebilmesi, aslında ne olağanüstü yetenekli oyuncuların varlığı ne de inanılmaz yaratıcı oyun yazarları sayesinde. Tiyatro görevi nedeniyle halen değerlidir, halen önemlidir ve halen vardır.

Tiyatroyu, hayal ürünü oyunları sergilerken rol yapan oyuncular ve seyircilerinden ibaret sanmak ne büyük bir yanılgıdır.

Zaman içinde gerek birey gerek toplum gerekse iktidarlar, etraflarındaki gelişmeleri göremeyebilir hatta anlayamayabilirler. Bunun sonucu olarak da çözümlemesini yapamadıkları durumların sürüklediği hatalara bazen suçlara bulanıverirler. O noktadan sonra o hatalara, o suçlara bulanmamış gibi yapmaya başlarlar. O hataları ve suçları gizlemeye çalışırlar ve yarattıkları yalan bir dünya içinde yaşamlarını sürdürürler.

Tiyatro burada devreye girer. Tiyatroda gerçek seyirci koltuklarında değerdir. Sahnededir. Rol yapanlar seyircilerdir. Oyuncular ise o seyircilere hatalarını, suçlarını gösteren gerçek aynasını tutanlardır. O oyunların hayal ürünü olduklarını sanıyorsanız bir daha düşünün. Macbeth'i, Gergedan'ı, Cadı Kazanı'nı, Arturo Ui'yi düşünün.

O oyunlar toplumlara gizledikleri tüm hatalarını, suçlarını gösterirler ki gerçek de varlığını sürdürüebilsin. •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

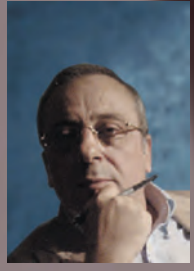
Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. (1921)*
- *Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. (1928)*
- *Bağımsızlığı için ölümü göze alan millet, insanlık haysiyet ve şerefine icabı olan bütün fedakârlığı yapmakla teselli bulur ve elbette esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete nazaran dost ve düşman nazarındaki mevkii farklı olur. (1927)*
- *Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.*

K Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

ATATÜRK'ÜN 30 AĞUSTOS SÖYLEVİ

Büyük Zaferimizin ikinci yıldönümü, 1924'te Büyük Taarruz'un başladığı yerde, Dumlupınar'da kutlanacaktı.

30 Ağustos 1924 günü Dumlupınar'da yapılan Büyük Zafer kutlamalarında,^[1] önce Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi (Çakmak), 26 Ağustos Büyük Taarruz'un nasıl gerçekleştiğini anlatan bir konuşma yapmış; onu başka konuşmacılar izlemiş; en son kürsüye çıkan Atatürk hem Büyük Taarruzu ve Büyük Zaferi hem de Devrimleri açıklayan çok önemli bir konuşma yapmıştı. »

Atatürk, eşi Latife Hanım ve yanındakiler, Büyük Zafer'in ikinci yıldönümü töreni için geldikleri Dumlupınar'da trenden inerken. (copyright: ullstein)

Konuşmanın tam metni 31 Ağustos 1924 günlü Hakimiyeti Milliye'de şu başlıklarla veriliyordu:

"Dumlupınar'da Layemut (ölümsüz) Zaferi ve Hatıralarını Tes'id Ederken (kutlarken) Büyük Gazi diyor ki: Efendiler, asırlardan beri Türkiye'yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir: Türkiye'yi!.. Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin duçar olduğu zararları ancak bir tarzda telâfi edebiliriz: O da artık

Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 günü Dumlupınar'da verdiği söylev (Hakimiyeti Milliye, 31 Ağustos 1924).

Türkiye'de Türkiye'den başka bir şey düşünmemek."

Gazete Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 söylevini ertesi gün tam metin olarak yayımladı. Burada özetini aktardığımız o günkü konuşmasında Atatürk, Büyük Taarruz'un nasıl hazırlandığını, nasıl başlatıldığını, nasıl geliştiğini ve nasıl Büyük Zafer'le sonuçlandığını ayrıntılarıyla anlatıyor ve konuşmasının sonunda özetle şunları söylüyordu:

Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 Dumlupınar söylevi
31.08.1923 günlü Cumhuriyet gazetesinde.

- "Efendiler, harp, muharebe, nihayet meydan muharabesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve fen sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla harslarıyla (kültürleriyle) hülâsa (kısaca) bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin hakiki kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız kuvveti cismaniyenin (cismani güçlerin) değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve harsî (kültürel) kuvvetin tefevvükünü (üstünlüğünü) mertebesi sübuta (kanıtlama düzeyine)

vardır. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün mevcudiyeti maddiye ve maneviyesiyle (maddi manevi bütün varlığıyla) mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir âkibetin ne kadar fecî olabileceğini tahmin edersiniz. Mahvü izmihlâl (mahvolup yok olmak) yalnız cidal (savaş) sahasında bulunan orduya münhasır (sınırlı) kalmaz. Asıl o ordunun mensup olduğu millet feci âkibetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidarların (hükümdarların), harîs (hırslı) politikacıların, birtakım hayalî emellerle, vasıtası (aracı) mevkiine düşen müstevli (yayılmacı) orduların, müstevli (yayılmacı) milletlerin uğradığı bu nevi fecî âkibetlerle malâmâldir (dopdoldur).

Efendiler, Türk vatanını fethetmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayâlini umumî (genel), maaşerî (ortak) bir fikir haline koymaya çalışanların da lâyük oldukları âkibetten kurtulamamış olduklarını gözlerimizle gördük.

Efendiler, kendilerine bir milletin talihi tevdi olunan (bırakılan) adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve kabili istihsâl menfaatları (elde edilebilir çıkarları) yolunda kullanmakla mükellef (yükümlü) olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, **bir memleketi**

30 Ağustos 1924 günü tören için Atatürk'le Dumlupınar'a gelen komutanlar bir arada.

zabt ve işgal etmek, o memleketlerin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Halbuki, asırların mevlâdu olan bir ruhu milliye (Yüzyılların doğurmuş olduğu bir milli ruha) kavi (güçlü) ve daimî (sürekli) bir iradei milliyyeye (milli iradeye) hiçbir kuvvet mukavemet edemez

(karşı koyamaz).

Mahkûm olmak istemeyen bir milleti, tahtı esaretinde tutmaya muktedir olacak kadar kuvvetli müstebitler artık bu dünya yüzünde kalmamıştır. Türk milleti son mücadelâtiyle (mücadeleleriyle), bilhassa burada ihraz ettiği (kazandığı) zaferle, izhar ettiği (gösterdiği) azim ve irade ile malûm olan (bilinen) bu hak' ayıkı (gerçekleri) bir defa daha

Atatürk, tören için geldiği Dumlupınar'da askeri birliği selamlıyor.

sinei tarihe (tarihin bağına) çelik kalemlerle hâketmiş (kazımış) bulunuyor. (...)

Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devletinin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada tarsi olundu (sağlamlaştırıldı). Hayatı ebediyesi (ebedi hayatı) burada tetviç olundu (taçlandı). Bu sahada akan Türk kanları, bu semada (gök-yüzünde) pervaz eden (uçan) şehit ruhları devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır (sonsuzlukta dek koruyucularıdır). Burada esasını vâzettığımız (temelini attığımız) "Şehit Asker" âbidesi işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu âbide, Türk vatanına göz dikecekleri Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, savletini (hücumunu), kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır:

Efendiler, bu muazzam zaferin muhtelif âmilleri (etkenleri) fevkin-

Büyük Taarruz, panorama, Anıtkabir.

de (üzerinde) en mühimi (önemlisi) ve aslîsi (yükseği) Türk milletinin bilâkaydüşart hâkimiyetini (sınırsız koşulsuz egemenliğini) eline almış olmasıdır. Bu hâdisenin tarihimizde ve bütün cihanda ne büyük, ne feyizli bir inkılâp olduğunu izah lâzım görmem. Milletimizin uzun asırlardan beri hanlar, hakanlar, sultanlar, halifeler elinde, onların tahakküm ve istibdadı altında ne kadar ezildiğini, onların hırslarını temin yolunda ne kadar büyük felâketlere ve zararlara uğradığını düşünürsek, milletimizin hâkimiyetini eline almış olması hâdisesinin bütün azamet (büyüklüğü) ve ehemmiyeti (önemi) nazarlarımızda tecelli eder (gözlerimizde belirir). Gerçi büyük zaferin ferdasına (ertesine) kadar İstanbul'da halife ve sultan namı altında bir şahıs ve onun işgal ettiği hilâfet ve saltanat unvanıyla bir makam vardı. Fakat bu zaferden sonra millet o makamları ve o makam

sahiplerini lâıyk olduğu âkibete isal etti (ulaştırdı).

Efendiler, hâkimiyeti milliye (ulusal egemenlik) öyle bir nurdur (ışıktır) ki, onun karşısında zincirler erir; taç ve tahtlar yanar, mahvolur. Milletlerin esareti (tutsaklığı) üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar. Avrupa'nın ortasından tâ Şark'ın (doğunun) öbür ucundaki binlerce senelik memleketlere bakacak olursak, Osmanlı İmparatorluğunun istihkak ettiği talih (hak ettiği yazgıyı) daha güzel anlayabiliriz.

Arkadaşlar, saraylarının içinde Türk' ten gayri unsurlara istinat ederek (dayanarak), düşmanlarla ittifak ederek Anadolu' nun, Türklüğün aleyhine yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından tard (kovulması), düşmanların denize dökülmesinden daha rehakâr (kurtarıcı) bir harekettir. Türk milletinin mübârek vediai ecdat (atalarının kutsal emaneti) olan bu topraklarda tam mânasıyla efendi olarak yaşaması, ancak o fuzulî bîmâna (anlamsız) olduktan başka, mevcudiyetleri mahzı zarar (varlıkları tam bir zarar) ve felâket olan makamların bertaraf edilmesiyile mümkün olabilirdi. (...)

Efendiler, artık vatan imar (bakım, bayındırlık) istiyor, zenginlik ve refah istiyor. İlim ve marifet, yüksek medeniyet, hür fikir ve hür zihniyet istiyor. Şeref, namus, istiklâl (bağımsızlık), hakikî varlık, vatanın bu taleplerini tamamen ve serian (çabucak) yerine getirmek için esaslı ve

ciddi bir surette çalışmayı emreder.

Efendiler, asırlardan beri Türkiye' yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir: Türkiye' yi!.. Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin duçar olduğu (uğradığı) zararları ancak bir tarzda telâfi edebiliriz: O da artık Türkiye' de Türkiye' den başka bir şey düşünmemek. Ancak bu zihniyetle hareket ederek her türlü selâmet (esenlik) ve saadet (mutluluk) hedeflerine vasıl olabiliriz. (...)

Efendiler, milletimizin hedefi, milletimizin mefkûresi (ülküsü) bütün cihanda tam mânasıyla medenî (uygar) bir heyeti içtimaiye (toplum) olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin mevcudiyeti kıymeti, hakkı hürriyet ve istiklâlî (özgürlük ve bağımsızlık hakkı), malik olduğu (sahip olduğu) ve yapacağı medenî eserlerle mütenasiptir (uygarlık yapıtlarıyla doğru orantılıdır). Medenî eser vücuda getirmek kabiliyetinden mahrum (yetisinden yoksun) olan kavimler, hürriyet ve istiklâllerinden (bağımsızlıklarından) tecrit olunmaya mahkûmdurlar. Tarihi beşeriyet (insanlık tarihi) baştan başa bu dediğimi teyid etmektedir. Medeniyet (uygarlık) yolunda yürüme ve muvaffak (başarılı) olmak, şartı hayattır (yaşam koşuludur). Bu yol üzerinde tevakkuf (duraklayanlar) veyahut bu yol üzerinde ileri değil geriye bakmak cehil (cehalet) ve gafletinde bulunanlar, medeniyeti umumiyenin (genel uygarlığın) huruşan (çoşkun) seli altında boğul-

maya mahkûmdurlar. (...)

Efendiler, milletimiz burada tesis ettiğimiz (kutladığımız) büyük zaferden daha mühim bir vazife (görev) peşindedir. O zaferin idraki (kavranması) milletimizin iktisat sahasındaki muvaffakiyetleriyle (başarılarıyla) mümkün olacaktır. (...)

*Efendiler, artık bugün hayat ve insanîyet icapları bütün hakikatiyle tecelli etmiştir. Bunlara mugayir (aykırı) olan rivayetler (söylentiler) ahlâk ve imana esas olmaz. Hakikat tecelli edince kizp (yalan) ortadan kalkar. **Safsatalar, hurafeler kafalardan çikmalıdır. Her türlü teali (yükselme) ve tekemmüle (gelişmeye) müsteit (yetenekli) olan milletimizin içtimâi (toplumsal) ve fikrî inkilâp hatvelerini (düşünsel dönüşüm adımlarını) kısaltmak isteyen maniler (engeller) behemehal (ne olursa olsun) bertaraf edilmelidir.***

Efendiler, son sözlerimi münhasıran memleketimizin gençliğine tevcih etmek istiyorum.

Gençler!

Cesaretimizi takkiye ve idame eden (sürdüren) sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile, insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin (sevgisinin), fikir hürriyetinin (düşünce özgürlüğünün) en kıymetli (değerli) timsali (simgesi, örneği) olacaksınız.

Ey yükselen yeni nesil, istikbâl (gelecek) sizindir. Cumhuriyeti biz tesis ettik (kurduk); onu ilâ (yükselecek) ve idame edecek (sürdürececek) sizsiniz.

Arkadaşlar, bu gaza ve şehadet diyarını terkederken "Şehit Asker" i hep beraber hürmet ve tazimle selâmlayalım.

26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz'da kanlarını canlarını ortaya koyan ve 30 Ağustos 1922 Büyük Zafer'le bizlere özgür ve bağımsız bir vatan armağan eden tüm şehit ve gazilerimizi, Başkumandan Atatürk'ün bu sözleriyle anıyor ve anırları önünde saygıyla eğiliyoruz.

Büyük Zaferimizin 98'inci yılı kutlu olsun. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1]Hakimiyeti Millîye gazetesi Büyük Zaferi kutlamak üzere Ankara'dan Dumlupınar'a gidenlerin kimler olduğunu yazıyordu: "Dumlupınar'da Büyük Zaferi tesid için yapılacak merasimde hazır bulunmak üzere Reiscümhur Hazretleriyle refikaları Hanımefendi, Başvekil ve Hariciye Vekili İsmet, Erkanı Harbiye Umumiye Reisi Fevzi, Müdafaa-i Millîye Vekili Kazım Paşalar hazeratı, Maarif Vekili Vasıf, ve Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyefendiler, Halk Fırkası Katibi Umumisi Tekfur Dağı Mebusu Cemil, Afyon Karahisar Mebusu Ruşen Eşref, Bozüyük Mebusu Salih, Bolu Mebusu Falih Rıfka, Kars Mebusu Ağa Oğlu Ahmed, Kütahya Mebusu Besim Atalay, Dahiliye Müsteşarı Münir, Riyaseti Cumhuriyet Baş Katibi Kaimakam Tevfik, Kaimakam Ekrem, Ser Yaver Rasuhi, ve Yaver Muzaffer ve Kalemi Mahsusdan Memduh, Şeyhül Muharririn Mahmud Sadık, gazetemiz ve cemiyeti umumiye namına Ziya, Anadolu Ajansı namına Kemaleddin Kamu, "Cumhuriyet"den Aka Gündüz ve Nüzhet Haşim, "Vakit"dan Ankara muhabiri Necati Beyler, muallim Nakiye Hanım, Ankara Barosu, Bursa Türk Ocağı ve Ziraat Bankası Meclisi İdaresi namına Muhiddin Baha, Darülfünun Medreselerinden Cemil, Polis Müdürü Dilaver, Baş Vekalet Kalemi Mahsusu Müdürü Cavid, Harbiye Kalemi Mahsus Müdürü Hamid Beyler, İsmet, Fevzi ve Kazım Paşalar hazeratının refakat zabitanı, Cuma günü saat birde hususi bir trenle şehrimizden hareket etmişler ve istasyonda burada kalan Ticaret Vekili Hasan, Dahiliye Vekaleti Vekili Sıhhiye Vekili Doktor Refik, Adliye Vekili Necati, Siird Mebusu Mahmud, İş Bankası Müdürü Umumisi Mahmud Celal Bey Efendilerle erkan ve umerayı Askeriye, Vekaletler Müsteşar ve müdiranı, Rus Sefiri Suriç cenabları, kadın, erkek, pek çok halk tarafından teşyibe, bir kademei askeriyeye, polisler ve inzibat efradı ve bando mizika tarafından selamlanmıştır."

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

BÜYÜK ZAFERLERİN BAŞKOMUTANI

ATA

TÜRK

“Zafer, zafer benimdir
Zdiyebilenindir. Başarı
sağlayacağım ve başardım
diyebilenindir” düşüncesi ile
“Milli Mücadele Destanı” yaratan
Başkomutan Atatürk, “*Bütün
tarih bize gösteriyor ki, milletler
yüksek hedeflerine erişmek istediği
zaman, bu çalışmalarını karşısında
üniformalı çocuklarını bulmuşlardır.
Tarihin bu genelliği içinde yüksek
bir ayrılık bizim tarihimizde, Türk
tarihinde görülür.*” demiş ve bunun
en güzel örneğini göstermiştir. »

“Atatürk’ün askerlik vasıfları hakikaten yüksektir... Siyasi vasıflarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu ikisi birleşince Atatürk’ün şahsiyeti müstesna bir ölçüye çıkmış oluyor.” İsmet İnönü

ABD Gen. Kur. Bşk. **John W. Vessey** 26 Mayıs 1983 tarihindeki Anıtkabir ziyaretinde, *“Büyük kahraman ve büyük milletin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün huzurunda bulunmaktan en derin şerefi duydum.*

John W. Vessey:
“Atatürk ilkeleri cumhuriyet için bugün rehber ve gelecek için bir meşaledir.”

Atatürk ilkeleri cumhuriyet için bugün rehber ve gelecek için bir meşaledir.” diyerek, tarihe ışık tutmakta.

Yıldızı Çanakkale’de doğan, Kafkas ve Filistin cephelerinde yükselen Sakarya, Afyon ve Dumlupınar meydan muharebelerinde doruklarda bir bayrak gibi yükselen ve Ankara’dan Türkiye ve dünyayı aydınlatan komutan ve devlet ada-

mı Mustafa Kemal Atatürk şöyle söylüyor:

John W. Vessey

“Her büyük meydan muharebesinden, her büyük zaferin kazanılmasından sonra, yeni bir alem doğmalıdır. Doğar. Yoksa başlı başına zafer boşa gitmiş gibi çaba olur... Hiçbir zafer son amaç değildir. Zafer ancak daha büyük olan bir amacı elde etmek için en belli başlı bir araçtır. Amaç düşüncedir. zafer bir düşüncenin elde edilmesine hizmeti oranında değer ifade eder.”

Bir komutanda bulunması gereken bütün vasıfları özünde bulunduran, yeri ve zamanı geldiğinde öngörülerini, teknik, taktik ve stratejilerini uygulama alanına sarsılmaz bir iradeyle koyan, *“Gerçek ne kadar acı olursa olsun, olduğu gibi kabul edilmelidir / Güçlülük karşısında yılmamak lazımdır.”* diyen, yöneten, yönlendiren, olağanüstü yetenekli ve kişilikli bir komutan Mustafa Kemal Paşa, *“Sorumluluk yükü her şeyden, ölümden de ağırdır”* diyerek, okul hayatından, tarihten ve askerlik tecrübelerinden edindiği kazanımları, imkânsız görünen hedefleri işaret eden bir lider-komutan olarak, soğukkanlılıkla ve büyük bir cesaretle değerlendirmesini bilmiştir.

E. Bnb. **Otto Welsch**, *“Türk İstiklâl Harbi’ni Başaran Yüksek Fikir”* başlıklı yazısında şöyle diyor:⁽¹⁾

“İlâhî bir kumandanlık, dışarıya karşı hiçbir eziklik göstermeyen kuvvetli bir seciye, hiçbir mesuliyetten irkilmeyen bir cesaret ve hiçbir engelin yürüdüğü istikâmetten ayıramayacağı bir sebat, kararlarında dahiyane bir yanılmamazlık... İşte bu suretle Kemalist ihtilal tarihinin tetkiki hissiyatını cezbedecek bir tarzıdır... İşte anadan bir büyük kumandan ve lider olarak doğan bir insanın eseri!”

Yabancı muhabirin, “*Kurtuluş Savaşı'nı nasıl kazandınız?*” sorusunu: “*Telgrafın telleriyle!*” diyerek yanıtlayan ve telgrafhanelerde sabahlayan Atatürk, iletişimin savaşlardaki önemini tarihe not etmiştir.

Türk ordusu, Eskişehir, Kütahya muharebesinde (14-16 Temmuz 1921) Sakarya Nehri doğusuna kadar çekilmek zorunda kalınca, TBMM'nin 5 Ağustos 1921'de kabul ettiği bir kanunla, o zamana kadar Meclisin tüzel kişiliğinde bulunan başkomutanlık görevini, olağanüstü yetkilerle Mustafa Kemal Paşa'ya verdi. Bu kanunun 2. Maddesi şöyle demektedir:

“Başkomutan, ordunun maddi ve manevi kuvvetini azami surette tezyit (çoğaltma, fazlalaştırma, artırma) ve sevkü idaresini bir kat daha tarsin (sağlamlaştırma) hususunda, TBMM'nin buna müteallik salâhiyetini (yetkisini) Meclis namına fiilen istimaline (kullanmaya) mezundur.”

Otto Welsch: “İlâhî bir kumandanlık, dışarıya karşı hiçbir eziklik göstermeyen kuvvetli bir seciye, hiçbir mesuliyetten irkilmeyen bir cesaret ve hiçbir engelin yürüdüğü istikâmetten ayıramayacağı bir sebat, kararlarında dahiyane bir yanılmamazlık...”

Bir Amerikalı yazarın dediği gibi:

“Sakarya kıyılarındaki Türk Zaferi, Yakın ve Ortadoğu'nun siyasal yüzünü kökünden değiştirmiştir.”

Sakarya Meydan Muharebesi'nde, Başkomutan Mustafa Kemal'in verdiği direktif tarihin altın sayfalarında yerini almış ve hedefe ulaşmak için; planlama ve sürat stratejisi Büyük Taarruz'un anahtarı olmuştur.

“Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır; bu sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla sulanmadıkça, terk olunamaz...! Ordular ilk hedefiniz Ak Denizdir, İleri!”

Büyük zaferin ardından Büyük Millet Meclisi'nin 19 Eylül 1921'de Başkomutan Mustafa Kemal'e Mareşal rütbesi ve Gazi unvanı vermesi, ona milletçe duyulan güvenin ve şükranın anlamlı bir ifadesi olmuştur.

“Askeri deha-yaradılıştan komutan” diyen, Batılı bir yazar şöyle söylüyor: *“Mustafa Kemal'in meslek hayatının başlangıcına askerlik hakimdi ve*

hiç kuşkusuz kendisi askeri deha sahibi idi. Askeri dehası, en iyi olarak şu beş nitelikte tanımlanabilir:

- 1- *Kişisel cesaret,*
- 2- *Başkalarının hareketini sezisi yeteneğı,*
- 3- *Sabır, kendi hareketlerinin en etkili olabileceğı uygun zamanı kavrayışı,*
- 4- *Kendi amacını açığa vurmadan başka yönlerden inandırıcı olma yeteneğı,*
- 5- *Hasım kuvvetlerin nispe gücünü objektif bir görüşle ve doğru*

olarak değerlendirme kabiliyeti (gerçekçilik)...

Frank Knight:
“Çanakkale Harekâtında her iki taraf da hatalar yapmakta idi. Fakat, hata yapmayan bir tek adam vardı: Yarbay Mustafa Kemal.”

Kemal, kuvvetli, inançlı kesin kararlı ve kararsızlığa tahammülsüz bir liderdi...”⁽²⁾

Bir Batılı yazar **Frank Knight** şöyle demekte: *“Çanakkale Harekâtında her iki taraf da hatalar yapmakta idi. Fakat, hata yapmayan bir tek adam vardı: Yarbay Mustafa Kemal.”*

Savaşı ve tüm savaş prensiplerini en derin ve kapsamlı bir şekilde kavramış olan Mustafa Kemal, *“Savaş, zarurî ve hayatî olmaldır... Millet hayatı tehlikeye maruz*

kalmadıkça; savaş bir cinayettir” diyerek büyük meydan savaşlarında zafer kazanmış bir komutan ve ardından, *“Yurtta sulh, dünyada sulh”* diyerek, dünya barışını sağlamak için çağrı yaparak ilk adımı atan tek büyük devlet adamı olduğunu göstermiştir.

Venezelos, Atatürk’ü Nobel Barış Ödülü’ne aday göstermek için, Norveç’in başkenti Oslo’da bulunan Nobel Ödülü Komitesi Başkanlığı’na, 12 Ocak 1934 tarihli üç sayfadan oluşan Fransızca olarak yazılmış bir mektup göndermiştir. Venezelos’un Nobel Ödülü Komitesi Başkanlığı’na gönderdiği bu mektubunun Türkçe tercümesi şöyledir:

“Bay Başkan

... Mustafa Kemal

Paşa’nın muhasımlarına karşı yaptığı milli harekâtın galibiyetle sonuçlanmasını müteakip 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması, bu istikrarsız duruma son verdi.

Bir milletin hayatında bu kadar kısa bir süre içinde böylesine köklü bir değişme nadir vuku bulmuştur.

...Büyük devrimci Mustafa

Kemal Paşa’nın başlattığı hızla, mutlakiyetçi sultanlar rejimi yıkılmış ve gerçekten laik bir devlet kurulmuştur. Millet tümüyle çağdaş uygarlıkların önünde yer almak için

şevk ile ilerleme yolunda bir atılım yapmıştır.

Barışı takviye hareketi yeni ve seçkin Türk devletine bugünkü görüntüsünü veren tüm iç reform hareketleriyle birlikte yürümüştür.

Türkiye yabancı unsurlarla meskûn vilâyetlerini terk etmek hususunda tereddüt etmemiş ve anlaşmalarda belirtildiği üzere kendi milli sınırları ile samimi şekilde iktifa ederek Yakın Doğu’da barışın gerçek bir savunucusu olmuştur.

Kanlı mücadeleler nedeni ile uzun yıllar Türkiye ile düşman durumunda kalan biz Yunanlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun yerini alan bu ülkede vuku bulan bu köklü değişikliğin etkilerini duyan ilk kimseler olduk. Anadolu faciasının hemen akabinde kendini yenileyen Tür-

Eleftherios Venezelos

kiye’ye bir anlaşma fırsatı görerek elimizi uzattık. O, bu uzanan eli samimiyetle kabul etti.

Ciddi anlaşmazlıklarla ayrılmış olan milletlerle samimi bir barış örneği veren bu yakınlaşmadan sadece, iki ülke için olduğu kadar Yakın Doğu barışı için de yararlı sonuçlar doğmuştur.

Barışın medyun olduğu bu kıymetli katkının sahibi kişi Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa’dır. Bu nedenle 1930 yılında Yunan Hükümet Başkanı sıfatı ile

ben Türk-Yunan Pakti'nin imzası ile Yakın Doğu'da barışa doğru yeni bir devir başlarken, Mustafa Kemal Paşa'yı Yüksek Nobel Barış Ödülü için aday göstermekle şeref kazanırım. İhtiramatı faikamın kabulünü rica ederim, Bay Başkan.” E. K. Venizelos.

Doğumunun 100. yılında UNESCO kararı, bu tarihi gerçeği; “Uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda çaba göstermiş üstün kişilerin gelecek kuşaklar için örnek olacakları inancı ile, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün anılacağını ifade ederek, olağanüstü devrimci, sömürgecilik ve emperyalizme karşı mücadele eden, dünya ulusları arasında barışın öncülüğünü yapmış, tüm yaşamı boyunca insanlar arasında renk, din, ırk ayrımı gözetmemiş, insan haklarına saygılı Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran devlet adamı” sözleriyle dünyaya duyurmuştur.

Yunan yazar “Onbinlerin Dönüşü” adlı eserinde Atatürk için şunları ifade etmiş:

“..İnsan şunu düşünmekten kendini alamıyor: Sanki yeni bir kuvvet, Türk ordusunu diriltmiş; onun yiğitliğini ateşlemiş. Sanki bir adam, onlara Büyük Zaferin mukadder olduğunu aşlamıştır...”

Doğuştan komutan ruhlu Atatürk'ün gurur kaynağı ve güvencesi, Türk milleti ve ordusudur:

“..Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve

zaferle ulaştırılmış olan 30 Ağustos Başkomutan Meydan Muharebesi, Türk ordusunun, Türk subayları ve komuta heyetinin yüksek gücünü ve kahramanlığını tarihte bir daha tesbit eden çok büyük bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık düşüncesinin ölmez bir anıttır. Bu eseri yaratan bir milletin çocuğu, bir ordunun Başkomutanı olduğum için, ilelebet mesut ve bahtıyırım.”

“...Gün geçtikçe daha çok genişleyen ve mükemmelşen askerî kurumlara lazım olan fenni beyinler yetiştirilmesi için de hazırlık yapılmalı, harp sanayi tesisatımızı, daha ziyade gelişmesi ve genişletilmesi için tedbirlere devam edilmeli ve endüstrileşme mesaimizde ordu ihtiyacı ayrıca göz önünde tutulmalıdır...”

“İlham ve kuvvet kaynağım milletin kendisidir.”

“Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir bütündür.”

“Tek tutkum yurdumdur.” diyerek, yüreğinde millet ve vatan sevgisi ile “Benim karakterim” dediği, “Ya istiklâl, ya ölüm” parolası ile ordulara komuta eden Atatürk'ün kazandığı büyük zaferleri, eşsiz devrimleri ve kurduğu Türkiye Cumhuriyeti, ölmez bir anıt olarak sonsuza dek yükselerek, ülkemizi ve dünyayı aydınlatacaktır. •

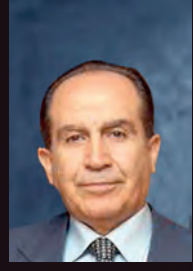
yahyaaksoybd@gmail.com

1- (TTD, s.108)

2- (Em.Korgeneral C. Enginyurt-100.Yıl Atatürk Konferansları. s-43)

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE HUKUKA SAYGI

“Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin, devlet halinde varlığı kabul olunmaz.”

M. Kemal Atatürk

Türkiye’deki adliye binalarının girişlerinde ve tüm duruşma salonlarında, tarafların görebileceği şekilde kürsünün arkasında “**Adalet mülkün temelidir**” yazar. Buradaki “mülk” kelimesi “ülke, devlet” anlamına gelmektedir. Bu söz; bir ülkenin temelinin adalet olduğunu gösterir. Temeli sağlam olan; yani hukuka saygı duyan ve adaleti sağlayan bir ülkenin temeli sağlamdır. »

O ülke, sağlam temeller üzerinde ayakta kalır. Temeli sağlam olmayan bir yapıyı bekleyen ne ise, adaleti sağlayamayan bir ülkeyi bekleyen de; aynı tehlikeler ve aynı istenmeyen sonuçlardır.

Dünya öyle bir dönemden geçmektedir ki; en uygar ve çağdaş sandığımız ülkelerde bile hukuk dışı ve adalete aykırı uygulamalara tanık olmaktayız. Ülkemizde hukuka ne kadar uyulduğunu, adaletin ne

Milliyet gazetesinde yayımlanan konuşmasında şu şekilde ifade etmiştir:

“İnsanlar, huzur ile, vicdan özgürlüğü ile çalışmak isterler. Bu ise, toplumu yöneten devlette ve hükümette adaletin kesin şekilde egemen olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir; orada hükümet yok demektir.”

Bunları söylemek ve bu tarihi

gerçeği ortaya koymak elbette önemlidir. Ancak bunları söylemekten daha önemli olan; hukuka “söz”le değil “öz”le saygı duymak ve müdahale etmemektir. Ata’nın yaşamında bunun çok sayıda ve çok önemli örneklerinden birini, kendisine karşı işlenmek istenen bir suikast davasında

Atatürk:

“İnsanlar, huzur ile, vicdan özgürlüğü ile çalışmak isterler. Bu ise, toplumu yöneten devlette ve hükümette adaletin kesin şekilde egemen olmasıyla mümkündür. (...)

ölçüde sağlandığını, bizler değil, yüksek yargı organları başkanları açıkladılar ve yargıya güvenin çok alt basamaklara düştüğünü rakamsal veriler vererek ifade ettiler. Adaletin üç temel ayağı olan “hakim, savcı ve avukatlardan” lardan gelen veya onlara yönelik yakınmalar bu güven azalmasının üzücü bir göstergesi olmaktadır.

Adaletin bir ülkenin temeli olduğu gerçeğini Mustafa Kemal Atatürk 1923 yılında yaptığı ve daha sonra

görmekteyiz:

“Vefatından iki yıl önce, Atatürk’e bir suikast girişimi ortaya çıkarılmıştı. Sanık tutuklandı ve adalete teslim edildi. Haber, yurttaki büyük şaşkınlık ve üzüntü yaratmıştı. Herkes bunu konuşuyor ‘Nasıl olur?’ deniliyor bir türlü herhangi bir nedene bağlanamıyordu. Atatürk, sanki olaydan haberi yokmuş gibi bu konuda ne düşündüğünü hiç açıklamadı ve karar verilinceye dek konuşmadı. Atatürk’ün bu suskunluğu

çeşitli yorumlara yol açmıştı. Kimi onun, ‘bu üzüntülü olayı anımsamak istemediğini’, kimi ‘bunun doğru olduğuna inanmadığını’, kimisi de ‘çok kızgın olduğunu’ düşünüyordu. Sonunda mahkeme kararını verdi; sanığa yükletilen suç kanıtlanamadığı gerekçesiyle, yargılanan kişi aklandı. Karar sonrasında Atatürk bu konuda, ilk ve son kez konuştu: ‘Demek ki yargıç, suçun işlendiğine kanaat getirecek ölçüde kanıt bulamamıştır.’ dedi. Ancak halk hâlâ beklemede idi. Bu kararı veren hâkim ve savcılara ne yapılacağını, nasıl, ne zaman ve ne şekilde cezalandırılacağını meraklı bekliyordu. Kısa süre sonra; o kararı veren hâkimler cezalandırılmak bir yana, Atatürk’ün onayı ile üst derece yargı organlarına atanmışlardı.”

Yaşanan bu olayda görüldüğü ve altta yer alan sözlerinde ifade ettiği üzere Atatürk; Türk Milletine ve Türk Milletinin adalet duygusuna tam bir güven duymakta ve vatanın bağımsızlığı ile adaletin bağımsızlığını bir tutmakta idi:

“Bizim milletimiz ve hükümetimiz, adalet fikri ve adalet anlayışı noktasında hiçbir uygar milletten aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün uygar milletlerin yürürlükteki yasalarından eksik olması doğru değildir. Savaşlarımızın yöneldiği tam bağımsızlık kavramının içinde, adli bağımsızlığımızın da bulunması doğal ve kaçınılmazdır.” (1922, Atatürk’ün Sözlük Demeçleri,

sh: 217-218)

Kendisine yönelik bir suikast olayında bu davranışta bulunan Atatürk, diğer konulardaki davalarda, hatta kendisine ve ailesine yönelik olay, iddia ve davalarda bile aynı özeni ve tarafsızlığı göstermiş, adaletin ve yargının bağımsızlığına önem vermiştir:

Atatürk, diğer konulardaki davalarda, hatta kendisine ve ailesine yönelik olay, iddia ve davalarda bile aynı özeni ve tarafsızlığı göstermiş, adaletin ve yargının bağımsızlığına önem vermiştir.

Atatürk bir yurt gezisinde Konya’ya gider. Kendisine eşi Latife Hanım da eşlik etmektedir. Latife Hanım, akşam yapılacak toplantıya katılacağı için saçlarını yaptırmak ister. Belediye Başkanı tarafından yollanan berber, Latife Hanım’ın saçlarını yapar ve gider. Berber, görevini yaptığını bildirmek için gitmişinde Belediye Başkanı, berbere 5 lira verir. Bir süre sonra, bir gazeteci yerel gazetede bu olayı anlatır ve “Belediye Başkanının hangi hakla berbere para ödediğini sorar ve bunu bir yolsuzluk” olarak niteler.

Belediye Başkanı’nın telaşlanarak, olayı iletmiş Vali ve Adalet Bakanının baskısı ile haberi yapan gazetecinin tutuklanıp, yargılanarak

mahkûm edilmesi istenir ve hakkında dava açılır. Davayı gören hakim “Gazeteci görevini yapmıştır” diyerek beraat kararı verir.

Beraat kararı verilmesi üzerine bu kez araya bir milletvekilinin girmesi ile dosya Adalet Bakanına iletilir ve bir karamame düzenlenerek, beraat kararı veren hakimın bir başka ile sürgün edilerek cezalandırılması süreci başlatılır.

Bu ana kadar olaya ve yargılama sürecine hiç müdahale etmeyen Atatürk, Adalet Bakanı’ni çağırarak “*Senin adalet anlayışın bu mu Bakan Bey? Gazeteci görevini yapmış, çok da haklı. Ona beraat kararı veren hakim de haklı. Derhal istifanı istiyorum*” der ve Adalet Bakanı istifa eder.”

Eşinin de adı karıştığı olayı baştan beri izleyen Atatürk, yargıya hiç müdahale etmemiş ve yapılan müdahale ve baskıyı önlemiştir.

Atatürk’ün yol arkadaşları, ay-nen onun gibi, hukuka saygı duyan, adalet aygıtlarını koruyan ve adalet mensuplarının; ülkenin ve halkın iyiliği için çalışmasını isteyen kişilerdir. Türk hukuk sisteminin çağ-

daşlaşmasında büyük emeği geçen, dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt’un şu sözü, bu düşünceyi net olarak yansıtmaktadır:

“*Türk savcıları, Meriç kıyılarından çalışsan küçük Türk köylüsünün,*

kayıbolan sapanından tutunuz da vatanda yaşayanların uğrayacağı en ufak bir haksızlıktan, hatta Bingöl dağlarının ıssız kuytularında bekleyen öksüzlerin gözyaşlarından siz mesulsünüz.”

Atatürk, yol arkadaşlarını; hukuka, kişisel hak ve özgürlüklere değer veren ve saygı duyan kişiler arasında seçmiştir. Onun görüşüne göre; adalet ülkenin temelidir ve adaleti aramak ve gerçekleştirmekle görevli olan adalet savaşıları, her türlü baskı ve telkinin dışında tamamen özgür olmalıdırlar.

Atatürk’ün “*Adalet, bir devletin esası olduğuna göre,*

mahkemelerin sözde değil gerçekten tarafsızlığını temin, her işin başında olmalıdır... Herhalde dünyada bir hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir” sözleri unutulmaması gereken, evrensel nitelikte bir deyiştir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Atatürk: “*Adalet, bir devletin esası olduğuna göre, mahkemelerin sözde değil gerçekten tarafsızlığını temin, her işin başında olmalıdır...*

Herhalde dünyada bir hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir”

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 24

Heyeti Temsiliye'nin Kararlılığı Sürüyor!

Efendiler!

Ondan sonra şu önerileri ileri sürmeye başladık:

1) Yurttan rahatlık ve güvenlik olduğunu ve ulusal isteklerin yüzde yüz haklı ve yasal olduğunu resmi bir bildiri ile açıklayarak, ulusun genel birliğine hükümetin de katıldığını gösteriniz.

2) Düşük hükümetin haince davranışlarına alet olmuş bulunan birtakım büyük memurlar vardır. Onları ilgili mahkemelere

veriniz. Ulusal eyleme engel olan bazı eski valilerin devlet hizmetinde kullanılmamaları için gerekli işlemleri ve düzenlemeleri yapınız. Ulusal eyleme hizmet ettikleri için görevlerinden çıkarılan memurları eski görevlerine atayınız.

Ulusal eyleme hizmet ettikleri için görevlerinden çıkarılan memurları eski görevlerine atayınız.

3) Önceki rütbeleriyle göreve alınmaları Milli Meclis'in onayından geçmemiş olan ve çalıştırılmamalarının tek nedeni birtakım kötü siyasal düşüncelerden başka bir

TBMM'de Nutuk'u okurken. 15-20 Ekim 1927

şey olmayan emeklileri hemen eski durumlarına getiriniz.

Önemli askeri görevleri yetkili ellere veriniz.

4) Eski nazırlardan Ali Kemal ve Adil Beyler'le Süleyman Şefik Paşa'nın, Milli Meclis açılınca Yüce Divana verilmek üzere, hiçbir yere kaçmalarına meydan bırakılmamasını; Posta ve Telgraf Genel Müdürü Refik Halit Bey'in hemen tutuklanarak ilgili mahkemeye verilmesini; yasanın dokunulmazlığı ve ulusal hakların kutsallığı adına istiyoruz.

5) Ulusal eyleme katılmış ya da ulusal eylemi desteklemiş olanlara karşı başlanan kovuşturma ve baskılara son veriniz.

6) Basını, yabancı sansüründen kurtarınız.

İşte Baylar, özet olarak saydığım bu noktalarla ilgili düşünce ve önerilerden sonra telgrafımızı şöyle bitirdik:

“Bilginize sunduğumuz şeylere ve ileri sürdüğümüz önerilere ulusu inandıracak açık ve uygun yanıt verilinceye değin, ulusal amaçları gerçekleştirmek için, ulusça alınmış olan fiili önlemlerin, eskisi gibi sürdürülmesinin zorunlu olacağını, bütün illerle bağımsız sancaklardan ve bunlara bağlı yerlerden aldığımız kararlar üzerine tam bir kesinlikle bildiririz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

Heyet-i Temsiliye'si adına
Mustafa Kemal.”

İstanbul'la haberleşme biter bitmez, şu genelge ile ülkeye durumu

bildirdim:

*“5 Ekim1919, Genelge
Belediyelere ve Basına,
Sadrazam Paşa Hazretleri Er-
zurum ve Sivas Kongreleri' ndeki
temel kararları ve ulusal örgütlerin
isteklerini yerinde görüyorlarsa da
düşüncelerinde bazı açıklanması
gerekli yönler bulunduğundan;
hükümetle ulusun gerçekten anlaş-
masının sağlanması amacıyla ve
bütün merkezlerden alınan düşün-
celerin özüne dayanılarak verilen
yanıt ve ileri sürülen öneriler, Sad-
razamlık Makamı' na telgraf olarak
çekilmiştir. Kamuoyuna duyurulur.
Gelecek yanıt ve ona göre alınacak
kararlar da hemen bildirilecektir.*

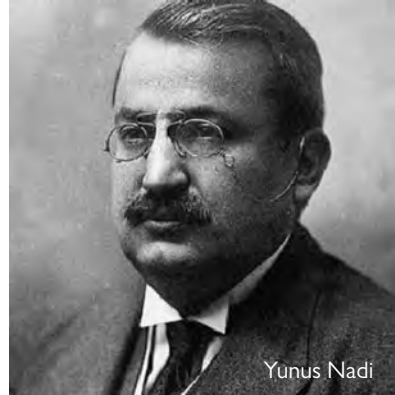
*Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i
Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi adına
Mustafa Kemal.”*

Yunus Nadi Bey'e Aracılık Yaptırıyorlar!

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin iş başına geçtiğinin beşinci gününe geldik. Daha halen anlaşamıyoruz. Yurdun İstanbul ile olan resmi yazışması ve ilişkisi yine kopmuş durumda bulunuyor. Sadrazam Paşa, önerilerimize karşılık vermiyor ve hiçbir zaman da vermemiş olduğunu göreceksiniz. Hükümet üyelerinden hiç kimse bizimle görüşmek istemiyor.

Bugün, yani 6 Ekim 1919 günü, Yunus Nadi Bey arkadaşımız, Harbiye Nazırı olan Cemal Paşa'yı, davet etmesi üzerine makamında ziyarete gitmiş. Cemal Paşa, Yunus

Nadi Bey'e durumdan, özellikle hükümetle Heyeti Temsiliye arasında daha anlaşmaya varılamadığından söz açmış ve anlaşıldığına göre, bizi haksız göstermiş ve kendilerinin her şeyi kabule ve uygulamaya hazır bulduklarını anlatmış ve her halde anlaşmazlık çıkarın ve bunda direnen yanın, Heyeti Temsiliye olduğunu söylemiş. Belki de, Yunus Nadi Bey'in bizimle yakından tanışıklığı dolayısıyla, arabuluculuk yapmasını önermiş olacak.

Yunus Nadi Bey, bu arabuluculuk isteğini kıvançla kabul etmiş olacak ki; Cemal Paşa'nın verdiği bilgiyi temel ve gerçek olarak aldığı ve durumu ona göre yorumladığı şimdi sözünü edeceğim telgrafından anlaşılmaktaydı. Yunus Nadi Bey'le telgraf başında olan bu görüşmemiz, yeni hükümet ile bizim, görünüşte olsun, anlaşmamıza neden olması bakımından önemlidir. Bundan dolayı, izin verirsiniz biraz açıklayacağım.

Harbiye Nazırı Paşa'nın beni

telgraf başına çağırıldığını haber verdiler. Zaten dairemizde bulunan makine başına gittim.

İstanbul Harbiye telgrafhanesi;

“Yunus Nadi Bey sizinle görüşmek istiyor efendim” dedikten sonra

“Harbiye telgrafhanesinde makine başında hazırım” dendi.

“Hazır olan kimdir?” dedim.

Telgrafçı, “Yunus Nadi Bey ve yanında Nazır Paşa'nın yaveri Cevat Rıfat Bey vardır efendim.” “Nazır Paşa'yı istediler mi, yoksa?” açıklamasında bulundu.

Yunus Nadi ve Atatürk

Kendileriyle şimdi görüşürüz. Yalnız, beni telgrafa çağırıldıkları zaman “Nazır Paşa istiyor” demişlerdi.

“Çağırın Nazır Paşa mıdır? Yoksa siz mi?”

Yunus Nadi Bey, “Nazır Paşa'nın izin vermesi üzerine, yaveri aracılığı ile Harbiye telgraf merkezinden sizi aradık. Yanlış anlaşılırmıştır efendim” dedi.

Ben, “Teşekkür ederim. Buyurun” dedim.

Bunun üzerine Yunus Nadi

Bey'in sözleri alınmaya başlandı.

Yunus Nadi Bey Girişimine Başlıyor!

Yunus Nadi Bey konuşmasına şu girişini yaparak başladı:

“Ulusal iradenin ulus egemenliğini etkin kılmasının mutlu sonucu olarak meydana gelen değişiklik üzerine, burada kurulan hükümetle ulusal örgütler arasında birleşik bir düzen kurulmasının gecikmeyeceği kanısına varmışım.

Soruşturmam üzerine, daha bir

iki noktada uyumsuzluk bulunduğunu anladım. Bu uyuşmanın gecikmesi, içeride ve dışarıda iyi olmayacağından bazı dileklerde bulunmayı ödev saydım.”

Ondan sonra, şimdi

özetleyeceğim noktalarla ilgili bilgi ve düşüncelerini, birinci sorun olarak söylediler.

1) Damat Ferit Hükümeti'nde bulunmuş olan bazı kişilerin, bu hükümete katılmalarından dolayı, kötü gözle görülmelerinin doğru olmadığını ve Abuk Paşa'nın, Damat Ferit Hükümeti'nin düşürülmesinde rol oynadığını,

2) Rıza Paşa Hükümeti'nin, geçiş dönemi hükümeti olduğunu, ancak milletvekili seçimleri sonuna değin sürebileceğini,

3) Şimdiki hükümetin, ulusal isteklerin hepsini iyi karşılamak ve iyi sonuçlanmasına çalışmak konusunda en ufak bir kuşkuyla yer vermemekte olduğunu söylediler ve

4) Özellikle, Cemal ve Abuk Paşalar gibi kişilerin, hükümette ulusal örgütlerin birer delegesi ve kefilisi gibi görülmelerini duraksamaya yer yoktur, hükmünü verdiler.

Yunus Nadi Bey ikinci sorun olarak da, kişilerle ilgili yöne dokundular. Bunda bizimle tam duygular birliğinde olmakla birlikte “Biraz ılımlı davranmayı salık vermeye cesaret edeceğim” dedi ve görüşünü “Ulusal başarının sağladığı iyi etkilerin, bazılarınca oç alma olarak yorumlanıp, lekelenmekten korunmasının önemli olduğu sözleriyle” açıkladı.

Yunus Nadi Bey “Şimdiki hükümet ileri gelenleriyle yaptığımız görüşmelerden ulusal örgütün isteklerinin hepsini yerine getirmeye ve yürütmeye kararlı oldukları anlaşılı-

yor” dedikten sonra şu bilgiyi verdi:

“Harbiye Nazırı Cemal Paşa, bugün yayınlanacak bildiriye, bu yönün yeterince belirtilmiş olduğunu ve ancak bildiri, hükümetin resmi diliyle yazıldığına göre, her yön dikkate alınarak yazılmış olduğunu, göstermelik birkaç sözcüğe önem verilmemesi gerektiğini” söyledi.

Yunus Nadi Bey, yeni Sadrazam’ın ve Hükümeti’nin -Her türlü yanlış anlamayı ortadan kaldırmak için- ulusal örgütleri gelenlerinin göstereceği bir kurulla doğrudan doğruya görüşmek konusundaki gönülden isteğini bildirdikten sonra, bütün düşüncelerini şu cümle ile özetledi:

“Şimdi benim en önemli saydığım yön, bunalımın geçmemiş olması ve karışık durumda sürüp gitmesidir.” •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: *Yunus Nadi Bey’e Gereken Cevap Verilmiştir!*)

ATATÜRK VE BARİŞ

Ruşen Eşref Ünaydın diyor ki; Barışın büyük savaşçısı Atatürk dövüş istemedi, barış kurdu. Kuzeyle, Güneyle, Doğu ile, Batı ile... Dünya onu kendine düşman sanıyordu. O dünyaya barış yolu gösterdi. Ruşen Eşref’i böyle düşündüren, Atatürk’ün sevgi ve insanlık kokan aşağıdaki düşünceleri olsa gerek:

“Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz.”

“Barış yolunda nereden bir çağrı geliyorsa, Türkiye onu, istikle karşıladı ve yardımlarını esirgemedi.”

“Türk Cumhuriyeti’nin en esaslı ilkelerinden biri olan yurtta barış, dünyada barış amacı insanlığın ve uygarlığın refah ve ilerlemesinde en esaslı etken olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak bizim için iftihar nedenidir.”

“Türkiye’nin güvenliğini amaçlayan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış politikası bizim her zaman ilkemizdir.”

Hakimiyeti Milliye

En Büyük Görev

Türkiye'yi çok iyi tanıyan dostlarım hayretle soruyorlar:

“Demek Türkiye’de artık Arap harfleriyle yazılmış gazeteler yok... O harflerle basılmış yeni kitap bula-mayacağız... Geçmişe o kadar bağlı sandığımız Türkler, bütün o bağları kırmış, yeni yaşam ve yeni anlayış-lara tabi olmuş...”

Bugün elle tuttuğumuz bir gerçe-ği yabancı dostlarımıza anlatmak zor oluyor. Onlar, bir milletin yaşamında çok kısa sayılabilecek bir sürede, halk bir idealden büsbütün başka ve yeni bir ideale nasıl geçebilir, diye şaşırıyorlar. Türk Ulusu’nun gizli gücünü, yaradılıştan gelen yeteneğini iyi bilmeyenler, daima hakkımızda kötü kararlar vermiş-lerdir. Halkımızın benliğinde saklı olan bu hazineleri sadece yabancılar değil, eski düşünürler, devlet adam-ları ve sultanlar da keşfedemedi. Bu şeref, en sonunda Türk’ün öz evladı Mustafa Kemal’e nasip oldu.

Milletin benliğini, yeteneğini ve arzularını en iyi bilen ve hisseden Gazi Mustafa Kemal, bugünkü pek yüksek sonucu, hiçbir eser ile kı-yaslanamayacak genişlik ve güçte ortaya koydu.

Tarihini dolduran birçok yüksek ve şerefli eserlerini bir tarafa bira-kalım, sadece bu Harf Devrimi, onu

ebedileştirmek için yeterlidir.

Millet Mektepleri’nin bugün ikinci ders yılı başlıyor. Geçen yıl bir milyona yakın vatandaşı oku-ma-yazma bilmemekten kurtaran bu büyük teşkilat, bugün bütün vatan sathındaki henüz okuma-yazma bil-meyenleri aydınlanmaya çağırıyor. Gazi Mustafa Kemal’in Başöğret-meni olduğu bu kurtarıcı teşkilatın, kısa zamanda bütün vatanda oku-ma-yazma bilmeyen bırakmaması için bütün çabamızla çalışmalıyız. Okuma-yazma bilmemeye karşı savaşım; her vatandaşın çağdaş ve ulusal bir görevidir. Türk Ulusu’nu çağdaş amacına götürececek en kısa yol, işte bu yoldur.

Harf Devrimi başarılı ol-muştur... Şimdi bu başarının sınırını genişletireceğiz, meyvele-rini toplayacağız. Bu işte özverili öğretmenler kadar halka da büyük görevler ve zorunluluklar düşüyor. Bu, ancak bütün milletin ortak şevk ve çabasıyla sağlanabilir. Bu savaşımın kahramanları arasına ka-rışmanın ulusal bir görev olduğunu hatırlamalıyız.

Vatandaşlar! Eğitim Bakanlı-ğının açtığı ilim bayrağının altında bu ulusal göreve koşunuz!

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

1 Kasım 1929

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Zaferi Kazanan TBMM Ordusu Nasıl Kuruldu?

98. yılını kutladığımız Başkomutan Meydan Muharebesi zaferini kazanan ordu, Kurtuluş Savaşımızın zor koşullarında adeta sıfırdan oluşturulmuş TBMM ordusudur.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilmesi üzerine 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması'nın 5. maddesi sınır güvenliği ve iç güvenlik için gerekli kuvvet dışında Türk ordusunun derhal terhis edilmesini öngörmüştür. »

Aynı maddeye göre, bırakılacak (terhis dışında kalacak) Türk ordusunun mevcudu ve bulunacakları yerler Türk makamları ile danışılarak İtilaf devletlerince daha sonra kararlaştırılacaktır.

Mondros Mütarekesi'ne göre Osmanlı ordusunda fazla personel terhis edilecek, İtilaf subayları terhisleri ve silahların toplanmasını denetleyeceklerdi.

Mondros'un bu hükmü gereği Osmanlı Genelkurmayı 2 Ocak 1919'da işgal kuvvetleri komutanlarından General Wilson'a gönderdiği yazıda Türk ordusunun 9 kolordu, 20 tümen halinde yeniden teşkilatlandırma kararında olduğunu bildirdi. Bu tasarıya göre tümen-

lerde 1540'ar asker olmak üzere toplam 30.800 (20X1540) asker bulunacak, makineli tüfek, topçular ve diğer destek unsurları birlikte Türk ordusunun silah gücü 40.800 tüfek, 632 top ve 756 makineli tü-

fek olacaktı. İngilizler top sayısını 256'ya, makineli tüfek sayısını 240'a indirmek şartı ile bu tasarıyı onayladılar. Kararlaştırılan miktardan

artan tüfeklerin mekanizmaları, topların kamaları sökülüp olarak İtilaf Devletleri'nin kontrolündeki depolarda toplanacaktı. Fazla personel terhis edilecekti. İtilaf subayları terhisleri ve silahların toplanmasını denetleyeceklerdi. 1919 Nisan ayına kadar İtilaf Devletleri'ne 48 bin tüfek, 200 bin süngü, 295 top kaması teslim edilmiştir.

Ordu komutanlıkları lağvedilmiş İstanbul, Konya ve Erzurum'da üç ordu müfettişliği kurulmuştu.

Sivas Kongresi çalışmalarının sürdüğü dönemde (Ağustos-Eylül 1919) Türk ordusunun kadro mevcudu 34.181 idi. Fırarlar ve iç isyanlardaki dağılmalar nedeni ile hazır mevcutlar daha da düşmüştü.

Sonuç olarak Kurtuluş Savaşımızın başlangıcında Osmanlı

ordusu tarihe karışmış, geriye 30 bin civarında asker kalmıştı. Buna karşılık Mondros'tan hemen sonra işgaller başlamış, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali ile birlikte ülkedeki düşman kuvvetlerinin mevcudu 200 bine ulaşmıştı.

Bu aşamada emperyalistlerin beklemediği bir şey oldu: Ordusuz kalan ulus kendiliğinden silaha sarılarak Kuvayı Milliye örgütleri ile işgallere karşı direnişe başladı. Kuvayı Milliye'nin mevcudu 10-15 bin civarında idi.

200 bin kişilik düzenli orduya ve modern silahlara sahip düşmana karşı tüm kuvvetimiz (Kuvayı Miliye ile birlikte) yetersiz silah ve mühimmatlı 40- 45 bin kişiden oluşmakta idi.

Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında işgal kuvvetlerine karşı Kuvayı Milliye ile mi düzenli orduyla mı mücadele edileceği önemli bir tartışma konusu idi.

Kuvayı Milliye devlet örgütünün dışında, kanunlara tabi olmayan, bütçeden desteklenmeyen bir örgüttü. Silah ve donatımları standart değildi. Emir komuta birliği yoktu, insan gücünü ve lojistik ihtiyaçlarını halktan zorla almakta, vermek istemeyenleri cezalandırmakta idi. Komutanları profesyonel değildi, eğitim ve disiplin düzeyleri düşüktü. Genellikle kendi bölgesi civarında etkindi. Oysa karşımızdaki düşman düzenli orduya ve modern silahlara sahipti. Bu nedenle Kurtuluş Savaşı'nın önderleri

düzenli bir orduya sahip olmamız gerektiğine inanıyorlardı. Yeni bir devlet kurulduğuna göre bu devletin kuruluşunda düzenli bir orduya olmalıydı. Silahlı güç kullanma tekelinin devlette olması egemenliğin gereği idi.

Ordusuz kalan ulus kendiliğinden silaha sarılarak Kuvayı Milliye örgütleri ile işgallere karşı direnişe başladı.

Kaynaklar 11 yıldır süren savaşlarda tükenmiş olduğundan, seferber edilecek orduya gerekli genç ve sağlıklı insan gücü ve orduyu idame ettirecek yeterli mali kaynak yoktu. Bu nedenlerle TBMM seferberlik ilan edemiyordu. İlk TBMM hükümeti Osmanlı İmparatorluğu'nun 14 Ağustos 1914'te ilan ettiği seferberliğin devam ettiğine karar verdi. Aynı hükümet yeni bir ordu kurmanın güçlüklerini dikkate alarak 2 Ocak 1921'de Kuvayı Milliye'nin yeniden düzenlenmesi, ordu birlikleri çatısı altında toplanması, bunun için eğitilmeleri ve disiplin altına alınmaları konusunda bir genelge yayımladı. Ethem Kardeşler dışındaki müfrezelerin hemen hepsi bu genelgeye uyararak ordu kuruluşuna girdiler. Girmeyenler tedip edildi. Bazı Kuvayı Milliye örgüt-

lerinin başına Temsil Heyetince profesyonel, deneyimli ve güvenilir komutanlar atandı.

Yeni bir ordu kurmak için;

● Yasalara dayalı asker alma sistemi,

● Ordunun silah, mühimmat ve donatım, idame (cari) ve modernizasyon ihtiyaçlarının devlet gelirleri (bütçe) ile karşılanması,

● Profesyonel emir-komuta sisteminin kurulması,

● Yeni ordunun teşkilat ve konuşlanmasının düzenlenmesi ve

● Sefer görevlerine uygun eğitim verilmesi gerekmektedir.

Bütün bunların kıt kaynaklarla gerçekleştirilmesi yeni kurulmuş TBMM ve hükümetinin önündeki en önemli sorundu. Osmanlı'dan olumsuz bir ekonomik miras kalmıştı, sanayi yoktu, savaşlar nedeniyle tarım üretimi düşmüştü, harp ekonomisine geçiş imkânsızdı.

Yeni devletin ilk anayasası olan 1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu'nu hazırlanırken "halkçılık programı" olarak adlandırılan anayasa teklifi orduya olan ihtiyacı şöyle belirtiyordu:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin hayat ve istiklaline suikast eden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzatına karşı ve bu maksada aykırı hareket edenleri tedip azmiyle kurulmuş bir orduya sahiptir. Emir ve kumanda selahiyeti Türkiye Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti maneviyesindedir." Bu günkü anayasamızda "Başkomutanlık TBMM'nin manevi varlığından

ayrılmaz" hükmünün (md.117) kaynağı bu ifadelerdir.

Yeni bir ordu kurmanın gerektirdiği kaynakları oluşturmak maksadıyla TBMM'nin açılmasından itibaren, yeni askere alma kanunları, vergi kanunları çıkartıldı, tasarruf tedbirleri artırıldı, silah ithali için gerekli döviz ihtiyacını karşılayacak önlemler alındı, Milli Savunma Bakanlığı kurularak or-

dunun ihtiyaçlarının, planlı, yasal çerçevesinde ve bütçeden karşılanması için düzenlemeler yapıldı.

Bazı Kuvayı Milliye birliklerinin devlet sistemi içerisinde yer almak istememeleri; Çerkez Ethem'in emrine girdiği Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü'ye itaatsizlik etmesi ve Yozgat İsyanı'nı bastırdıktan sonra TBMM ve hükümetine açıkça cephe alması, Demirci Mehmet Efe'nin Denizli'de işlediği cinayetlerle halkı yıldırması gibi olaylar Kuvayı

Milliye devrinin bitmesi gerektiğini göstermişti. Kuvayı Milliye'nin halktan zorla insan, para ve mal alması, vermeyenleri ölüme varacak derecede cezalandırması halkı yıldırıyordu.

Düzenli ordu kurulduktan sonra da bazı Kuvayı Milliye müfrezeleri düşman geri bölgesinde derin hareket icra ederek savaşın kazanılmasında rol oynamaya devam ettiler.

Kuvayı Milliye İzmir'in işgalinden Çerkez Ethem kuvvetlerinin bastırılmasına (5 Ocak 1921) kadar 1 yıl 8 ay kadar işgalere karşı ulusal direnişi göstermiş, düzenli ordu kuruluncaya kadar zaman kazandırmış, güneyde Fransız-Ermeni işgaline karşı başarılar kazanmış, iç isyanların bastırılmasında önemli rol oynamış, en önemlisi de koşullar ne olursa olsun Türk ulusunun teslim olmayacağını işgalcilere ve dünyaya göstermiştir. Ancak 22 Haziran 1920'de başlayan Yunan ileri hareketine karşı Bursa ve Uşak'ın işgaline engel olamamıştır.

Atatürk'ün düzenli ordu ile Kuvayı Milliye hakkındaki görüşü şöyledir: *"Ben bir taraftan ordu-*

muza ihya emek, kuvvetlendirmek çarelerine başvururken teşekkül etmiş olan milli müfrezelerden de her türlü mahzurlarına rağmen mecburen azami istifadeye çalıştım... Milli müfrezelerden istifade zaman kazanmak maksadına dayanıyordu."

24 Ekim 1920'de askeri durum elverişli olmamasına rağmen gerçekleştirilen Gediz Taarruzu, Çerkez Ethem birlikleri (Kuvayı Seyyare) ile Batı Cephesi birliklerinin koordinesiz hareketi ve Kuvayı Seyyare'nin Cephe Komutanını dinlememesi nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Bunun üzerine

hükümet derhal düzenli ordu ve büyük süvari birlikleri kurma kararı aldı.

Düzenli ordu kurulduktan sonra da bazı Kuvayı Milliye müfrezeleri düşman geri bölgesinde derin hareket icra ederek savaşın kazanılmasında rol oynamaya devam ettiler.

Kuvayı Milliye'ye son vermenin yolu onun gelir kaynaklarını kesmekti, bu nedenle 8 Kasım 1920'de yayımlanan bir kararname ile hükümetin izni olmadıkça halktan bağış toplanması yasaklandı.

Kasım 1920'de doğuda 15. Kolordu tarafından Ermenilere karşı yapılan başarılı taarruz düzenli ordunun önemini göstermişti. Düzenli ordu (alaylar,tümenler, kolordu-

lar...) kurulmasına hız verildi.

Yeni ordunun kurulması ve harbe hazır hale getirilmesinde başta Atatürk olmak üzere komuta kadrosunun önderliğinin yanında Dünya Savaşı'nda deneyim kazanmış, iyi yetişmiş subayların rolü büyüktür.

İsmet İnönü silah arkadaşlarıyla

Yeni ordu batıdaki ilk zaferini 10 Ocak 1921'de Batı Cephesi Komutanlığı emrinde İnönü mevzilerinde Yunan taarruzunu durdurarak kazandı.

Sakarya Muharebesi'nden önce Başkomutan Mustafa Kemal'in yayımladığı Tekalifi Millîye emirleri ile uygulanan lojistik seferberlikle güçlenen ordu, Sakarya'da düşmanın gücünü tüketerek taarruzunu durdurdu.

Sakarya'dan sonra kayıplarını gideren ve Batı Cephesi Komu-

tanlığı bünyesinde iki ordu, bir süvari kolordusu şeklinde yeniden teşkilatlanan ordu 98 yıl önce 30 Ağustos'ta Dumlupınar'da Kurtuluş Savaşı'nın kesin sonucunu alan ordudur.

Değerlendirme ve sonuç:

Osmanlı ordusu 30 Ekim 1918'de son bulmuştur. Ondan önceki Türk orduları da devletlerinin yıkılması ile tarihe karışmışlardır.

Bu günkü Türk ordusu Kurtuluş Savaşı'nda yukarıda anlatıldığı gibi çok zor koşullarda yeniden kurulan ordudur. Kurucusu ve ebedi başkomutanı Atatürk'tür. Aslı görevi "milletin hayat ve

istiklaline suikast eden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzatına karşı" ulusal çıkarlarımızı savunmaktır.

TBMM ordusu imkansız denilecek kadar zor koşullarda Atatürk'ün önderliğinde, iyi yetişmiş subayların katkıları ile ve Türk ulusunun büyük özverileri ile sıfırdan kurulmuş ve zaferi kazanmıştır. Ordu-millet bütünleşmesi kuruluşundan gelen temel niteliğidir.

Cumhuriyet bu ordunun zaferleri üzerine kuruludur. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

100. Yılında Gün Sevr'i Anlama ve Anlatma Zamanı

Sevr/
Serves,
Paris yakın-
larında por-
selenleriyle
ünlü bir
yörenin adı-
dır. Kentte
porselen
fabrikasının salonunda yüzyıl
önce 10 Ağustos 1920 günü saat
16.08'de Osmanlı ile galip ülkeler

Osmanlı Heyeti Sevr Antlaşması'nı imzalıyor

arasında bir
antlaşma
imzalandı.
Sözde “ba-
rış”, özde
ise “yok et-
me” amaç-
lanıyordu.
Sevr; sa-

vaşta değil masada yenilen, işgal, iç
ayaklanma, askeri, siyasi, diploma-
tik, dini tuzaklarla kuşatılan ve artık

belgelerde Osmanlı değil Türkiye » diye anılan bir devletin ve milletinin idam fermanıydı.

Mustafa Kemal, Osmanlı'nın defin belgesini hazırlayanlara Lozan'da Türkiye'nin doğum belgesini imzalatacak şafağın peşindeydi.

Sina Akşin şöyle diyor: “Sevr çok az geciktirilmiş bir ölümdü. Yalnızca askeri (mikroskobik ordu) ve mali hükümlere dikkatle bakmak, bu gerçeği bize anlatmaya yeter. Amaç, Türkiye'nin ölümünü fazla gürültü patırtı çıkarmadan, Türklerden gelecek, hiç umudu kalmamışların can havliyle direnişine yol açmadan gerçekleştirmektir(...) Sonuç olarak Sevr, Tevfik Paşa'nın koşulları okuduğu zaman 'Bağımsızlık bir yana, ortada devlet bile kalmıyor' dediği ve Atatürk dahil, pek çoklarının da kabul edildiği gibi tam bir idam kararıydı.

Ankara'da 22 Eylül 1977 günü değerli diplomat Osman Olcay tamamladığı bir çalışma için şunları yazıyordu: “Bu kitap Türk ulusu

için en uğursuz ve acı belgeleri elinde topluyor. Çevirenler olarak amacımız Kurtuluş Savaşı'nı izleyen güneşli günleri daha iyi anlayabilmeleri için bugünün kuşağına bu karanlılığı da tanıtmak idi.(...)”

Önemli dış görevlerde bulunan Osman Olcay üzerine düşeni yaptı. Meray'ın elinden aldığı bayrağı ileri

taşıdı. Sevr'in bilinmesi gerekiyor: “Osmanlı Hükümetine, tartışılmasına izin verilmez bir biçimde ultimatoma niteliğinde sunulan belgeye, çöküntü dönemi yönetiminin tepkileri de - ne acıdır - onurlu bir başkaldırma biçiminde değil, eziklik duygularının gölgelediği bir katlanış bir, yakarış biçiminde olmuştur.

Atatürk şöyle demiştir: “İnsaf ve acıma dilenmekle ulus işleri, devlet işleri görülemez. Ulusun ve devletin şeref ve bağımsızlığı sağlanamaz. İnsaf ve acıma dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk ulusu, Türkiye'nin gelecekteki çocukları bunu bir an bile unutmamalıdır.”

Osmanlı diplomasisinin ezikliğinden, Türkiye Cumhuriyeti

diplomasisinin onurlu, kişilikli davranışına geçilmek için, Atatürk'ten esinlenen ve güç alan İnönü'nün Lozan'ını beklemek gerekecekti!”

Osman Olcay bununla yetinmedi. Sevr'in perde arkasının gelişmelerini, ön görüşmelerini de yayımladı. Hem de Sevr'in 60 yıl dönümünde. 2010'da gözlerini

yuman Olcay'ın “Serves Antlaşmasına Doğru (Çeşitli Konferans ve Toplantıların Tutanakları ve Bunlara İlişkin Belgeler)” yapıtının Kırmızıkeçi Yayınları'nda yayımı da 100. yıla denk geldi.

Yıllar önce Cahit Kayra Paris'teydi: “Bu yeni yüzyıl şimdiden düşünemeyeceğimiz, düşleyemeye-

Osman Olcay

ceğimiz kadar büyük değişikliklere gebe olacak(...) Türk aydını sokakta, işyerinde, evinde, gününü, gecesini gerçek sorunlara yanıt bulamamanın tedirginliği içinde yaşıyor. Oysa bundan yüz yıl önce bir büyük adam Türkiye'yi çöküp gittiği çukurun dibinden çıkarırken ülkenin sorunlarını ve geleceğini düşünmüş ve Batı dünyasını şaşırtan, düşündüren Cumhuriyet

Türkiye'sini kurmuştu. Yıllar geçti. Bugünlere geldik. Hem gülünecek hem de ağlanacak hallere düştük. Dünya sürekli atılımlar ve değişimler peşinde. Türkiye ise sarıklı, cüppeli din tacirleri ile okumuş Cumhuriyet ve Atatürk karşıtlarının, Doğulu, Batılı düşmanlarının elbirliği yaptığı bir yıkıcı kampanyanın estirdiği fırtınalar içinde savrulmaktadır. (...) Acıklı olan şey, bunca tehlikeli yollardan bugüne

kadar gelmiş olan Türk halkının bu olumsuz gelişmeye karşı yetersiz tepki göstermesi, olan bitenleri duyarsızlıkla karşılamasıdır. (...)”

Kayra: “Şimdi Sevr'i yaşama döndürmek isteyenlerle, buna karşı çıkanların, Türkiye Cumhuriyeti'ne kanat gerenlerin savaşımlarını yeniden ve bir kez daha yaşıyoruz. Ben Lozan Antlaşması'nı ne kadar biliyorsak, Sevr

Acıklı olan şey, bunca tehlikeli yollardan bugüne kadar gelmiş olan **Türk halkının bu olumsuz gelişmeye karşı yetersiz tepki göstermesi, olan bitenleri duyarsızlıkla karşılamasıdır.**

Antlaşması'nı da o ölçüde incelemek ve akılda tutmak gerektiğine inanıyorum(...)”

Sevr Antlaşması Türk kamuoyunda, hatta aydınlar arasında ne kadar biliniyor? sorusunun peşine düşen Kayra: “Bu sorunun yanıtının çok olumlu olduğunu sanmıyorum. Sevr, Türk kamuoyuna göre adeta kapanmış bir dosya gibidir. Oysa Sevr Antlaşması kapanmış bir dosya gibi görünmüyor. (...) Sevr'in ama-

Cahit Kayra

cına yönelik hükümler, üzerinden bu kadar yıl geçmiş olmasın rağmen, Batılılarca unutulmuş, vazgeçilmiş hükümler midir? Bunlar ciddiyetle tartışmaya açık sorulardır. (...) Bize düşen bu değerler kavgasının tanımını akıllıca yapmak ve ona göre bize düşen görevi yerine getirmek, gerek-

li önlemleri almak, tutarlı ve geçerli iç ve dış politikalar üretmektir. Bu-

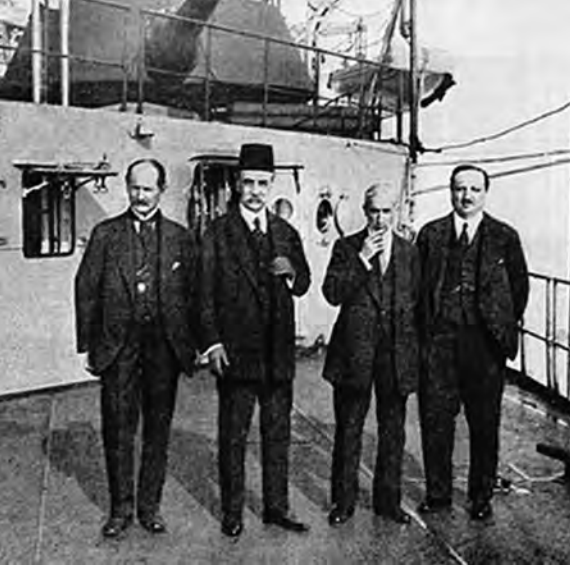
nu yapabilmemin yolu da olan bitenleri hakkı ile bilmekten geçer.”

Heyetleri buraya getiren neydi sorusunun yanıtlarını Paul C. Helmreich “Sevr Entrikaları- Büyük güçler, masalar, Gizli Anlaşmalar ve Türkiye'nin Taksimi” kitabında anlatıyor: “Mesele Avrupa kamuoyunun Türkleri sevmemesi değildir. Mesele intikamcılıklarının ve ulusal kazanım için duydukları arzunun büyük olması ve bunun görüldüğü

sasının üzerine haritayı yaymamla birlikte herkes başına toplandı. Paylaşılacak pasta şimdi daha da büyük görünüyordu. (...)”

“Masanın etrafı çok kalabalıktı. Amerika nasihat verici ama somut bir şeylere bulaşmaktan kaçınarak, İngiltere alaycı ve kibirli, Ermeniler abartılı lobicilik faaliyetleriyle, Fransızlar ‘iyi polis’ rolüyle, İtalyanlar beceriksiz ve kararsız(...) Herkesin Türkiye’de

bir çıkarı vardı; olmayanlar da icat ediyorlardı! Bir noktada çıkar savaşının da ötesine geçilmiş yıllara yayılan “gaflet antlaşması” sürecini, açık gilet nefret belirlemeye başlamıştı. ‘barbar bir ulus’ olan Türkleri Avrupa’dan kovma fırsatı kaçırılmamalıydı. Lloyd George Yunan hayranlığıyla basiretini kaybetmiş, Türklerin İstanbul’dan çıkartılmasında diretiyordu. (...) Türkiye taraf değil ganimetti ve neyin nasıl istendiğinin Padişah Hükümetine dikte edilmesi yetiyordu. Mustafa Kemal önderliğindeki “Ulusal Hareket”e gelince(...) o “yalnızca bir baş ağrısıydı” bütün büyük güçler için. Oysa aralarında olup bitenlerin farkında olan bazıları: “Paylaşma savaşımızı bir an önce bitirmezsek, karşımızda bir Türk Hükümeti bulamayacağız” diyorlardı.” (...) Osmanlı topraklarından 25 devlet doğdu. Geriye iki devlet kaldı Doğu Anadolu’da Ermenistan ve Kürdistan...”

Sevr Antlaşması'nı imzalayan Osmanlı heyeti: Soldan sağa: Rıza Tevfik Bölükbaşı, Sadrazam Damat Ferid Paşa, Osmanlı eğitim bakanı Mehmed Hâdî Paşa ve Büyükelçi Reşad Halis.

kadarıyla Sevr gibi bir anlaşmanın genel kabulüne sağlam bir zemin hazırlamasıdır.”

Yenilen Almanya, kurban Osmanlı’ydı. Nicolson’ın notlarını aktarıyor, Helmreich: “Yemek ma-

Mondros'tan sonra süren bir dizi konferans adı altında hınç, parçalama, yağma, öç planı ardından yargısız infazı bildirmek için galip ülkeler toplantılara katılmak isteyen ama izin vermedikleri Osmanlı'dan temsilcilerini imzaya çağırdı. Fransa Başbakanı Millerand, azarlayıp durduğu heyetin başkanı Tevfik Paşa'ya kararları verdi. Osmanlı "dış güçlere kapılarak Birinci Dünya Savaşı'na girip, savaşın birkaç ay uzamasına yol açmakla" cezalandırılacaktı. Bunların kabulü ve uygulanması durumunda milletin hayatını sürdüremeyeceğini, yaşamının imkânsız olduğunu vurgulayan, Tevfik Paşa sözlerine şöyle devam etmiştir: "(...) Osmanlı İmparatorluğu arazisinin üçte ikisi elden gitmektedir(...) Fakat bu kadarla yetinilmeyerek Devleti Osmaniye'nin bağımsızlığına da en

korkulu tecavüzler reva görülmektedir. Herhangi bir tecavüzata karşı da savunmada bulunmak hakkı bile Türklerin elinden alınmıştır."

Damat Ferit'e gün doğdu. Bunu bilen Tevfik Paşa uyardı: "İşte ey Müslüman ve Türk, sana imzalatılmak istedikleri idam hükmü budur. Ve senin muhalefetine rağmen böyle kanlı bir paçavrayı imzalayacak vicdansız ve milliyet katili vezirler dahi bulunabiliyor."

Vahdeddin, Müttetiklerin adına barış dedikleri koşullara razı

olsa da kendisi de, hükümet de sorumluluğu atacak yer arıyordu. Meclis dağıtıldığından devletin ileri gelenlerinden(!) bir saltanat şûrası oluşturuldu. Sorunları komisyona, sorumlulukları şûraya atmak kolaycılığına, hastalığına yakalanmıştı devlet. Damat Ferit, ' kabul edenler kalksın' deyince, Vahdettin ayağa kalkıp salondan ayrıldı, odadakiler de padişah kalktı diye, ayağa kalkınca imza atılması onaylamış sayıldı. Oysa bu seçilmişlerin arasında karşı olanlar da vardı.

Tevfik Paşa: “(...) Osmanlı İmparatorluğu arazisinin üçte ikisi elden gitmektedir. Fakat bu kadarla yetinilmeyerek Devleti Osmaniye'nin bağımsızlığına da en korkulu tecavüzler reva görülmektedir.”

Kazım Karabekir'in, "İstanbul'dan kuruluşunu duyduğumuz Şûrâ-yı Saltanat'ta Türkiye'nin hayati mevcudiyetini söndüren bu anlaşmanın imza edilmesini kararlaştıran şahısların ve anlaşmaya imza atanların vatana ihanet ile itham ve haklarında gıyabi hüküm verilmesini, bu vatansızların isimlerinin her yerde lanetle anılması ve duyurulması" isteğini TBMM görüşüp onayladı.

Açıksöz Gazetesi, seslendi:

"Millet iradesini kabul etmeyen

Şûra'nın, anlaşmayı kabul etmesi veya etmemesi hiçbir anlam ifade etmez, dünya demokrasiye doğru kurşun süratiyle koşarken böyle üç dört paşadan oluşan meclisin vereceği karar hiçbir vakit milletin verdiği karar değildir." Osmanlı Anayasasına göre de barışla ilgili anlaşmalar meclisçe onaylanmıyordu. Ancak Meclis kapatılmıştı. İmzalanan Sevr'in, parlamentoların onayı olmadıktan sonra hiçbir anlamı yoktu.

Damat Ferit, Sevr'i imzalamadan, olası muhalif tepkilere karşı 7 Ağustos'ta hükümet aleyhinde düşmanca haberleri, makaleleri yasakladı.

Türkiye can, galip devletler et, İstanbul'dan gelen heyet ise alışveriş derindeydi. Attıkları imzanın anlamını, sonuçlarını düşünmeyen, Paris'te küçültücü davranışlara, hakarete uğrayan tutuklu muamelesi gören İstanbul Hükümeti temsilcileri, İsviçre'ye gittikleri zaman çarşı pazar dolaşarak giysi satın almaya çalıştı. İmzalarıyla bir ülkeyi ve milleti sunanların sorunu terzilere ısmarladıkları elbiseleri koyacak baval bulamamaktı. Sorun diplomatik yolla çözüldü.

Damat Ferit, Sevr'i imzalamadan, olası muhalif tepkilere karşı 7 Ağustos'ta hükümet aleyhinde

düşmanca haberleri, makaleleri yasakladı. Yazarlar, yayımlayanlar cezalandırılacak, eğer memur iseler işlerinden atılacak ve emeklilik hakları da ellerinden alınacaktı. Buna rağmen imza gününü basın matem günü ilân etti. Anadolu'da Sevr Antlaşması'na karşı büyük bir direniş başladı.

Başlıca dileklerinin "Avrupa'dan süpürülen Türklerin dünya siyaset sahnesinden de bir daha dönmek üzere silinip gitmeleri" olduğunu açıklayan Times gazetesi, İstanbul'dan Sevr sonrası manzarayı, alkol ve fuhuştan ürken, ahlâkın düzelmesi için kolları sıvayan Şeyhülislam'ı yazdı. "Ölçsüzlük Türklerin özelliğidir. Mutsuz Türk kadınlarıyla uğraşacak yerde Müslüman

olan ve olmayan vurguncularla, evsizlik sorunu ve fırsatçı ev sahipleriyle uğraşmasını" istedi

Dünkü Sevr'in, Lozan'ın; bugün AB ile imzalanan 50.000 sayfalık Müktesebat'ın içeriğini, anlamını sonuçlarını bilmiyoruz. Tıpkı bankalarda, işletmelerde önümüze konan imzadan başka seçenek bırakılmayan sözleşmeler gibi. Dünyamızı ulaşılmadığımız için bilemediğimiz belgeler, bilgiler, kitaplar bugün artık internette parmaklarımızın ucunda.

Gün, 100. yılında Sevr'i anlama, anlatma zamanı. •

yasarozturkdbd@gmail.com

İzmir'e yapılan
büyük haksızlık ve

Üç Kılıç Hikayesi

2

Ne Türkler, ne de Yunanlar böylesine dehşet verici bir ateş görmüştü bugüne kadar. Top seslerinin peşinden havaya uçan cephanelikler, kamyonlar, toplar parçalanıyor, Kocatepe bile zangır zangır titriyordu.

Toplar ateşi ileri kaydırırken siperlerinden fırlayan Mehmetçik fırtına gibi esmeye başlamıştı. Top, tüfek ve bomba seslerini bastıran bir ses daha vardı.

“Allah Allah!.. Allah Allah!..”

Saat 06:45'te 5. Tümen Kalecik Sivrisini ele geçirdi. On dakika sonra 15.

Tümen'in 38. Alayı Tınaztepe'yi almıştı. Artık tek hedef vardı. »

Sarı Paşa dünyanın en güzel yazılı emrini verdi.

“Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!”

10 sene topa tutsalar üstlerinden toz kalkmaz denilen düşman cepheleleri kum gibi eriyor, yok oluyordu. Türk ordusu Akdeniz’e akıyordu, kuş gibi uçuyordu.

Süvari Onbaşı Ali Atar, hatıralarında İzmir’e girişlerini şöyle anlatıyor: “Nif’teyiz. Bölüğümüze istirahat verildi. Süvari alayımızın diğer bölükleri de oradalar. Manisa, Alaşehir, Salihli ve diğer cephelerde düşmanı takip ettikten sonra nihayet ilk defa bize ve atlarımıza mola verildi. Yüzbaşımın atına ve kendi atıma yem verdim. Sonra da onların yanına yan gelip dinleniyordum. Uykulamaya başladığım bir anda bölüğün postası koşarak yanıma geldi: ‘Kalk Ali Onbaşı! Yüzbaşım acele seni istiyor.’ dedi.

O gün İzmir için, Türkler için, Türkleri destekleyenler ve Türkleri tarih sahnesinden silmek isteyenler için de tarihi bir gündü.

Hemen kalktım, gelen postaya sordum: ‘Yüzbaşım şimdi nerede?’ Biraz ilerideki incir ağaçlarının bulunduğu yeri göstererek, ‘İşte orada!’ dedi.

Büyük bir heyecan ve merakla koşarak yüzbaşımın bulunduğu yere vardım. Bir de ne göreyim? Süvari alay ve bölüklerinin tüm subay ve komutanları orada toplanmışlar, halka olmuşlar, halkanın ortasında oturanları dinliyorlardı. Dikkatle onlara baktım. Gözlerime inanamadım. Mustafa Kemal Paşa İsmet İnönü, Fevzi Paşa orada değiller mi? Ben onlara dalgın ve şaşkın bir şekilde bakarken birden yanıma dikilen yüzbaşı Şerafettin Bey’in sesi kulağımda çınladı:

‘Ali Onbaşı geldin mi?’ dedi.

‘Evet Yüzbaşım, beni emretmişsiniz.’ dedim.

‘İzmir’e bayrak dikmeye gideceğiz’ dedi.

Gerekli hazırlıklara başladık. Atlarımızın karnını doyurduk, bakımlarını yaptık. Nihayet akşam oldu. Bize Yunan askerlerinin giydiği elbiselerden verdiler. Elbiseleri giydik. Atlarımızın ayaklarını da keçeledik. Yüzbaşımın emri üzerine, kararlaştırılan saatte gecenin karanlığında İzmir’e doğru hareket ettik.

Evet bu çok önemli görev herkes tarafından pek sevilen ve güvenilen Şeref lakaplı Yüzbaşı Şerafettin’e verilmişti.

Atatürk’ün kendisine verdiği soyadı ile, “Şerafettin İzmir.”

O gün İzmir için, Türkler için, Türkleri destekleyenler ve Türkleri tarih sahnesinden silmek isteyenler için de tarihi bir gündü.

Türk ordusu göz bebeği Sa-

rı Paşa'sının emri, "Ordular, ilk hedefiniz Akdenizdir. İleri!" emriyle İzmir'e doğru inanılmaz bir süratle adeta uçuyordu. İkinci Süvari Tümen Komutanı Yarbay Zeki (Tümgeneral Zeki Soydemir), öncülük görevi de İkinci Tümen, Dördüncü Alay Komutan Yardımcısı Yüzbaşı Şerafettin Bey'e verildi.

9 Eylül sabahı saat 09.00'da Bornova'ya giren genç Yüzbaşı, Halkapınar'a doğru hareket halindeydi. Bir Rum'a ait Tuzakoğlu Un Fabrikası önüne geldiklerinde elini kaldırıp askerleri durdurdu. Bir şeyler hoşuna gitmemişti. Bir anda havalanan kuşlar ve aşırı sessizlik onu kuşkulandırmıştı.

Birliğin önüne tüfekleriyle 8'er yerleşti. Güvenlik önlemi alıp öyle devam edecekti ki, kuşkularını haklı çıkaran bir kurşun yağmuru başladı. Tedbirli davrandığı için çemberi ezip geçtiler ancak 8 erimiz şehit olmuştu. Genç komutan askerleriyle beraber Alsancak'a doğru yollarına devam ettiler. Kordon'a girdiklerinde cehenneme girmiş gibi ateş yağıyordu üstlerine. Kurşun ve şarapnel yağmuru altında 40 askerimizi kaybettik ancak müreze yolundan dönmemişti.

Süvariler, dörtünale Kordonboyu'ndan Pasaport İskelesi'ne geldiklerinde, bir Rum'un attığı bomba, Yüzbaşı Şerafettin'in atının önünde patladı. At parçalanırken kendisi savruldu. At deyip geçme-

yin. Türklerde tarih boyunca atların yeri çok ayırdır. Kurtuluş Savaşımızı kazandıran en önemli unsurlardan biri de atlarıyla tek bedenmişcesine hareket eden süvarilerimizdir. Can yoldaşına baktı genç komutan, hafif yaralanmıştı ama farkında bile değildi, atına ulaşmak yevelerinden tutmak istedi. Omzuna ve koluna şarapnel parçaları gelmişti ama o atının, can yoldaşının üzüntüsünden bunun farkında bile değildi. Onbaşı Ali Tatar "Komutanım!" diye bağırarak tuttu kaldırdı, elinde yularından tuttuğu başka bir at vardı. Genç komutan arkasına bakarak getirilen atın üzerine bindi ve şahlandı.

Yunan ordusu bir yandan yakıp yıkarak kaçıyor ama Türklerin de bu kadar hızlı bir şekilde gelebileceklerini düşünmüyorlardı.

Yunan ordusu bir yandan yakıp yıkarak kaçıyor ama Türklerin de bu kadar hızlı bir şekilde gelebileceklerini düşünmüyorlardı. Hükümet Konağı'nın önünde kaçışan Rum halkını kollamakla görevli bir manga makineli tüfeklerle karşıladılar Şeref ve askerlerini. Hiç bitmeyecekmiş gibi uzun görünen mermi ve şarapnel yağmuru aslında beş dakikadan fazla sürmemiş, sağ kalan düşmanlar da arkalarına bakmadan kaçmaya başlamışlardı.

Yüzbaşı Şerafettin'i göğsüne ve koluna gelen mermiler de durduramadı. Atından atlayarak inen Şerafettin Yüzbaşı'ya İzmirli bir genç yaklaştı ve gözyaşlarını silerek bir Türk Bayrağı uzattı. Yüzba-

gururlu ancak bir o kadar da acıklı hikaye budur.

Neden acıklı?

Kadir kıymet bilmediğimizden, geçmişimizi doğru dürüst öğrenmediğimizden, bu vatani vatan

yapanların
çektikleri
çileleri bilmediğimizden.

Hükümet
Konağı'nın
önünde toplanan halk,
çoşkun alkışlar
arasında Türk
subayı ve
arkadaşlarını
bağrına basarken
Yüzbaşı
Zeki komuta-

sındaki süvari birliği Sarıkışla'ya, (bugün artık maalesef yerinde yellere esiyor) Üsteğmen Arif ve takım komutanı Celal Bey ile Yedeksubay Besim Efendi ve 4. Alay Komandanı Reşat Bey ile Kadifekale'ye bayrağı çekmişlerdi.

Belkahve'de yanında Fevzi ve İsmet Paşalarla beraber tarihi günü izleyen Başkomutan Mustafa Kemal Paşa İzmir'in Ege'den gelen serin rüzgârını ciğerinin en ücra köşelerine kadar çekti ve "Bir rüya görmüş gibiyim." dedi.

Haydi hikayenin gerisini de Süvari Onbaşı Tatar Ali, ya da soyadı kanunundan sonra Tatar soyadını almış, ailesi Romanya üzerinden Konya'ya yerleşmiş olan Kırım göçmeni Ali Tatar'dan dinleyelim:

Türk süvarilerinin İzmir'e girişi

şı bayrağı alıp göğsüne soktu ve sendeleyerek Hükümet Konağı'na yöneldi ancak kapılar kilitliydi. Emir subayı Süvari Teğmeni Ali Rıza Bey emri beklemedi bile. Zincirleri kırdılar ve içeriye girdiler. Balkona çıktığında göğsündeki kanın bulaştığı bayrağı gözyaşları içinde göndere çeken Yüzbaşı Şerafettin, seneler sonra o dakikaları, "Yaraları kim düşünür, ölsem ne gam. İzmir'i kurtarmıştık ya. Bu şerefin öncüleri biz olmuştuk ya..." diyecekti.

Yüzbaşı Şerafettin 9 Eylül 1922 sabahı İzmir Hükümet Konağı'na Türk Bayrağını dikmişti. Hani o filmlerde gördüğümüz, Yunan Bayrağının inip Türk Bayrağının göndere çekilmesinin ardındaki

“Yüzbaşı ve arkadaşların bulunduğu yere vardık. Atlarını bir kerpiç çukurunun içine çekmişler, bekliyorlardı. Yüzbaşının atının sağrılarının kana batmış olduğu dikkatimi çekti. Bombanın atıldığı sırada Yüzbaşının elleri de yaralanmış.

‘Gazlı bez, pamuk var mı? Hemen şu ellerimdeki yaraları sar.’ dedi. Gerçekten elleri kan içindeydi. O ana kadar ellerinin yara aldığı bildirmemişti. Kapıtımın cebinde gazlı bez ve pamuk taşırdım. Derhal çıkardım. Ellerini sardım. Yüzbaşı Şerafettin Bey oldukça serinkanlıydı. Aldırış etmez görünüyordu. Yaralarını sar-

dıktan sonra bizleri tekrar çevresine topladı: ‘Kaputları şöyle çekin bakalım.’ dedi. Söylediklerini yaptık. Bu arada bir ışık yakıldı. Yüzbaşı cebinden kağıt kalem çıkardı. Kısa bir mektup yazdı, mühürledi. Sonra tabancasını çıkardı ve tabancasına iki tane işaret mermisi soktu. Bir el Bornova, bir el de Menemen tarafına doğru attı. Biraz sonra bulduğumuz yere bir süvari çıkıp geldi. Yazdığı mektubu gelen süvariye verdi. Süvari mektubu alır almaz oradan uzaklaştı.

Mustafa Kemal ve yanındaki paşalar İzmir’e bayrakların asılışını Belkahve’den izliyordu. İşte yine Yüzbaşı Şerafettin Bey başımızda olduğu halde Belkahve’de Mustafa

Yüzbaşı Şerafettin 9 Eylül 1922 sabahı İzmir Hükümet Konağı'na Türk Bayrağını dikmişti.

Kemal ve diğer paşaların karşısındayız. Mustafa Kemal Paşa bizi görünce oturduğu yerden gülererek ayağa kalktı. Yüzbaşımız Şerafettin Bey’i kucaklayarak öptü; sonra da tek tek bizlerin elini sıktı, daha sonra: ‘Arkadaşlar büyük bir iş başardınız. Türk milleti bu büyük hizmeti ve fedakârlığı hiçbir zaman unutmayacaktır.’ dedi.

Yüzbaşımız Şerafettin Bey’e dönerek şunları söyledi: ‘Benim aslan Şeref’im. Bugüne kadar verdiğim bütün görevleri en iyi şekilde eksiksiz yaptın ve başardın. Seninle gurur duyuyorum.’

Bu sözlerden sonra oradaki öbür paşalar da Şerafettin Bey’i ve bizi tebrik ettiler.”

9 Eylül 1922 İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu. Gazi halkı selamlıyor

Peki ne oldu sonra bu kahramanlara? Kaç kişi biliyor bu hikayeyi?

Aldığı kurşun ve şarapnel yaralarıyla rahatsızlanan, yokluk çektiği halde ne devlet ne de başkasından aman dilenmeden onuruyla ölüme yürüyen Şerafettin İzmir ve silah arkadaşlarının isimleri neden anılmaz?

Ölümünden sonra müzeye verilmek üzere eşinin vilayete teslim ettiği üçüncü kılıcın kaybolduğunu ve bugüne kadar bulunamadığını da sözlerimize ekleyelim.

Bugünlerimizi borçlu olduğumuz bu değerli insanlar neden

anlatılmıyor, anılmıyor, neden resimleri, portreleri heykelleri yok?

Bunu belki de Mustafa Kemal Paşa'nın ismini anmadan Çanakkale Savaşı'nı gökten inen evliyaların kazandığını anlatan kimselere sormalı.

Gerçek tarihimizi yetişen kuşaklara anlatmaya devam edeceğiz.

Bıkmadan, usanmadan.

Ruhları şad olsun!

Bu konuda en büyük araştırmaları yaparak halkımızı aydınlatan, her gittiği yerde bu hikayeleri anlatan, konuyla ilgili sayısız makale ve kitap yazan Prof. Dr. Kemal Arı'ya sonsuz şükranlarımızla... •

kayaboztepebd@gmail.com

Ben bu hatayı tekrar edemem.

Her tarafı çiçeklerle bezenmiş bir otomobil ile Karşıyaka 'ya gidip köşke girdiğinde merdivenlerde yere serilmiş kocaman bir Yunan bayrağı görür...

Gazi sorar: "Nedir bu?"

Halk anlatır: "Yunan Kralı bu eve girerken bu basamaklarda Türk bayrağını çiğnemişti, Paşam!"

Gazi kaşlarını çatar ve der ki: "Hata etmiş!... Ben bu hatayı tekrar edemem. Bayrak bir milletin şerefidir, ne olursa olsun yerlere serilmez ve çiğnenmez, kaldırınız!"

METE AKYOL'DAN YAZILAR

*Mete Akyol - (Bir Başkadır
Benim Mesleğim kitabından)*

İnönü'den Sunay'a ders: “Biz yerimizi size göre tayin ederiz, Sayın Cumhurbaşkanı!”

Görmüş geçirmiş bir Cumhurbaşkanı'nın, görmeye geçirmeye henüz zaman bulamamış” deneyimsizlikteki” bir Cumhurbaşkanı'na verdiği “Cumhurbaşkanlık dersi”, Cumhurbaşkanı olmayan kişilere de yararlı oldu.

Cumhurbaşkanı'na verilen Cumhurbaşkanlığı dersi, onlar için ise bir nezaket dersi, hatta bir görgü kuralı hatırlatması oldu... Kullanma fırsatları olmayan kişiler için de, hiç değilse, kulaklarında bulunması gereken bir çift küpe oldu.

Bir çift

kulağın, hem de yalnızca tekinin duyabileceği cıvıltıdaki bir fısıltıyla ve de “tek kişiye özel” olarak verilmesine karşın bu ders, ertesi gün Mısır'daki sağır sultanın kulağına kadar gitmedi ama... Ankara'daki galiba tüm politikacıların kulaklarına da girdi, kafalarının içine de girdi. »

O yılların elektronik harikası, dillere destan ses alma aygıtımla saptadığım bu “ders”i, 1967 yılının 31 Ağustos günü başlayan ve aralıksız bir hafta süren yoğun bir “umumi arzu” üzerine, sanırım en az iki yüz politikacıya dinletmek zorunda kaldım.

“Şu meşhur dersi ben de dinleyeyim” diyerek büroya gelen politikacılar, odamda dörder beşer kişilik gruplar oluşturuyorlar, zaman zaman toplu olarak da dinliyorlardı ses alma aygıtımdaki dersi.

“Siz bir Cumhurbaşkanı’sınız” diye başlıyordu ders ve şöyle sürüyordu:

“Cumhurbaşkanı olmanız hasebiyle bir toplulukta, önce sizin oturmanız gerekmektedir. Etrafınızdakilere aldırma-yacaksınız... Onların nereye oturacakları sizin meseleniz olmayacaktır... Önce siz oturacaksınız...

Siz yerinizi alacaksınız, ondan sonra etrafınızdakiler, oturacakları yerlerini kendileri, size göre tayin edeceklerdir. Haydi bakalım şimdi dediğimi aynen yapınız... Siz bir Cumhurbaşkanı olarak oturunuz., yerinizi alınız... Biz kendi yerimizi, size göre tayin ederiz.”

Ve bu dersten sonra aygıttan, “dersi alan öğrenci”nin şu sorusu duyuluyordu:

“Peki önce ben oturacağım Paşam, söz... Fakat lütfen emir

buyurunuz, nereye oturayım?”

Ders veren ses, bu kez daha da sert bir biçimde karşılık veriyordu:

“Oturun da, nereye otursanız oturun, efendim...” diyordu. “O bir mesele değildir... Mühim değildir nereye oturduğunuz. O kadar mühim değildir...”

Kimin kime hem de ne dersi verdiği gerçi fotoğraflardan da biraz anlaşılıyor ama...

İsterseniz geliniz, ben sizi öykümüzün kare köküne götüreyim de, oradan gelelim birlikte, buraya doğru... Nasıl olsa dersimizin sonuna yetişiriz.

“Şu meşhur dersi ben de dinleyeyim” diyerek büroya gelen politikacılar, odamda dörder beşer kişilik gruplar oluşturuyorlar, zaman zaman toplu olarak da dinliyorlardı ses alma aygıtımdaki dersi.

1967 yılının 30 Ağustos Zafer Bayramı Ankara’da, öteki yıllarda olduğundan daha görkemli ve daha anlamlı bir biçimde kutlanmıştı.

Kurtuluş Savaşımızın yaşayan komutanları da davet edilmişlerdi o yıl Ankara’ya.

Başta İsmet İnönü ve “İstanbul Fatih” Fahrettin Altay Paşa olmak üzere, “Zafer Bayramı”nın Onur Konukları”, Hipodrom’daki Şeref Tribünü’nden izlediler geçit

törenini.

Her yıl güven duygularıyla ordumuzun gücünü alkışlayan Ankaralılar o talihli yıl, şükran duygularıyla da, ordumuzun temelindeki komutanları da alkışlayabilme olanağı buldular.

O bayram gününün gecesinde, Ankara Orduevi'nde görkemli bir davet de verildi konuk komutanlara.

Erkeklerin papyon kravat ve smokinle, hanımların ise uzun tuvaletle katılmak zorunda oldukları davette gerek komutanlar, gerek eşleri hanımefendiler, birbirleriyle gerçekten bir şıklık yarışı içindeydiler.

Özellikle Mevhibe İnönü'nün zerafetini unutamam. Eşi İsmet İnönü'nün kolunda salona girenken, fotoğrafına bakın, yargıma siz de katılın, bir Pamuk Prenses idi, rahmetli Mevhibe İnönü.

Bugüne değin nasıl olduysa içine girebildiğim, içinin nasıl olduğunu görebildiğim dört orduevinde de bulunan "Paşalar için özel" bölüm, Sıhhiye'deki o günlerin Ankara Orduevi'nde de vardı.

Salon kapısından girip, dört-beş, belki de altı-yedi adım attıktan sonra, galiba mimari bir hata nedeniyle sola dönüliyordu ve iki basamaklı bir platforma çıkılıyordu. Ön bölümü ayrıca iki karış yükseklikte bir parmaklıkla süslendirilen "Paşalar için özel" bu bölüme o akşam, büyük bir yarım daire yuvarlaklığında bir masa oturtulmuş, çevresine yer-

leştirilen koltuklarda ise, konuklar yerlerini almışlardı.

Bayan İsmet İnönü ile Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı, iki basamaktan çıkıp, bu yüksek bölüme ulaştıklarında, masanın çevresindeki koltuklarda oturan tüm konuklar, mandalından kurtulmuş birer yay örneği, hızla yerlerinden fırladılar, ayağa kalktılar.

Başta Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Cumhuriyet Senatosu Başkanı Şevki Atasagun ve işgalden kurtarılan İstanbul'a 6 Ekim günü ilk giren komutan Fahrettin Altay Paşa olmak üzere, özel bölümündeki tüm konuklar, önce İsmet İnönü'ye, sonra eşine "Hoşgeldiniz" dediler, daha sonra da her biri, kendi seçtiği koltuğa oturması için "Paşaların Paşası"na koltuk ikramı yarışına giriştiler.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Cumhurbaşkanı ağırlığını koyarak bu yarışa bir son verdi ve İsmet İnönü'ye koltuk ikramı görevini, tek başına kendi üstlendi:

"Böyle buyursunlar, Muhterem Paşa Hazretleri" dedi:

İsmet İnönü, sakın bir sesle ve saygılı bir tavırla karşılık verdi:

"Önce siz buyurunuz lütfen, Sayın Cumhurbaşkanı" dedi.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, asla kabul etmedi İnönü'nün bu önerisini:

"Olur mu hiç öyle şey Paşa Hazretleri?" diye diretti. "Önce siz buyuracaksınız."

İsmet İnönü, aynı noktada

takılmış bir plâk düzeniyle, biraz önce söylediklerini hecesi hecesine yineledi:

“Önce siz buyurunuz lütfen, Sayın Cumhurbaşkanı” dedi bir kez daha.

Cumhurbaşkanı Sunay, İnönü’nün önerisini kabul etmemeyi kafasına koymuştu. Yine karşı çıktı:

“Yooo... Vallahi olmaz, Muhterem Paşam” diyerek dayattı. “Lütfen siz buyurun önce... Ve şöyle buyurun...”

Karşıdan, yine aynı karşılık geldi:

“Önce siz buyurun lütfen, Sayın Cumhurbaşkanı.”

İsmet Paşa ısrar ederdi de, Cevdet Paşa ısrar etmez olur muydu? O da ısrar etti bir kez daha:

“Bakınız and veriyorum Paşam...” dedi. “Allaşaşına önce siz buyurun... Bizi mahcup etmeyin... Lütfen...”

Birbirlerine, fısıltıyla denilecek denli yavaş sesle söyledikleri bu sözlerini, birbirleri dışında çevrelerindeki kişilerden hiçbirinin duymadığını biliyorlardı.

Fakat tam ikisinin arkasında dizlerini bükerek “arazi” olmuş, yalnızca elindeki mikrofonu arkalarından omuz hizalarına kadar uzatmış bendenizin, ikisi de ayırında değıllerdi.

Dersin sonuna şimdi yetiştik.

Kendilerini kimsenin duymadığına ve duymayacağına güvenen İsmet İnönü, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın kulağına biraz daha yaklaşarak... Görmüş geçirmiş bir Cumhurbaşkanı olarak, henüz görmeye de, geçirmeye de zaman bulamamış “deneyimsizlikteki” Cumhurbaşkanı’na bir “Cumhurbaşkanlık dersi” verdi.

“Siz bir Cumhurbaşkanı’sınız” diye başladı ders ve şöyle sürdü: “Cumhurbaşkanı olmanız hase-

“Cumhurbaşkanı olmanız hasebiyle bir toplulukta, önce sizin oturmanız gerekmektedir. Etrafınızdakilere aldırmayacaksınız... Onların nereye oturacakları sizin meseleniz olmayacaktır...”

biyle bir toplulukta, önce sizin oturmanız gerekmektedir. Etrafınızdakilere aldırmayacaksınız... Onların nereye oturacakları sizin meseleniz olmayacaktır... Önce siz oturacaksınız, siz yerinizi alacaksınız, ondan sonra etrafınızdakilere, oturacakları yerlerini kendileri, size göre tayin edeceklerdir. Haydi bakalım şimdi dediğimi aynen yapınız... Siz bir Cumhurbaşkanı olarak oturunuz, yerinizi alınız... Biz kendi yerimizi, size göre tayin ederiz.”

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay yarı hipnotize, yarı şoke ve bloke olmuştu. Bir telaşın aceceliğiyle,

söyleyeceklerini önce karıştırdı, sonra toparlamaya çalıştı:

“Peki emredersiniz... Önce ben oturacağım. Paşam... Lütfen emir buyurunuz, nereye oturayım?”

Ders veren görmüş geçirmiş Cumhurbaşkanı, bu kez daha sert biçimde karşılık verdi:

“Oturun da, nereye oturursanız oturun, efendim... O bir mesele değildir... Mühim değildir nereye oturduğunuz. O kadar mühim değildir...”

Cumhurbaşkanı Sunay, kendine en yakın koltuğa oturdu demeyeyim de, işin doğrusunu söyleyeyim:

Cumhurbaşkanı Sunay, en yakınındaki koltuğa döndü ve sanki gökten iniyormuşçasına kendini bıraktı, o koltuğa çöktü. İsmet İnönü, onun sağındaki koltuğun arkasında durdu, eşi Mevhibe İnönü’yü sağına oturttu, öteki hanımefendilerin oturmasını bekledi ve...

Cumhurbaşkanı’na göre kendi için tayin ettiği yere, onun sağında-

ki koltuğa oturdu sonunda.

Galiba pek keyif alamadı o özel geceden, İsmet İnönü...

Zaman zaman kendi kendini meşgul etti, zaman zaman da sağındaki hanımefendilerle ilgilendi, bir centilmen olarak...

O akşam yalnızca bir kulağa fıslıdadığını sandığı ders ise, ertesi günden sonra Ankara’nın kimi politikacılarının dilinde, dostlara nakledilen bir nezaket ve görgü dersi oldu... Gazete bürosundaki odama gelip, ses alma aygıtındaki bu dersi dinleyen hemen her politikacı, meclise gittiğinde oradaki arkadaşlarına, eve gittiğinde evde “hane halkı”na, seçim bölgesine gittiğinde ise oradaki dostlarına bu dersi, üzerine birkaç sözcük de kendinden katarak anlattı.

Ve bu olay, kulaklarına fıslıdanan kişilerin, başka kişilerin kulaklarına fıslıdadıkları “kıssadan hisse”li bir anekdot olarak yıllardır dolaştı durdu, kulaktan kulağa... •

Kerametın sahibi

Bir adam çok sevdiği bir kadına şiirler yazıyordu. Sonra kadın ansızın onu terk etti. Adam kadının ardından şiirler yazmaya devam etti. Daha çok yazdı. Ve günün birinde çok ünlü bir şair oldu.

Yıllar sonra kadının yaşadığı kente gitti ve büyük bir şiir dinletisi sundu. Dinleti bittiğinde kadın kolunda kocası ile çıkışa geldi ve adama "Merhaba" dedi. Adam ona sıradan bir insana bakar gibi baktı.

Kadın, "Beni tanıdın mı?" dedi.

Adam, "Hayır tanıyamadım..." dedi.

"Nasıl tanımazsın! Uğruna şiirler yazdığın, seni şair yapan kadını ben." dedi kadın.

Adam kadına baktı ve şöyle dedi: "Keramet sende olsaydı, kolundaki adam da şair olurdu..."

Evrensel Bakış Açı

Gürbüz Evren

Covid-19 Salgını Hakkında

Bilinme

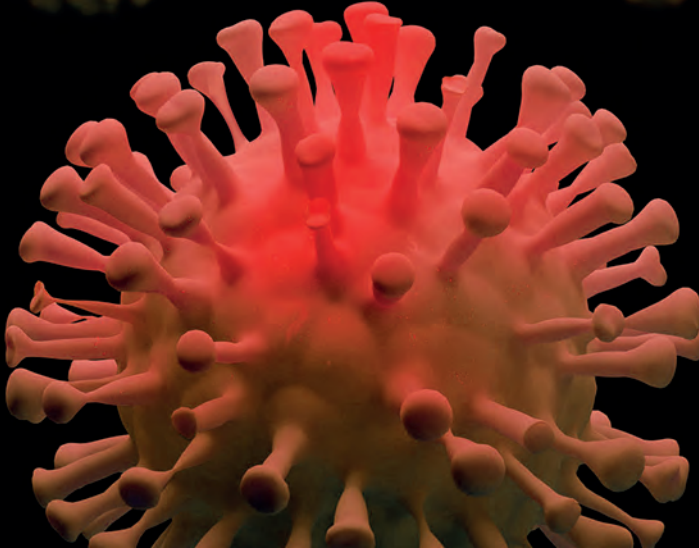
2004 yılında dünya gündemine giren Kuş Gribi hastalığının virüsü, H5N1 olarak adlandırılmıştı.

Bu virüs, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede yüzlerce can aldı, beyaz et sektörüne büyük darbe vurdu. On milyonlarca kümes hayvanı itlaf edildi. Dünya genelinde üretici ve satış zincirinde toplam zarar 600 milyar doları buldu.

Nisan 2009'da, bu kez de Domuz Gribi başladı. Domuz Gribi virüsü de H1N1 olarak adlandırıldı. 2002'deki SARS, 2012'deki MERS ve Orta Afrika'dan çıkıp kıtanın farklı bölgelerinde yıllardır etkili olmaya devam eden on binlerce can alan EBOLA virüslerini de ayrıca hatırlatmakta yarar var...

yeniler

Çin'in 11 milyonluk Wuhan kentinde, 2019'un son çeyreğinde ortaya çıkışından bu yana coronavirüsün yol açtığı kayıplar ise en çok ölümün kaydedildiği Domuz Gribini aşarak, dünya genelinde 600 bine doğru gidiyor. »

Çünkü yeni tip Coronavirüs, Kuş Gribi ve Domuz Gribi virüslerine göre çok hızlı ve daha çok kişiye bulaşma özelliğine sahip.

Dünyanın en önemli ilaç devlerinin bulunduğu ve kimya sektörü ekonomisinde devasa yer tutan Almanya, yeni tip Coronavirüsün ortaya çıkacağını 2011 yılında biliyordu.

Coronavirüsün sonraki yıllarda ortaya çıkacağını ve dünyayı kasıp kavuracağını haber veren rapor, **Alman Meclisi ve Hükümetine 2011'de sunulmuştu.**

Çünkü Coronavirüsün sonraki yıllarda ortaya çıkacağını ve dünyayı kasıp kavuracağını haber veren rapor, Alman Meclisi ve Hükümetine 2011'de sunulmuştu.

Almanya'da bulaşıcı hastalıklar alanında çalışmalar yürüten Robert Koch Enstitüsü tarafından hazırlanan söz konusu raporda, hastalığın belirtileri, kimleri vuracağı, nasıl bulaşacağı, ne kadar yaşlı insanın öleceği ve dikkat edin nasıl değişime (mutasyona) uğrayarak, dalgalar halinde devam edeceğine kadar her

ayrıntı anlatılmıştır.

Hatta hastalığın başından beri duyduğumuz, "Virüs, Çin'in Wuhan bölgesindeki bir hayvan pazarında satılan yarasadan yayıldı" söylentisi de, 9 yıl önceki raporda, "Yeni tip Coronavirüs Çin'deki bir hayvan pazarından yayılacak" ifadeleriyle yer almıştı.

Peki, olacakları 2011'de bilen

Almanya, diğer ülkeleri haberdar etmiş miydi?

Şimdi gelelim Amerikan Askeri İstihbarat servisi DIA ile Ulusal Güvenlik İstihbarat Servisi NSA'nın ortaklaşa hazırladığı "Örtülü Savaş ve Yeni Virüs Salgını" başlıklı rapora.

Söz konusu rapor, söylendiği gibi Beyaz Saray'a 21 Kasım 2019'da değil, 2 ay önce 20 Eylül 2019'da

sunulmuştur. Ama işin en dikkat çeken yanı ise raporun, 10 Eylül 2019'da istifa eden Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton'a daha önce verilmiş olmasıdır.

Başkan Trump'ın Çin, Kuzey Kore, Rusya, İran ve Venezuela'ya karşı en sert politikalar izlemesini öneren ve bunu da yaptıran Bolton, özellikle Çin, Rusya ve İran'a yönelik her türlü gizli savaş yöntemine başvurulmasını savunan çok tehlikeli bir isim olarak bilinir. Bolton'un geçmişte, Amerikan ilaç

devleri ve onların uluslararası ortaklarıyla çok yakın ilişkileri bulunduğu, FBI raporlarında, “gizli savaşlar meraklısı” olarak tanımladığı, ülke medyasında birçok kez gündeme gelmiştir.

Tekrar rapora dönecek olursak, Bolton, Ulusal Güvenlik İstihbarat Servisi NSA tarafından 30 Ağustos 2019’da kendisine iletilen rapordan, Başkan Trump’ı hemen haberdar etmemiştir.

Trump’ın, John Bolton’u görevden almasının ardından Beyaz Saray’dan yapılan ikinci açıklamada, Bolton’un “bazı bilgi ve belgeleri aktarma konusunda yeterli hassasiyeti göstermediği” ifadeleri yer almıştır. Burada işaret edilen belgelerden biri de sözünü ettiğimiz rapordur.

ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşlarının kızışmaya başladığı dönemde, Bolton’un Aralık 2018’de yaptığı açıklamadaki, “Çin’in, Rusya’dan aldığı siyasi destekle de, dünyanın birinci ekonomisi olmasına asla izin vermeyiz. Bunun için her yolu deneriz. Çinlileri, gözle göremeyecekleri silahlarla da vurmaktan çekinmeyiz” sözleri nasıl tercüme

Donald Trump ve Ulusal Güvenlik Eski Danışmanı John Bolton

John Bolton: “(…) Çinlileri, gözle göremeyecekleri silahlarla vurmaktan çekinmeyiz”

edilmelidir?

John Bolton’a yanıt veren Çin Dışişleri Bakanlığı’nın, “gözle görülemeyen silah emin olun döner, sizi bizden daha fazla vurur” ifadeleri de, bugün virüsten en çok vaka ölümünün olduğu ABD’nin içinde bulunduğu durumu anlatmıyor mu?

Bu karşılıklı açıklamalardan kısa bir süre sonra, 2 Ocak 2019’da, Çin, ülkenin Sağlık İşleri Konseyi Başkanı Jang Jintao’nun başkanlığındaki bir heyeti Dünya Sağlık Örgütü DSÖ’ye göndermiştir.

Heyet, DSÖ Başkanıyla yapılan toplantıda, Trump’ın ulusal güvenlik danışmanı Bolton’un Çin’i tehdit ettiği, “gözle görülemeyen silah”

tanımlamasına dikkati çekerek, bunun yeni tip bir virüs olabileceği ve Çinlilere bulaştırılmasının aslında dünya için kıyamet senaryosuna dönüşeceğini hatırlatmıştır.

Bir kez daha ABD istihbarat örgütlerinin raporuna dönelim. Raporda, “Dehşet verici bir virüs salgınının, Çin’den başlayarak tüm dünyaya yayılmak üzere olduğu, Asya ve Avrupa’nın ardından ABD’nin de bu hastalıktan çok büyük boyutlarda etkileneceği” uyarısı yapılmaktadır.

“Hastalık, Avrupa ve ABD’de, Çin’den daha fazla can alabilecek yönde gelişebilir.

Bu gerçeği, devlet yönetimindeki bazı önemli isimler uzun yıllardır bilmektedir”

Raporda ayrıca Alman istihbarat servislerinin uyardığı sağlık kuruluşlarının Almanya Hükümetine, biri 2011 yılında diğeri ise 2015 yılında (bundan haberim yoktu) olmak üzere 2 rapor vererek, yeni tip virüs konusunu gündeme getirdiği belirtilmiştir. Alman istihbaratının söz konusu virüsten uluslararası ilaç devlerinde yürütülen çalışmalar nedeniyle haberdar olduğu kaydedilmiştir. Amerikan istih-

baratının bu konuyu, o dönemden itibaren ciddiye alıp, sürekli izlediği vurgulanmıştır.

Buradaki soru şu: Amerikan Ulusal Güvenlik İstihbarat Servisi NSA, nasıl oluyor da Trump’ın Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton görevdeyken ve bu servisten sorumluyken söz konusu raporu Beyaz Saray’a ulaştırmaya çalıştı?

NSA’daki bazı kişiler, Bolton’u bitirmek mi istediler?

Rapordaki çarpıcı ifadelerden biri de, “Hastalık, Avrupa ve

ABD’de, Çin’den daha fazla can alabilecek yönde gelişebilir. Bu gerçeği, devlet yönetimindeki bazı önemli isimler uzun yıllardır bilmektedir” şeklindedir.

Rapordaki daha da çarpıcı ifadeler ise “Virüsün ABD’ye vereceği olası zararların en düşük seviyede

kalmasının sağlanması, Amerikan ilaç sanayisinin uzun süre önce öngördüğü bu tehlikeye karşı geliştirdiği ilaçları hızla devreye sokmasına bağlıdır” şeklindedir.

Bu raporu dikkate alması gereken yöneticilerden biri de ABD Sağlık Bakanı Alex Azar’dır. Lübnan asıllı Azar, Eylül 2017’de istifaya eden Sağlık Bakanı Tom Price’ın yerine Ocak 2018’de görev gelmeden önce Amerika Birleşik

Devletleri'nin dünya devi bir ilaç firması Lilly Us'un tepe yöneticisi olarak çalışmaktadır.

Bakan Alex Azar'ı Trump'a öneren kişi ise John Bolton'dur. Ayrıca Bolton, Trump'ın ulusal güvenlik danışmanı olmadan önce Azar'ın Genel Müdürlük yaptığı ilaç firması Lilly Us'un büyük maaş alan danışman kadrosundadır.

Alex Azar

Trump, överek göreve getirdiği Bolton'un işine verirken, onun için "Çok tehlikeli fikirleri olan adam" ifadesini kullanmıştı.

Coronavirüsün bazı çevreler

tarafından üretilip bir çeşit biyolojik savaş silahı olarak kullanıldığına ilişkin birçok teori ortaya atıldı. Aslında bu teoriyi doğrulayacak raporlar da ortaya çıktıkça dünyanın nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu görüyoruz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

KIZILDERİLİ SÖZLERİ

● Bir düşman çok, yüz dost azdır. (Hopi Kabilesi)

● Önce nasıl konuşulacağını öğren, sonra nasıl öğreteceğini öğren. (Nez Perce Kabilesi)

● Soruyu yüreğinden sor, cevap da yüreğinden gelecektir. (Omaha Kabilesi)

● Kullanılmayan bilgi suistimal edilmiş demektir. (Cherokee Kabilesi)

● Cevap vermemek aslında başlı başına bir cevaptır. (Hopi Kabilesi)

● Tanrı'dan korkmayan insan kuvvetli değildir. (Seneca Kabilesi)

● Dinleyin! Yoksa diliniz sizi sağır edecek! (Cherokee Kabilesi)

● Hakikat meydana gelmez, o zaten vardır. (Hopi Kabilesi)

(Hopi Kabilesi)

● İlk öğretmenimiz kendi kalbimizdir. (Cheyenne Kabilesi)

● Hayat hem vermek hem almaktır. (Mohawk Kabilesi)

● Sessizlik bir çeşit duadır. (Apache Kabilesi)

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Çağdaş Düşünce

Dr. Ögüt Yazman

Salgın Felaketinde ABD

2019 Aralık ayında başlayan ve bütün dünyaya yayılan Koronavirüs (*Covid-19*) salgını giderek artan üzücü can kayıpları ve sosyal, siyasal, ekonomik gittikçe ağırlaşan olumsuz etkileriyle tartışılmaya devam ediyor.

Bundan önceki üç yazımızda Covid-19- (Pandemi) ortaya çıkışı nedenleri ve bütün dünyaya yayılışı belirtilmişti. (*Bkz. Bütün Dünya, Mayıs 2020*) »

İkincisinde ise İkinci Dünya Savaşı'ndan daha çok can kaybına ve ekonomik zararlara neden olacağı açıklanmış, dünya ekonomisinin nasıl bir görünüm göstereceği ile ilgili (*WHO, ILO, OECD, WTO ve IMF gibi*) önemli uluslararası kuruluşların bazı senaryolara göre tahminlerine de yer verilmişti. Beklenen değişimin, politik ekonomi açısından üç bakış açısı veya ideoloji altında toplanarak incelenebileceği ve bunların Liberalizm, Nasyonalizm ve Marksizm olduğu da açıklanmıştı (*Bütün Dünya, Haziran 2020*)

Salgın sonrası dünyanın artık eskisi gibi olmayacağını herkes kabul ediyor. Ancak beklenen değişimin yönü ve niteliği konusunda farklı görüşler var. Dünya ekonomisinde nasıl ve hangi yönde değişiklikler olabilir sorusuna yanıt ararken bu aşamaya nasıl gelindi ve şimdi neredeyiz konusunda bir durum saptaması ise üçüncü yazımızın konusuydu. (*Bütün Dünya, Temmuz 2020*)

KAVRAM KARGAŞASI

Henüz aşısı bulunmayan ne zaman biteceği de tam olarak bilinmeyen pandemi felaketi er ya da geç bitecektir. Ancak salgın sonrası nasıl bir dünya olacağı tartışılıyor.

Salgının gelişmiş ve azgelişmiş (veya gelişen) ülkelerin hepsinde istisnasız yeni, çok çeşitli sorunlarla karşılaşacağı kesindir. Ancak her ülkenin uğraşmak zorunda kalacağı

sorunlar yumağı farklı olacaktır. Çünkü salgına karşı zamanında etkili önlemler alan ülkelerin zararları daha hafif atatabilecekleri umuluyor.

Yukarıda isimlerini saydığımız Birleşmiş Milletlerin çeşitli kuruluşları gün geçtikçe ortaya çıkacak işsizliğin boyutlarını büyütürken dünya ekonomisinde toplam üretimde meydana gelebilecek düşüşlerin oranının yükseleceğini yeniledikleri raporlarla açıklamaya devam ediyor.

Her ülkenin uğraşmak zorunda kalacağı sorunlar yumağı farklı olacaktır.
Çünkü salgına karşı zamanında etkili önlemler alan ülkelerin zararları daha hafif atatabilecekleri umuluyor.

IMF salgına karşı liberal sistemi korumak amacıyla isteyen ülkelere koşulsuz bir trilyon dolar dağıtılacağını duyurmuş ve bu miktarı da sonradan arttırmıştı.

Bütün bu tartışmaların en çok yoğunlaştığı ülke ise ABD'dir.

ABD ODAK NOKTASINDA

Beklentilerle ilgili yorumların ABD'nin üzerinde yoğunlaşmasının bir çok nedeni var. Şöyle ki:

Donald Trump

• Salgından en çok zarar görecektik ülkelerin başında ABD var. En çok hasta sayısı ve en çok can kaybı ABD’de gerçekleşiyor. Yazımızın sonundaki tablo⁽⁶⁾ bu durumu doğruluyor.

• Salgına karşı önlemlerde ABD’de çelişkili uygulamalara ve açıklamalara neden olan, kendi seçip görevlendirdiği yakın çalışma arkadaşlarıyla sık sık anlaşmazlığa düşüp onları görevden alan Donald Trump gibi tutarsız ve aymaz bir Başkan var.

Yüzyıldır görülmemiş bir pandemi felaketi karşısında ABD tarihinin en başarısız başkanı olarak görülüyor.

Covid 19 salgın sürecinde ABD çok kötü bir sınav veriyor.

• İkinci Dünya

Savaş’ından sonra kapitalist sistemin baş aktörü olan ABD, Soğuk Savaş Dönemi’nde olduğu gibi Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra da süper güç konumunda. Uluslararası ilişkilerde istediği yere istediği zaman askeri güç gönderip girebilen bir süper güç.

• Uluslararası ekonomide, dünya devletlerinin merkez bankalarının yüzde 60 oranında rezerv döviz varlığı olarak tuttuğu, güçlü, dünya ticaretinde istenilen bir ulusal paraya dolara sahip, hakim ekonomi konumunda. Üstelik dolar konusunda ipin ucu Trump’ın elinde.

• Covid 19 salgın sürecinde ABD çok kötü bir sınav veriyor.

• Covid 19’lu hastalardan sigortasına göre varsa 3 bin- 9 bin dolar, sigortası yoksa 30 bin dolar

para isteniyor. 17 yaşında bir çocuk sigortası ve parası olmadığı için hayatını kaybetti.

- New York'ta Covid19'dan ölenlerle morglar dolunca ölenler soğuk havalı araçlara doldurulmaya başlandı.

- Acil servisler kalabalıktan virüslü hastalardan ağır durumda bile olsalar hastanenin bahçesine konulan sedyeli yataklarda; yeni tanı konulanlar, ayakta uzun zaman dışarıda bekletiliyor. Yani hayatları için tuzlu bir faturaya razı olsalar bile ödemeyi göze aldıkları paralar yani "dünyanın itibarlı ABD dolarları" New York'ta para etmiyor.

- Çünkü liberal ekonominin baş aktörü ABD'de "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" mantığı (Laissez faire) ile sağlık işleri, kamu denetiminden de uzak, özel sektörün insafına bırakılmıştı. Pandemi, sağlık sisteminin perişanlığını sergilemeye devam ediyor.

ÇİFTE STANDART

- Dünyada demokrasi, bağımsız

devletlerin ülkelerine has koşulları ile gelişmiştir. Demokrasilere ilk örnek İngiltere'dir ve Magna Carta'nın (1215) açıklanmasının üzerinden 800 yıldan fazla zaman geçmiştir. ABD'de ise Federal Cumhuriyet'in kuruluşunun temelleri, İngiliz sömürgeciliğine karşı açıklanan Bağımsızlık Bildirgesi (*Declaration of Independence*) 4 Temmuz 1776 tarihinde yayınlanmıştı.

Yani iş sömürgeciliğe gelince 500 yıl sonra bile İngiltere bunu sürdürmüştü.

Daha sonra (1787) dünyanın ilk yazılı Anayasası olan ABD Anayasası'na da "amendment" (yasa değişikliği) olarak eklenen bildirmede şunlar yazılıydı:

"Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır. Yaradan'ları tarafından bağışlanmış, belli vazgeçilmez haklara sahiptirler;

İnsan hakları ve hukuk devleti ilkeleri ile örnek olarak gösterilen bir ülkede yaşanan **siyah- beyaz ayrımı, çelişkili, kronik bir eksiklik ve çifte standart olarak görülüyor.**

yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme hakları da bunların arasındadır.” (Konunun daha ayrıntılı açıklamaları, *Dünya Demokrasi Tarihi- adlı yayınımda yer almıştır.” Yazman, 2011, Alp Kitap, İstanbul”*)

- Koronavirüs salgını nedeniyle öncekilerden daha büyük çapta ve ülke geneline yayılan ABD'nin bir başka kronik derdi yeniden ortaya çıktı ve başka ülkelerdeki topluluklarla da desteklenen büyük bir protesto kampanyasına dönüştü. Konu ırk ayrıımıydı. ABD Anayasasının insan hakları ve hukuk devleti ilkeleri ile en demokratik başkanlık sistemi örneği görülen bir ülkenin, siyah- beyaz ayrımı, çelişkili ve kronik bir eksikliği ve çifte standardı olarak sürüyor.

- ABD'de salgın yayılırken, New Orleans, Chicago ve Detroit gibi siyahların (*African-Americans*) yoğun olarak yaşadığı şehirlerde, Covid-19 sonucu hayatını kaybeden siyahların oranı beyazlara kıyasla çok yüksekti. Örneğin Chicago'da siyahlar nüfusun yüzde 30'unu oluşturmalarına karşın salgın nedeniyle hayatını kaybedenlerin yüzde 72'si siyah. (*New York Times*, 8 March 2020)

- Bir başka örnek siyah ailelerin ortalama gelirleri, beyaz ailelerin gelirinin yüzde 60'ı kadar. Siyahların bir ailesinin ortalama sahip olduğu net varlıklar, beyazların sahip olduğundan en az yüzde 10 daha az.

Bu durum 1968'den beri değişmedi. (*The Economist*, July 11th.-17th 2020)

- Ayrımcılığın bir başka olumsuz sonucu da eğitimde fırsat eşitsizliğinde görüldü.

FLOYD'UN ÖLÜMÜ

- Bütün olumsuz birikimlerle süregelen ırkçılık ayrımını yeniden alevlendiren olaylar George Floyd'un ölümünden sonra yeni bir toplumsal patlamaya dönüştü.

Polisin, bir şüpheli suçlu olarak gördüğü kişiyi gözaltına alıp ifadesi alınmak için sorgulamaya götürmesi gerekiyordu. Oysa yüz üstü

İrkçilik ayrımını yeniden alevlendiren olaylar George Floyd'un ölümünden sonra yeni bir toplumsal patlamaya dönüştü.

Protestolar, Beyaz Saray'ın önüne kadar geldi. Washington öfkeli kalabalıklarla yer yer ortaya çıkan yangınlarla alev alevdi.

yatırılıp elleri kelepçeli durumdaki Afro-Amerikalı Floyd'u beyaz bir polis memurunun, diziyile boynuna bastırıp öldürmesinin görüntüleri medyada yayımlandı.

Birkaç kez nefes alamadığını söylediği halde o beyaz polis memuru, dakikalarca dizini bastırmaya devam ediyordu. (25 Mayıs 2020) Olay Mineapolis'te gerçekleşti. Sonraki gün protesto gösterileri orada başladı. 5 gün içinde diğer şehirlere de yayılan protestolar, Beyaz Saray'ın önüne kadar geldi. Washington öfkeli kalabalıklarla yer yer ortaya çıkan yangınlarla alev alevdi.

- Trump, uzun zamandır kullanılmayan Beyaz Saray'daki bir sığınağa sığınmıştı. Birkaç gün görünmedi ve konuşmadı.

- Sonra ortaya çıkınca neler söyledi ve ne yaptı?

SONUÇ

Koronavirüsle ABD'nin duru-

mu ve Donald Trump'ın serencamı anlatmakla bitecek gibi değil. Derгимizin makaleler için koyduğu sınırları zorlasam da olmadı.

21. yüzyılda liberal ekonomi sorgulanırken “Salgın sonrası nasıl bir dünya olabilir?” sorusuna cevap ararken dünyanın diğer güç merkezlerini de incelemek gerekiyor. Bütün bunlar ABD'de durumun vehametini göerek içerden yapılan eleştirileri de dikkate alarak başka bir yazımızın konusu olacaktır. •

ogutyazmanbd@gmail.com

(*) WHO (Dünya Sağlık Örgütü) Raporu

Covid-19 Dünya Toplamı

Vaka sayısı : 13,378,853

Onaylanan

Ölümler : 580,045

Yalnız ABD İçin Covid 19

Vaka sayısı : 3 405 494 60

Ölüm sayısı : 135 807

Kaynak; Situation Report-178, 16 July 2020

Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

ŞEYH BEDRETTİN

BİR ANADOLU DEVİRİMCİSİ

*Yağmur çiseliyor
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.
Yağmur çiseliyor*

Nazım Hikmet Ran
Şeyh Bedrettin Destanı

Yıl 1403

Yer Anadolu

Aksak Timur, Ankara Savaşı'nda (1402) Yıldırım Beyazıt'ı yenmiş, Anadolu'yu yağmalattıktan sonra ordularını geri çekmiştir. Timur'a tutsak düşen Beyazıt yedi ay esaret altında kendi canına kıymıştır. Osmanlı devleti hükümdarsız kalmış, "fetret devri"ne girilmiştir. »

Şehzadeler taht için kavga etmekte, eşkıya çeteleri halka kan kusturmaktadır. İktidar boşluğu yüzünden Anadolu ve Balkanlar'da yoksulluk, eşitsizlik, belirsizlik ve kargaşa hüküm sürmektedir. Halk perişan durumdadır ve bu durum dönemin aydın bilginlerini ve fikir adamlarını çok rahatsız etmektedir. İşte bu aydınlardan en önemlisi olan Şeyh Bedrettin, 1403 yılında eğitimi tamamlayıp, yüreğinde devrim ülküsü ile yurda geri döner. Büyük bir bilgin olarak ünü Anadolu'ya kendisinden önce varmıştır.

Şeyh Bedrettin
teslimiyetçi değildi;
insanın özgür
iradesine ve
bireysel kanaatine
inanıyordu.

Simavne kadısı oğlu Şeyh Bedrettin, 1358-1371 tarihleri arasında, Türklerin yeni egemenliği altına giren Bulgaristan'ın Semaven kentinde doğar. Ailesi Selçuklu hanedan soyundandır. Babası İsrail, oğlunun iyi bir eğitim almasını isteyen bir aydındır. Edirne ve Konya'da en önemli hocalardan ders aldıktan sonra Bedreddin'i Mısır'a yollar. Burada ezoterik öğretiler inisiyesi olarak felsefe, astronomi

ve tıp alanlarında da çalışmalarına uzun yıllar devam eder. Daha sonra Mekke ve Suriye'ye geçer. Kahire'ye döndükten sonra öğretmeni Ahlatlı Şeyh, tekkesini ona bırakarak ölür.

Bedrettin bu postu istemez, Anadolu'da başlayan çekişme zemininden faydalanarak öğretilerini yaymak için önce Konya'ya oradan da Ege bölgesine geçer. Müritler edinmeye ve örgütlenmeye başlar. Edirne'ye gider ve Beyazıt'ın oğullarından Musa Çelebi tarafından Edirne Sarayı'nda kazaskerlik görevine getirilir. Bu makam sayesinde örgütlenmeye ve öğretilerini yaymaya devam eder. Beyazıt'ın küçük oğlu Mehmet Çelebi'nin Edirne Sarayı'nı ele geçirmesiyle İznik'e sürülür. Burada fazla kalmaz ve büyük devrimini gerçekleştirebilmek için bir yolunu bularak Rumeli'ye geçer.

Bu esnada sadık öğrencileri Börklüce Mustafa; Aydın-Karaburun'da, Torlak Hü Kemal ise Manisa'da kulluk, kölelik düzenine karşı isyan bayrağını açıp, devrimi başlatırlar. Kısa sürede her dinden, mezhepten ve ırktan binlerce insan bu hareketlere katılır. 1419 yılında Börklüce Mustafa'nın hareketi Mehmet Çelebi'nin kuvvetleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılır. Şehzade Murat ise Manisa'da Torlak Kemal'in güçlerini yok eder. Börklüce Mustafa ve

Torlak Kemal ağır işkencelere uğradıktan sonra hunharca katledilir. Hatta Mustafa bir devinin üzerinde çarımha gerilerek şehirde gezdirilir. Şehzade Murat Rumeli'ye geçerek orada isyan bayrağını açmış Şeyh Bedrettin ve kuvvetlerini vurur. Şeyh, Deliorman civarında Beyazıt Paşa tarafından tutuklanarak Serez kasabasına getirilir. Bir ulema kurulu tarafından yargılanan Bedrettin kasabanın çarşısında asılarak idam edilir...

Teslimiyetçi değildi; insanın özgür iradesine ve bireysel kanaatine inanıyordu.

Kendi kararlarını verebilen ve bilgili insana onur ve değerini iade etmek istiyordu. Çağının ötesinde bir devrimci ve devrinin en saygın bilgini olan Bedrettin, varlığın birliğine, yaratanın tüm yaratılmışlarda ve özellikle insanda

var olduğuna inanıyor, evrenin ve doğanın kendisini tanrı olarak görüyordu. Spinoza gibi tözü Tanrı'yla veya mutlak varlıkla özdeşleştiriyordu. Cennet ve cehennem olgusunun bu dünyada olduğunu düşünüyordu. İlerici bir eylem adamı ve tüm insanların eşitliğine inanan siyasi bir rehberdi. Mülkiyete karşı, doğanın işlenmesiyle elde edilen tüm değerlerin eşit şekilde paylaşımını savunuyordu. Kendini halka hizmete

adayarak emeğe, gücüyle katkıda bulunmayan, soylu da olsa ekmekten pay alamazdı.

Bilime dayanmayan, merkezi tüm din hegemonyalarına karşı çıkıyordu. Din adamlarının otoritesine ve halka yapılan tepeden inme her türlü baskı ve kurumu reddediyordu. Dirlik içinde bir toplumun ifadesi olarak hoşgörüyü önemsiyordu. En geniş temel üzerinde dinlerin eşitlenmesini, hoş gören ve hoş görülen bir din amaçlıyordu. Hoşgörü toplumsal ve

İlerici bir eylem adamı ve tüm insanların eşitliğine inanan siyasi bir rehberdi. Mülkiyete karşı, doğanın işlenmesiyle elde edilen tüm değerlerin eşit şekilde paylaşımını savunuyordu.

siyasi bir anlayışın öncü fikri olmaydı. Bu, yenileni ortak bir çatı altında birleştiren, birbirlerine karşı düşman veya yabancı duran kültürlerin birbirlerini yücelttiği bir hümanist sentez, bir devlet idealiydi.

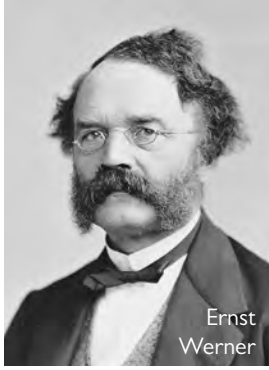
Ve bunları Karl Marks'tan yüzlerce yıl önce hayata geçirmeye çalışmıştı.

Hâkim sınıflara hizmet eden din kuralları yayan, önce Selçukluların

sonra da Moğolların müttefiki olan ve hiçbir zaman aşağı tabakalara inmeyen Mevlevilerin aksine, Şeyh Bedrettin aşağıdan yukarı, feodal düzeni reddeden ve İslam'ı da kapsayan bir reform amaçlamış, siyasi iktidar oyununa kısa sürede katılmıştı. Hem kendi servetini hem de kazaskerliği döneminde vakıflara el atarak bunların gelirlerinin bir bölümünü yoksul Türklere dağıtmıştı.

Ernst Werner'e göre ateist-materyalist bir dünya görüşüne adım attığı en önemli eseri "Varidat"ta şunları söylemektedir:

"Cehalet dönemlerinde insanlar görülebilen putlara inanırlardı, halbuki şimdi görünmez putlara gönül veriyorlar... Açık ki, yalnız bütün bedenlerin değil, aynı zamanda bütün ruhların da tek bir tözü vardır ve bu da Tanrı'nın kendisi dışında hiçbir şey değildir... O halde Plato, Zeno ve Sokrates ve daha birçoklarının söylemiş oldukları gibi dünya Tanrı'nın kendisi ve dışında da duyulur ise, dünyanın

Ernst
Werner

maddesi Tanrı'nın kendisidir; çünkü madde, biçim olarak Tanrı'nın kendisinin duyulur yaptığı şeyden başka değildir."

Şey Bedrettin, Luvilere ve belki çok daha eskiye, Göbeklitepe'deki atalarımıza dayanan, Anadolu'nun ve Akdeniz havzasının kadim kolektif bilincini ve insana değer

veren anlayışını hayata geçirmeye çalışmış, medeniyet duvarına önemli bir tuğla yerleştirmiş ve dünyanın ilerlemesine katkıda bulunmuştur. Başarılı olamamış ve ürkek irfan kuşu tekrar Anadolu'dan kaçıp gitmiştir. Ta ki benzer bir insanlık ülküsü ile bir başka büyük Türk

devrimci ve halk adamı 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basana kadar... •

omerdedeoglubd@gmail.com

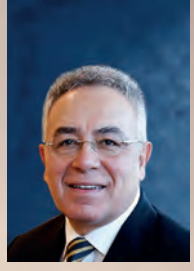
Kaynakça:

- Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı - Nazım Hikmet Ran
- Gülün Öteki Adı - Mine G. Kırkkanat
- Aleviliğin Kökleri, Abdal Musa'nın Sırrı-Erdoğan Çınar
- Yıldırım Beyazıt'ın Esareti ve İntiharı Hakkında - M. Fuad Köprülü
- Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa - Ernst Werner
- Marksist Dünya Tarihi - Neil Faulkner

"Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'î mânasıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir." (1923)

Mustafa Kemal Atatürk

Promete
Necdet Pamir

Enerjide

Yeni Arayışlar

Yeni Umutlar

Enerji kaynaklarına erişim ve enerji kullanımı, çağdaş yaşamın olmazsa olmaz sorunları... Hızla artan dünya nüfusu ve bu nüfusun ulaştırma, aydınlanma, ısınma, serinleme, iletişim gibi en temel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için Sanayi Devrimi'nden bu yana; çeşitli dönemlerde öne çıkan gereksinimlere koşut olarak farklı enerji kaynakları ağırlık kazanıyor. »

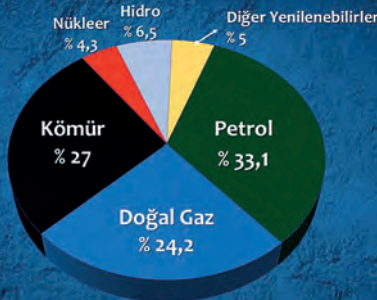

Odun ile başlayan bu süreç, kömür, petrol, nükleer ve son dönemde doğal gaz ağırlıklı olarak devam ediyor. Ancak gene de toplamda bakıldığında; kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil kökenli kaynaklar, dünya enerji tüketiminde toplam % 84,3 gibi çok ağırlıklı bir yüzdeyi oluşturuyor. Ve tüm alternatif enerji kaynağı ve teknolojisi geliştirme çabalarına karşın bu mevcut enerji karışımı, küresel ısınma ve ekosistemin çok yönlü yıkımına neden alan varlığını sürdürüyor. Bu durum sürdürülebilir değil ve mutlaka karbon salımını azaltacak, mümkünse “sıfırlayacak”, enerji yoğunluğunu azaltacak ve bugüne kadar ortaya çıkarılmamış kaynak ve teknolojilerle; daha temiz ve yaşanabilir bir dünya özlemi giderek artıyor.

görmesini engelleme, her bireyin enerjiye kesintisiz erişimini ve enerji güvenliğini sağlama gibi uğraşlar; Uluslararası Enerji Ajansı ve Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı gibi kuruluşların da katkısı ile sürdürülüyor.

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA), uluslararası Teknoloji İşbirliği Programı¹ (TİP) kapsamında yürütmekte olduğu girişimin ulaştığı aşamayı 2020 yılı Temmuz ayı başında, uluslararası kamuoyu ile paylaştı. UEA Enerji Teknoloji Politikaları Bölümü Başkanı Timur Gül ve UEA Enerji Araştırmaları ve Teknoloji Komitesi Başkanı Amanda Wilson imzasıyla yayınlanan bildiri, enerjinin geleceğine yönelik umut aşılayan bir özlü başlıkla yayımlandı: “Bugün laboratuvarda, yarın enerji (üretim) de...”²

Dünya Enerji Tüketiminde Kaynakların Payları, 2019 sonu; %

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy, Haziran 2020

Ancak, başta COVID-19 pandemisi olmak üzere, yaşanmakta olan küresel sorunlar engel yaratsa da; yeni enerji kaynakları arama, enerji teknolojilerini geliştirme, enerji kaynaklarını daha verimli kullanabilme, ekosistemin zarar

Raporda yer alan önemli bölümleri özetlemeye çalışalım:

Yeni ürünlerin ya da işlemlerin laboratuvar aşamasından piyasaya erişim süreçleri, onlarca yıl alabilir. Örneğin, güneş fotovoltaik (FV), ilk olarak ABD'deki Bell Laboratuvarları'nda ser-

gilendiğinde, takvimler 1950 yılını gösteriyordu. Güneş FV uygulamalarının, küresel elektrik üretiminde %1'lik paya ulaşabilmesi, ancak 2015 yılında gerçekleşti. Bu arada, güneş FV uygulamalarının, teknolojideki gelişmelere koşut olarak,

maliyetlerinin de hızla düşmesi sayesinde, piyasadaki yayılma hızının, son yıllarda çok daha fazla olduğunu da not etmemiz gerekiyor.

Çizim tahtasından piyasaya: Bir uzun yolculuk

Hükümetlerin uzun erimde, “net sıfır sera gazı salımı”nı sağlayarak, daha güvenli ve sürdürülebilir bir enerji sistemini gerçekleştirebilmeleri, teknoloji alanında yeni buluşları kesintisiz biçimde sürdürülebilmesine bağlı... Bunun sağlanabilmesi ise yenilenebilir kaynaklar, elektrik depolama, hidrojen, biyoenerji ve karbon tutma/kullanma gibi temiz enerji teknolojilerinde, ciddi gelişmelere gereksinim var.

UEA, söz konusu teknolojilere yönelik olarak, hükümetlere yol gösterme amacıyla, 2 Temmuz 2020’de bir özel rapor yayımladı.³ Raporda, Covid-19 nedeniyle alt üst olan yatırım ortamında, teknolojik buluş ve gelişmelerin sürdürülebilmesi için, yeni olanaklar yaratmanın önemine vurgu yapıyor. Enerji verimliliğinin iyileştirilmesi ve özellikle elektrik üretiminde yenilenebilir kaynakların payının artırılması; enerji sektöründen kaynaklanan karbon salımlarının azaltılabilmesi için yaşamsal önemde... Ve bu adımların gerçekleştirilebilmesi, hükümetlerin, mevcut fosil yakıt ağırlıklı politikalarında köklü politika değişiklikleri yapabilmeleri ile sıkı sıkıya bağlı...

Yeni buluşların yapılabilmesi, doğal olarak sadece hükümetlerin çabaları ile sağlanamaz. Ancak hükümetlerin, enerji teknolojileri Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin sürdürülebilmesinde, politika belirleyici ve fon sağlayıcı otoriteler olarak, yaşamsal rolleri ve sorumlulukları olduğu da bir diğer gerçekliktir. Hükümetlerin yanı sıra; sanayi kesiminin, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, hükümet dışı kuruluşların, yeni teknolojilerin

Hükümetlerin yanı sıra; sanayi kesiminin, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, yeni teknolojilerin yaşam bulmasında olmazsa olmaz rol ve sorumlulukları var.

yaşam bulmasında olmazsa olmaz rolleri ve sorumlulukları var. Ülkeler bazında bu birlikteliğin ve ortak aklın sağlanması kadar, uluslararası boyutta da başarılı ülke deneyimlerinin paylaşılması da kritik önem taşıyor.

Enerji teknolojileri alanında yeni buluşların yapılabilmesi, sürdürü-

lebilir ve daha dayanıklı bir enerji geleceği için kilit önemde... Enerji teknolojilerinin geliştirilmesi ve yeni teknolojilerin bulunması amacıyla yürütülen uluslararası işbirliği faaliyetleri alanında ise UEA'nın yararlandığı çeşitli mekanizmalar ve ortaklık uygulamaları var. Bunlardan biri ve uzun soluklu olanı, "Teknoloji İşbir-

• Enerji verimliliği nihai tüketim teknolojileri (binalar, ulaştırma, sanayi ve elektrik)

• Yenilenebilir enerji ve hidrojen

• Fosil yakıtlar

• Füzyon enerjisi

• Enerjinin tüm alt sektörlerini, modelleme çalışmalarını da içeren ve kadınların temiz enerji alanına

katkılarını arttırmayı hedefleyen çalışmalar Teknoloji İşbirliği çalışmaları, UEA çatısı altında, ancak otonom biçimde yürütülüyor.

TİP, geçtiğimiz 45 yılda, bir dizi

liği Programı"⁴ (TİP) adını taşıyor. Bu çok taraflı işbirliği mekanizması, enerji güvenliği ve sürdürülebilirliğin, ancak küresel ölçekte işbirliği ile gerçekleştirilebileceği inancı ile 1975 yılında kuruldu. Halen bu program kapsamında; 55 ülkeden, yaklaşık 6000 hükümet, üniversite ve sanayi temsilcisi, ortak araştırmalar ve özgün enerji teknolojilerinin kullanımına yönelik faaliyet yürütüyorlar. Bu hükümetler arasında, UEA üyesi olmayan Çin, Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerden temsilciler de yer alıyor. Bu çerçevede, 38 ayrı teknoloji işbirliği kategorisi yer alıyor. Bunların bazı örnekleri şöyle sıralanabilir:

Enalen laboratuvar aşamasında olan birçok umut verici teknoloji, geleceğin enerji dünyasını biçimlendirebilecek bir gizil güç (potansiyel) barındırıyor.

kayda değer icat, pilot uygulama, görsel uygulama (demonstrasyon), veri tabanı ve standart oluşturma başarısına alt yapı sağladı. Fiziki sonuçlar yanında, TİP katılımcıları; muazzam bir bilgi ve veri birikimine kavuşurken, bilimsel makaleler, rehber kitaplar, veri tabanları ve politika belgeleri, diğer çok değerli kazanımları oldu.

Somut bir örnek vermek gerekirse; “TİP Temiz Enerji Buluşları Özel Raporu”, bu alanda gerçekleştirilen 400’den fazla yeni ve gelişen teknolojinin eriştiği düzeyi belgeleyen bir “TİP Temiz Enerji Teknoloji Rehberi” ile birlikte yayımlandı.

Halen laboratuvar aşamasında olan birçok umut verici teknoloji, geleceğin enerji dünyasını biçimlendirebilecek bir gizil güç (potansiyel) barındırıyor. Bugün üzerinde çalışılan yeniliklerin ve teknolojilerin tümü yarının enerji dünyasında yer almayabilir. Ancak bu gerçeklik, zaten yenilik arayışlarının doğasında var. Yenilikler ve buluşlar, başarılı örnekler kadar, yaşanan başarısızlıklardan

alınan derslerin de yardımıyla gerçekleştirilebiliyor. İşte bu nedenle, TİP kapsamında gerçekleştirilen tüm faaliyetler ve araştırmacıların ortak çabaları, daha temiz, daha sürdürülebilir, daha güvenli ve daha esnek bir enerji geleceğinin olmazsa olmaz köşe taşları...

Enerji sektöründe karşılaşılan tüm sorunlara, COVID 19’un yarattığı tahribata karşın kesintisiz sürdürülen bu tür çalışmaların; hükümetlerin ve sanayi kuruluşlarının karar alıcılarıyla paylaşılması ve benimsetilebilmesi, daha sağlıklı bir enerji geleceğinin daha da gecikmeden inşası için yaşamsal önem taşıyor. Benzer biçimde, bu çalışmalardan kamuoyunun haberdar

edilmesi de geleceğe yönelik umutlarımızı diri tutması bakımından, en az yapılan çalışmalar kadar değerli ve gerekli...

UEA bu nedenlerle, bu alanlardaki araştırma projelerinde gelinen aşamayı (öne çıkan projelerde ulaşılan sonuçları), Temmuz 2020 başında, “Bugün laboratuvarı, yarın enerji (üretiminde...)” özlü başlığını kullanarak yayımladı.

Açıklanan bu girişime katkı koymak amacıyla, TİP ağı örgüsü içindeki 38 ortaklık alanında yürütülen çalışmaların, kapsamlı olarak, belli kriterler kapsamında sunulmaları istenmiş; UEA Sekreteryası’nın bu davetine 53 proje başvurmuştu. Bu projeler arasından, UEA Enerji Araştırma ve Teknoloji Komitesi’nin kriterlere uygun olan en iyi projeleri belirlemesi istenmişti. Başvuran projelerin hepsi aynı kapsamda değildi. Kimisi laboratuvar aşamasında, kimisi politikalara odaklı kimileri ise kapasite geliştirme amaçlı projelerdi. Ancak ortak yanları, tümünün üzerinde çalıştıkları teknolojilerin ya da sistemlerin, son tahlilde iklim ve enerji konusunda farkındalığı artırma

hedeflerinin varlığıydı.

Umud Veren Yenilikler; Umud Veren Projeler

Komite, aşağıda sıralanan 6 projeyi, en başarılı ve umut vadeden projeler olarak seçti.

1. GÜNEŞTEN SIVI YAKIT

Projesi: Su, karbon dioksit ve güneş enerjisi ile jet yakıtı üretimi. Yoğunlaştırılmış güneş ışınları, bir güneş (ışınları) toplayıcısı tarafından soğurulmakta ve elde edilen enerji vasıtasıyla, su ve CO₂, sentetik gaz (hidrojen ve karbon monoksit içeren bir karışım) dönüştürülmektedir. Elde edilen sentetik gaz, “gazdan-sıvı elde etme ünitesine” aktarılmakta

Arkol Projesi'nde cephelerin termal potansiyelinden yararlanılıyor.

ve burada jet yakıtına dönüştürülmektedir. Böylece hava ulaşımında karbonsuzlaştırma yaygınlaştırılmaktadır. Bu işlem gerçekleştirilirken büyük ölçekte arazi kullanımı gerekmediğinden, tarım amaçlı arazi kullanımına engel olunmamaktadır. Enerji dönüşümünde çok fazla

ara aşama olmadığından da işlem verimi yüksektir ve önemli oranda istihdam sağlanmaktadır.

2. ARKOL Projesi:

Geniş cepheli camla kaplı binalarda, alışıl gelmiş (konvansiyonel) jaluzilerle, ısı toplayıcıların katkılarını birleştiren teknoloji kullanımı. Jaluzi çıtalarına entegre edilen ısı boruları, gelen güneş ısını cam yüzeyin kenar kısmındaki bir tüpe aktarır. Bir yandan yenilenebilir enerjiden (güneş) yararlanılırken, diğer yandan cam yüzeye gelen aşırı ısı jaluzi çıtasının engellemesi sayesinde, binanın gereksiz yere soğutma amaçlı enerji harcamasının önüne geçilmiş olunur.

3. Zengin

Hidrojen İçerikli Yakıtlar Projesi:

Hidrojen ve amonyak gibi karbon içermeyen yakıtların yakma sistemlerindeki performanslarının test edilmesi.

Geleneksel olarak fosil yakıtlarla çalışan

gaz türbinlerinin ya da pistonlu motorların yenilenebilir enerji kaynakları ve karbonsuz yakıtlarla çalışma seçenekleri, yeni olanaklar sunuyor.

4. CREATE Projesi:

Bu proje, binalarda ödenebilir ve etkin ısı depolanmasına olanak sağlayabilecek ısı bataryası geliş-

tirmeye odaklanıyor. Isı bataryası, bir depolama modülü ve ısı kaynağı oluşturacak bir ısı pompası ya da ısı toplayıcıdan oluşuyor. Isı depolama modülü, ısıyı depolayan tuz içeriyor ve bu tuz, yazın güneş ısı sistemi ile kurutulurken, toplanan ısı, kayba uğramadan, kışın ısınma amaçlı kullanılmak üzere depolanıyor.

5. “HyBalance” Projesi:

Proje, hidrojenin üretimine, depolama ve şebeke dengesi sağlamadaki potansiyelinin ortaya konulmasına odaklanıyor. Proton Değişim Membran Yakıt Hücreleri'nin, polimerlerin iletim özelliklerinin performansları geliştirilmekte ve test edilmektedir. Projenin bir amacı ve sağlayacağı yarar da hidrojenin, enerji sistemine entegrasyonunun sağlanması, sistemin değişkenliklere karşı daha dirençli hale getirilmesi ve verimliliğinin artırılması olarak açıklanmaktadır. “HyBalance” tesisi, rüzgâr türbininden sağladığı temiz enerjiyi kullanarak, gelişmiş bir elektroliz aygıtı vasıtasıyla, sudan oksijen ve hidrojen ayrıştırılmasını sağlamaktadır. Hidrojen, daha sonra kullanılmak üzere depolanmaktadır.

6. iAST Projesi: Bu projede, çifte medya teknolojisi diye adlandırılan yeni bir yöntemle, ısı enerji depolama teknolojisi kullanılmaktadır. Diğer bilinen birçok depolama teknolojisinden farklı olarak, bu teknoloji, katı malzeme (kayaçlar gibi) kullanarak, depolama kapasitesini arttırmayı amaçlamaktadır.

Böylece malzeme maliyetleri düşürülürken, depolama kapasitesi artırılmaktadır. Bu teknoloji sayesinde, özellikle ağır sanayideki üretim sürecinde oluşan ısı kayıplarının azaltılması hedeflenmektedir. Bu proje sayesinde sanayide verimlilik artırılmakta, sera gazı salımları azaltılmakta ve ağır sanayideki ürün maliyetleri düşürülmektedir.

Daha temiz ve sürdürülebilir bir gelecek için yürütülen bilimsel çabalar kesintisiz olarak sürdürülmektedir.

Görüldüğü gibi, küresel ölçekte yaşanmakta olan bunca olumsuzluğa karşın, daha temiz ve sürdürülebilir bir gelecek için yürütülen bilimsel çabalar kesintisiz olarak sürdürülmektedir. Yeter ki hükümetler, toplumların ve dünyamızın geleceğini, kendi siyasal geleceklerinden “biraz daha fazla” önemsemeyi becerebilsinler. Ve yeter ki mevcut fosil yakıtlar ağırlıklı enerji sisteminin yarattığı tehditler, daha geniş kitleler tarafından fark edilebilsin ve bu sakıncalı gidişe “dur” diyebilecek bir ortak dil geliştirilebilsin. •

necdetpamirbd@gmail.com

- 1) Technology Collaboration Programme (TCP)
- 2) IEA (2020), Today in the Lab – Tomorrow in Energy?, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/today-in-the-lab-tomorrow-in-energy>
- 3) ETP Special Report on Clean Energy Innovation
- 4) The Technology Collaboration Programme

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Freud'un Yeğeni Edward Bernays

ve Onun

PR Marifetleri

100 Yıl Savaşları kaç yıl sürmüştü? “Adı üstünde! Böyle soru mu olur?” diyeceksiniz. Fakat 100 Yıl Savaşları 116 yıl sürmüştü. İngiltere Kralı III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia etmesiyle 1337'de başlamış. Tarihçiler, 100 Yıl Savaşları'nın, 116 yıl sonra yani 1453'te sona erdiğini söylüyorlar.

Ünlü Panama şapkalı aslında Panama'ya değil Ekvador'a ait. Rusların Ekim Devrimi'ni neden Kasım ayında kutladıkları da malûmunuz... 1917'de Jülyen takvimini kullanıyorlardı ve devrim sonrasında miladi takvime geçtiler. »

Dolayısıyla, oluşan on bir günlük fark, Ekim ayındaki devrimi Kasım ayına taşımış oldu!

Pek çok olgu, onun PR (Public Relations) yani “halkla ilişkiler” ve reklamla zihnimize nasıl kazındığıyla ilgili. Ekim Devrimi, iyi bir PR planlanmasıyla bırakın Kasım’ı Nisan’da bile kutlanır. Ve kimse de

“Ne oluyoruz yahu? Ekim Devrimi neden Kasım’da kutlanıyor?” diye sormaz. Pek çok insan PR çalışanlarıyla dayatılanlara sorgulamaksızın inanır durumda. Bunu da bir tür salgın olarak nitelendirebilir miyiz? Düşünmek gerek...

Toplumları etkileyen, bu “halkla ilişkiler” başlığı altındaki yönlendirmelerin babası Edward Louis

Bernays... Kendisini anımsayan çok az insan vardır ama onun fikirleri, bir sanat olarak da nitelendirilen PR alanında birebir uygulanmaya devam ediliyor. Bernays yaşamı boyunca, özellikle medyanın etkisini genişleterek kamunun algı, düşünce ve davranış biçimlerini etkileyerek değiştirmek için yöntemler üzerinde çalıştı.

Edward Bernays

Fikir oluşturma ve biçimlendirme işi, pek çok ticari ve endüstriyel alanın yanında, sivil toplum kuruluşlarında, iç ve dış hükümetlerde de ortam buluyor. Bernays'ın kamuoyunun algı ve fikirlerini biçimlendirirken ikna etme yöntemlerinden olan destek ve onay alma metotlarında kullanmadığı doktor, kanaat önderleri, ünlüler, uzmanlar yok!

minin kurucusu Sigmund Freud.

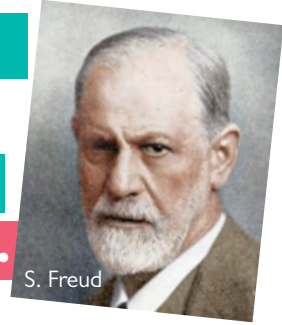
Reklamlara bambaşka anlamlar giydirmekte usta olan Bernays'ın, kadınların halka açık yerlerde sigara içmesi yasak olduğu bir dönemde, bir sigara reklamında kadınlara sigara içirtmesinin, birdenbire sigarayı “bir özgürlük meşalesine dönüştürmesi” de bunun örneklerinden biridir. Kendisini, söyledikleri

Bernays'ın ilham kaynağı

aynı zamanda dayısı

olan psikanaliz biliminin

kurucusu Sigmund Freud.

S. Freud

Bernays'ın ilham kaynağı ise aynı zamanda dayısı olan psikanaliz bili-

harfiyen tatbik edilirse davranışlarda değişim yaratabilen profesyonel bir fikir yapıcısı olarak tarif ediyor. Halkla ilişkilerin etkili kullanıldığı takdirde toplumun geçerli esaslarını belirleyeceğini yazıyor. Bernays'e göre halkla ilişkiler bir sosyal bilim.

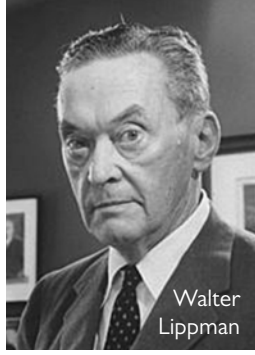
1995 yılında, Columbia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı Profesörü olan Ann Douglas yazdığı kitapta, Bernays ve Freud'un kültürün ticarileştirilmesinin orkestrasyonunu yaptıklarını, dayının fikirlerinin yeğen tarafından popülerleştire-

◀ Bernays'ın kadınlar için sigarayı “bir özgürlük meşalesine dönüştüren” reklam örneklerinden biri

rildiğini anlatıyor. Kadınların kullandığı saç fileleri üzerinden savaş propagandasını yapmayı dahi başaran Bernays, dünyanın önde gelen şirketlerinin de aralarında bulunduğu ciddi bir müşteri portföyüne erişiyor. Ve bugün Freud ve Bernays'ın fikirleri, halen kitleleri yönlendirmek için kullanılıyor.

İhtiyaçları olmayan şeyleri istemeleri için insanları nasıl ikna edeceklerini Amerikan şirketlerine ilk gösteren de Freud ve Bernays'ten başkası değil. Yani sadece tüketen insan modelinde onların büyük katkısı olduğunu söyleyebiliriz. Peki bizim ülkemizdeki PR uygulayıcıları kimler? Belki bir gün bir gazetecinin ya da akademisyenin araştırmasından bunları okuruz.

Kadın dergilerinin yaygınlaştırılması, reklam ve film yıldızlarının kullanılması, filmlere serpiştirilmiş ürün tanıtımları... Tüm bunlar da PR çalışmalarının bir parçası. 1927 yılında Amerikalı bir gazeteci şöyle yazıyor: “Demokrasimize bir yenilik geldi, buna tüketicilik adı veriliyor.” Demokrasiyi tüketim ile anlatmanın beraberinde şimdi yaşadığımız pek çok sorunu getireceğini bilselerdi

Walter Lippman

Siyaset yazarı Walter Lippmann, insanlar irrasyonel bilinçdışı güçler tarafından yönlendiriliyorsa, o zaman demokrasiyi yeniden düşünmek gerektiğini savunacak hale gelmiş.

böyle laflar ederler miydi acaba?

Gittikçe yükselen tüketicilik dalgası sonunda borsada patlamaya neden olunca, Edward Bernays yine işin içine girerek bu kez de sıradan insanların da (onun temsil ettiği bankalardan kredi alarak) hisse senedi alması gerektiği gibi yeni bir fikri pazarlamaya başlıyor. En büyük başarılarından birinin de, kendisi Amerika'da zengin ve güçlü hale gelirken, Viyana'da iflas etmek üzere olan dayısı Freud'un çalışmalarını Amerika'da ilk kez yaygınlaştırması olduğunu not düşebiliriz.

Siyaset yazarlarından Walter Lippmann,

eğer insanlar irrasyonel bilinçdışı güçler tarafından yönlendiriliyorsa, o zaman demokrasiyi yeniden düşünmek gerektiğini savunacak hale gelmiş. “Şaşkın güruh” dediği kalabalığı yönetecek yeni bir elit kesime ihtiyaç olduğunu bile söylüyor. Nasıl tanıdık ifadeler değil mi? Bu dayı yeğene uyup koskoca insanlar “kitlelerin bilinçdışı duyguları kontrol edilmesi şart” kanaatine varıyorlar. Böylece, psikoloji bilimine kitle zihninin işleyiş mekanizmalarını inceleyen bir alan muamelesi yapmaya başlıyorlar.

Özellikle de toplumsal kontrol stratejilerini bu mekanizmalara nasıl uygulayacaklarını bulmayı amaçlayan Bernays hem Gustave Le Bon'un hem de Freud'un düşüncelerinden yararlandı. Fransız sosyolog Gustave Le Bon'a göre kitle, bir çobanı olmadan kendisine yardım etmeyi bilmeyen bir sürüdür. Güçlü bir kişilik, yönetilmek istenen kitlelere, kendi isteklerini kabul ettirir. Kitle kendi kendini yönetecek durumda olmadığı için, kendilerini onların efendisi olarak ortaya koyan herkese içgüdüsel olarak bağlanmakta ve onların sözünü dinleme güdüsü ağır basmaktadır.

Yine Le Bon'a göre, kitlelere yol gösterici olarak liderin fonksiyonu, "...zorunlu olduğu zaman, ancak çok yetersiz biçimde, okuyucularına düşünmeyi gerekli kılmayan görüşlerini hazırlayan

Gustave Le Bon

Fransız sosyolog Gustave Le Bon'a göre kitle, bir çobanı olmadan kendisine yardım etmeyi bilmeyen bir sürüdür.

kazandırmaya devam ediyor fakat ne fayda!

Rusya'nın son Romanov'u

Çar Nicholas II, 300 milyar dolarlık bir varlığa sahipti. Fakat sonu serveti denli parlak olmadı ve ailesiyle birlikte vahşice öldürüldü. Harlem'in hip-hop efsanesi 11 platin albüm sahibi Tupac Shakur 1996'da

ve konuşma tarzlarını sunan gazeteler tarafından ikame edilebilir.”

Bunca PR çalışmasının altında elbette para yatıyor. Fakat gerçekten de para mı döndürüyor dünyayı? Bu denli önemli mi? Oysa kimilerine hiç de uğur getirmiyor... Hazreti İsa'dan daha zengin ve daha ünlü olduğunu savunan John Lennon, bir hayranı tarafından New York'ta öldürüldüğünde henüz 40 yaşlarındaydı. Müzik eserleri onun ölümünden sonra bile para

Las Vegas'ta vurularak öldürüldüğünde genç yaşında 40 milyon dolarlık servet bırakıyor. 7 albümü ölümünden sonra çıkıyor. Para kazanmaya öldükten sonra da devam edenlerden.

Ve dünyaca ünlü

John Lennon

Çar Nicholas II

Rockefeller Ailesi'nden Michael Rockefeller, 1961 yılında çıktığı bir antropoloji seyahatinde Yeni Gine'de kaybolduğunda 23 yaşındaydı. Ailenin serveti, bu gencin kaybını aydınlatmaya yetmediği gibi halen onun ölümüne ilişkin net kanıtlar bulunabilmiş değil.

Michael Rockefeller

Kanada'nın değeri milyarları aşan bir ilaç şirketinin sahibi Barry

Barry Sherman ve eşi Honey

Sherman ve eşi Honey, 2017 yılında evlerinde bir cinayete kurban gittiler. Bu cinayetler de henüz aydınlatılmadı.

Onun için söylüyorum; “paradan daha önemli ne olabilir” düşüncesi de bir PR kâbusu. Para elbette önemli ama ahlâklık ve akıllı insanların elinde, doğru ve insanlık yararına kullanıldığında...

Önem konusuna gelince...

Kuşkusuz ki hiçbir şey bizler için gözbebeğimiz Cumhuriyetimiz, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, onun silah arkadaşları ve ülkemiz için can veren şehitlerimiz denli önemli olamaz. Bu yüzden, Cumhuriyetimizi PR hileleriyle incitmeye çalışmaları boşunadır. Freud ve Bernays mezarlarından çıkıp gelseler dahi işe yaramaz.

Saygıyla efendim. •

necefugurlu@gmail.com

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

**YENİ
TOPLUMSAL
HAREKETLER**

1

Siyaset bilimi yazınında toplumsal hareketlerin yeniden önem kazanma-

sının nedeni, hükümetlerin ve sol yelpazedekilerin de dahil olduğu siyasi partilerin yaşadığı güven kaybı ile ilgilidir. Siyasi partiler ve sendikalarla ilişkisi kopmuş olan siyasi örgütler, demokrasinin kalıcı bir bileşeni olmuştur. 1970'li yıllarda hegemonik hale gelen neoliberal iktisadi ve siyasi

düzen, kısa bir süre içinde, ekonomik, sosyal ve ekolojik bir yıkıma yol açmıştır. Bu da küresel ölçekte bir tepkiye yol açtı. Bloklar arası bir dünya düzeninden, küreselleşmeye geçiş ile, devlet aygıtına ve sosyal işlevleri gerçekleştirme taahhüdüne ve becerisine ciddi şüpheler oluştu. Toplumsal hareketler sadece siyasi çıkarlar ya da siyasi muhalefetin ifadesi olmaları bakımından değil, siyasi katılım adına da önemli bir araç olmuştur.

Toplumsal hareketleri, faillerin, kolektif eyleme katılmasını sağlayan mekanizmalardan oluşan ayrı bir toplumsal süreç olarak tanımlayabiliriz. Üç özellik bu tanımlamayı tamamlar: net bir şekilde tanımlanmış karşıtlarla çatışmalı ilişkiler; yoğun ve gayri resmi ağlarla bağlılık; ayrı bir kolektif

Temel Yaklaşımlar

Kapitalizmin yayılıp derinleşmesi ile el ele giden modernleşme süreci, daha önce dikkate alınmayan nüfusun büyük bir kısmını, gelişmiş bir örgütlülük düzeyine getirmiştir.

kimlik paylaşımı. Failler, toplumun değişimini teşvik etmek ya da ona karşı çıkmak için siyasi ya da kültürel çatışmalara girerler. Çatışmadan kasıt, olumsuz taleplerde bulunan faillerin arasındaki karşıt ilişkidir. »

Kolektif kimlik, ortak bir amaç ve bir davaya bağlılık duygularıyla, daha kapsamlı bir kolektif seferberlik içerisinde, tek tek faillerin diğer faillerle tamamen özdeş olmadan ama uyumlu ve ayrılmaz bir şekilde görmelerini sağlar.

Protesto ile toplumsal hareketleri karıştırmamak önemlidir.

Protestolar, hareketler için bir repertuvar unsurudur. Başlıca hareketler olarak, kadın hakları hareketi, çevreci hareket, alternatif hayat kömünleri, barış hareketi, nükleer silahsızlanma, medeni haklar hareketi, küreselleşme karşıtı hareketleri sayabiliriz.

Tarihe baktığımızda, gerek yönetenler arasında, gerekse de yönetenler ile yönetilenler arasında çatışmaların ve farklı direniş biçimlerinin insanların hayatlarında önemli değişiklikler yaptığını gözlemliyoruz. Ancak yazılı tarihe bakınca, sıradan insanların değil de “seçkinlerin” ve onların zihniyetinin yansıtıldığını görürüz. Bu sıradan insanlar ancak büyük bir olay yarattıklarında var olan toplum-

sal ya da siyasi yapıyı sarstıkları ölçüde yazılı tarihte yerlerini almışlardır. Sosyal bilimlerin kurulacağı ve bunların daha sistematik olarak inceleneceği 19. yy’a kadar da a-yaktakımı, sürü, kitle gibi küçültücü terimlerle anılmıştır. Kapitalizmin yayılıp derinleşmesi ile el ele giden modernleşme süreci, daha önce dikkate alınmayan nüfusun büyük bir kısmını, gelişmiş bir örgütlülük düzeyine getirmiştir.

Vergi ayaklanmaları, ekmek ayaklanmaları, oy hakkı, grev hakkı gibi konularda bu örgütlülük siyasi bir boyut da kazanıyordu. Bu süreç, toplumsal hareketler üzerine ilk sistematik çalışmalara yol açtı. Bu ilk adım “kalabalıklar” kuramı olarak adlandırılır.

Gustave Le Bon

Gustave Le Bon’un “Kalabalık” adlı eseri seçkinler arasındaki yaygın görüşü yansıtır: korku ve tikslenme. Le Bon’a göre kitleler ancak yıkıcı bir rol oynayabilirler. Birey kitlenin içinde apayrı bir nitelik kazanır. Kalabalığın içi-

ne girmiş olmaları bu topluluğa kolektif bir ruh aşılar. Bu kolektif şuur, kişilerin aklı melekelerini ve kişiliklerini siler. Bilinçaltı tamamen hakim duruma geçer. Tek başına iken frenlediği içgüdüleri serbest kalır. Kitleler zekâca normal insanların da aşağısındadır. Çünkü aşırı duyguların ve duygulanımın esiridirler.

Burada cinsiyetçi bakış açısını da görürüz, kitleleri kadınlara benzetir. Kitleleri baştan çıkaran en önemli kurum basındır. Bu ilk açıklayıcı yaklaşımda gördüğümüz, toplumsal hareketlerin irrasyonel bir durum olduğudur. Bu değerlendirmede psikoloji önemli bir yer tutar. Bu bakış açısı daha sonraları “kitle toplumu” kuramında da devam etmiştir. William Kornhauser, Nazizm gibi hareketleri açıklamakta kullanmıştır. (1959’da yazdığı eseri, 1980’lerin sonunda parlamıştır). Neil Smelser, modernitenin farklı toplumsal kesimleri farklı şekillerde mağdur ettiğini ve tepkilerin oluştuğu fikri üzerinde çalışarak, modernitenin nimetleri bu kesimlere yayılınca, hoşnutsuzluk da ortadan kalkacaktır sonucuna ulaşmıştır. Bu II. Dünya Savaşı sonrası, iyimser kalkınmacı düşüncüyü tamamlar. Bu yaklaşımın takipçilerinden, Tedd Gurr, kolektif eylemi, yoksunluk duygusu ve karşılanmamış beklentilerle açıklıyordu.

Mancur Olson eserinde toplumsal hareketleri gözü dönmüş kalabalıklar

**anlayışından kurtarmış,
ölçülebilir, tartışılabilir bir
olgu olarak değerlendirmiştir.**

Bu psikolojik indirgemecilik tam karşıtını üretti. Hareketleri kör inanç veya sürü psikolojisinin bir sonucu olarak görmeyen tam tersine bireylerin akılcı (rasyonel) eylemlerinin görünümü olarak açıklayan akılcılık- akıllı tercih teorisyenleri tartışmayı zenginleştirdi. Bu okulun önde gelen ismi Mancur Olson, Kolektif Eylemin Mantığı adlı eserinde iktisat teorisinin temel varsayımlarını toplumsal hareketlere uyguladı. Bireyleri, sadece kişisel çıkarlarını maksimize etmek için harekete geçeceklerini iddia ederken, eylem sonucunda elde edecekleri fayda, katlandıkları maliyetten fazla ise eyleme katılabileceklerini söyler. Bu yaklaşım, toplumsal hareketleri gözü dönmüş kalabalıklar anlayışından kurtarmış, ölçülebilir, tartışılabilir bir olgu olarak değerlendirmiştir.

1960’larla birlikte bir değişiklik yaşandı. Toplumsal hareketler üzerine fikir yürütenler bu hareketlerin içinden gelen ya da sempati duyan kişiler oldu. •

barbarosenebd@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Ne demek “KeKaHeHa”?, “Bizlersizleronlarlar...”
ve de peş peşe üç nokta? Yazının başlığının
sonundaki üç noktanın (Bilenler bağışlasın.) birden
çok anlamı var. Bunlardan biri de üç noktanın
bu konuda da söylenecek şeyler var anlamında
kullanılıyor olması.

Evrimleşme sürecinde insan önce
diğer hayvanlar gibi fakat on-
lardan çok farklı ve karmaşık sesler
çıkarak iletişim kurdu kendi türü
ile. Bilim, canlıların ses çıkarma
yetisinin geçmişinin 400 milyon yıl
öncesine uzandığını; insanın konuş-
ma yeteneğini kazanmasının 200 bin
yıl öncesinde gerçekleştiğini söyle-
mekte. Günümüzde iletişimin temeli
olan farklı diller, aşama aşama bu
sürecin sonrasında ortaya çıktı. İleti-

şimin farklı bir boyutu olan yazının,
yani düşünce ve duyguların bir ta-
kım simgelere / sembollere dönüştü-
rülerek kalıcı olarak ifade edilmesi
de insanlık tarihinin en büyük icadı
/ buluşu.

Çivi yazısından başlayarak,
Mısır’ın Yunan uygarlığının etki-
si altında olduğu MÖ 3. yüzyıla
kadar tüm uygarlıklar, düşünce ve
duygularını ifade eden kelimeleri
/ sözcükleri hiç ara vermeden »

Ke Ka He Ha
Bizlersizleronlarlar...

büyük, küçük harf ve noktalama işareti kullanmadan birbirine bitişik olarak yazmışlar. Yüz binlerce parşömen tomarı olan İskenderiye Kütüphanesi'nin sorumlusu Bizanslı Aristofanes⁽¹⁾ akıl etmiş okumayı güçleştiren, birbirine bitişik olarak ve noktalama işareti kullanılmadan yazılan sözcüklerin birbirinden ayrı yazılmaları gerektiğini. Sözcükleri birbirinden ayırmak ve anlamlan-

türün egemen olduğu Antik Yunan toplumunda konuşma becerisinin bir sanat olarak ortaya çıktığını; hukuk, eğitim, siyaset, felsefe ve edebiyat alanlarında retorik / söz söyleme sanatının ne denli önemsendiğini anlamak mümkün. Bizanslı Aristofanes'in önerisinden de en çok dönemin konuşma sanatı ustaları yararlanmış okumayı kolaylaştıran konuşmalarını yazıya dökerlerken.

Okumayı güçleştiren birbirine bitişik olarak ve noktalama işareti kullanılmadan yazılan sözcüklerin birbirinden ayrı yazılmaları gerektiğini Bizanslı Aristofanes akıl etmiş.

dırmak için de sözcüklerin aralarında okunuşa farklı uzunlukta süreler içeren üç farklı işaret konulmasını da o önermiş. Günümüzde kullanılan noktalama işaretleri de 16. yüzyıldan başlayarak çeşitlenerek ortaya çıkmış.

Düşünce ve duyguların sesle ifadesi sürecinde seslerin kaydedilmesi söz konusu olmadığı için nasıl anlandırıldığına, tonlandığına dair bir bilgi yok. Fakat günümüze ulaşan yazılı belgelerden sözlü kül-

Tüm dillerin temel özelliği: dili doğru konuşup, doğru yazmak. Toplumların, ulusların varlıklarını dirlik ve düzen içinde sürdürebilmelerinin; gelişebilmelerinin en önemli kaynağı da dillerine sahip çıkma-larıyla mümkün. MÖ 551-479 tarihleri arasında yaşadığı sanılan Çinli filozof, eğitimci ve yazar Konfüçyüs, “Bir ülkeyi idare etmeye çağırıldığımız, yapacağımız ilk iş ne olurdu?” sorusunu şöyle yanıtlamış: “İşe önce dili düzeltmekle

başlardım. Çünkü, dil bozulursa kelimeler düşünceleri anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılmaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur. Töre ve düzen bozulursa, adalet yoldan sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. Bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir.”

Konfüçyüs:
“Dil bozulursa kelimeler düşünceleri anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılmaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur...”

Konfüçyüs'un iki bin beş yüz küsur yıl önce söyledikleri bugün için de geçerli. Günümüzde de konuşulan diller toplumların / ulusların aynasıdır. Toplumların yaşayış biçimi, inanç ve gelenekleri, kültürel birikim ve zenginlikleri, siyasi yapısı öncelikle dillerine yansır. Türkçemizin Farsça ve Arapça sözcükler tarafından istilasının nedeni: Orta Asya'daki göçebe Türk topluluklarının ancak MS 7. yüzyılda devlet kurma aşamasına gelmiş olmaları; 10. yüzyılda kitleler halinde İslamiyet'i kabul ettikten sonra edebiyat ve bilim alanlarında kendilerinden çok daha gelişmiş Arap ve Fars kültüründen etkilenmeleri. Bugün dilimizde var olan 6467 Arapça, 1359 Farsça sözcük bin iki yüz küsur yıllık bir süreçte girmiş dilimize. Fransızca 5253 sözcük de Tanzimat Dönemi önce-

sinden başlayarak yaklaşık iki yüz yılda yerleşmiş aynı nedenle...

Türkçenin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması çabası II. Meşrutiyet ile başlamış; Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, teokratik ve çok uluslu Osmanlı Devleti'nin içinde benliğini yitirmiş olan Türk ulusu da yüz yıllarca örselenen gerçek kimliğine bu sayede kavuşmuştur. 1 Kasım 1928 tarihinde yeni Türk abecesi / alfabesi bu nedenle benimsemiş; Türk Dil Kurumu da bir ulusun var olabilmesi için dilin öneminin bilincinde olan Atatürk tarafından 1932 yılında yine bu nedenle kurulmuştur. Ama ne yazık ki Cumhuriyet'in kuruluşu sonrasında oluşturulan dil bilinci giderek aşınmış, bu aşınmada en önemli rolü de ne yazık ki

Bende Kalanlar
Demir Ayaç

YÜZDELERİN ÖRTTÜĞÜ İNSAN TRAJEDİLERİ

Dünya edebiyatının en güzel yapıtlarından birisi Dostoyevski'nin ünlü romanı Suç ve Ceza, tabii ki geleneksel anlamı ile bir cinayet romanı değildir. Romanda, katilin kim olduğunu baştan biliriz. Yazarın dehası da okuyucuyu kahramanın yanında konumlandırıp satır aralarında polisin suçluyu bulamayacağını umut edeceği noktada tutmasıdır. »

Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'daki kahramanı Raskolnikov, ezici bir yoksulluk içindedir. Kendisini bir Süpermen konumuna koyup toplumun menfaati için cinayet işlenebileceğini düşünmekte ve düşüncesini birbirleriyle çelişkili teorilerle başvurarak izah etmektedir.

Prof. Gary Saul Morson, bu teorileri aşağıdaki gibi özetlemiştir.

“Önce yararlılığa (utilitarizme) başvuruyor. Basit bir matematik hesabıdır, diyor. Zaten öleceği belli,

var, ‘olmalı’ları yoktur.” En önemlisi de Batı'nın Napolyonik iktidar üzerinde kurulmuş ideali başını döndürüyor. Ona göre, dünya iki cins insana ayrılıyor; çoğunlukta-ki sıradan ve az sayıdaki sıra dışı olanlar. Sıradan insanlar mufazakarlardır. Geleneği ve antik kanunları savunuyorlar. Şimdinin insanlarıdır, “kendi türünü üremek için ham-madde” den ibarettir. Olağanüstü insanlar - Lycurgus, Solon ve Napolyon gibi (?) - yeni bir söylem getiren, geleceğe ait insanlardır.

Prof. Morson:

“Ahlâk, önyargı ve yapay dehşetlerden ibarettir. Sınır veya engel yok ve her şey olması gerektiği gibidir çünkü natüralist bakış açısıyla dünyanın ‘var’ları var, ‘olmalı’ları yoktur.”

değersiz bir hayata sahip yaşlı bir tefeci kadın. Öbür taraftaysa onun parasıyla kurtarılabilecek yüzlerce “Bir ölüm ve karşılığında yüzlerce hayat-basit matematik.” Onu öldürmek ahlâka sığar, dahası onu öldürmemek ahlâksızlık olur. Sonra ahlâki değerlerinin temelini inkâr eden radikal rölativizme başvuruyor. “Ahlâk”, diyor “önyargı ve yapay dehşetlerden ibarettir. Sınır veya engel yok ve her şey olması gerektiği gibidir çünkü natüralist bakış açısıyla dünyanın ‘var’ları

Yeni bir kanun yaratmış olmakla eski kanunlara tecavüz etmiş olurlar, dolayısıyla herhalde suçlu (kriminal) sayılırlar. Savundukları fikrin gereğini yapma hakkına, dahası zorunluluğuna sahiptirler. “Kepler ve Newton’un keşiflerinin gerçekleşmesi, bir düzine veya yüzlerce insanın hayatını feda etmeden imkânsız olsaydı, Newton’un bu düzine veya yüzlerce insanı yok etmeye hakkına sahip olduğuna, hatta bu insanları yok etmenin Newton’un görevi olduğuna ısrarlıyım.”

Kahraman cinayeti bu karışık, çelişkili duygular altında işliyor ve tefeci kadınla kız kardeşini (kız kardeş hesapta yokken eve geldiği ve cinayeti gördüğü için öldürülmüştür ve bazı yorumlara göre öldürülen üç kişidir zira kız kardeş hamiledir) öldürüyor. Fakat katkısız Batılı rasyonalitenin endişe verici etkilerini yaşadıkdan sonra kaderinin gerçek yönünü, Sonya üzerinden idrak edip kendini kutsal Rusya'nın tam merkezinde, Sibiry'a da buluyor. Raskolnikov suçunu itiraf etmesinden beş ay sonra mahkeme sonuçlanır. Suçunu itiraf etmeden önceki bölümler, intihar edememesi, kız kardeşi, annesi ve Sonya ile son görüşmeleri romanın en güzel bölümleri arasındadır. İçiniz ezilir, satırlar arasında kaybolursunuz. Dostoyevski, sanatının zirvesindedir. Suç ve Ceza, İsa'nın Lazarus'u diriltmesinin doğrulanması ve Raskolnikov'un bambaşka biri olmasıyla son bulur. Raskolnikov yedi sene daha hapis yatacaktır. Sonya ile yakaladığı mutlulukta bu yedi sene ona yedi gün gibi gelmektedir. Ancak Raskolnikov bu yeni hayatın kendisine karşılıksız verilmediğini, büyük özveriler karşılığı çok pahalıya mal olacağını bilmez. Bu da yeni bir öykünün konusu olacak ve Dostoyevski, Suç ve Ceza'nın devamıdır diyebileceğimiz, dünya edebiyatının başyapıtı Karamazov Kardeşler'i yazacaktır.

Suç ve Ceza, geleceği de gören, yol gösteren, dahası kurgusu, detayları ve anlatım güzelliğiyle insan

ruhunun kâşifi Dostoyevski'nin en güzel romanlarındandır ve mutlaka okunmalıdır. Bu tür dev eserleri, katmanlı okuyabilmenin zevkli ve öğretici tarafı ana konunun dışındaki yan bölümlerde önemli, başlı başına ayrı roman olabilecek düşüncelerin tıpkı olağan sıradan düşüncelerin gibi araya serpiştirilmiş olmasıdır. Buna en güzel örneklerden biri de Tolstoy'un Anna Karenina'sındadır. (Bakınız: Bütün Dünya - Nisan 2020 yazım.)

Dostoyevski, Suç ve Ceza'da, cinayet işlenmeden evvel kısa bir bölümde "toplumsal kuramların temelini oluşturan yeni bilimsel yaklaşımın acil, pratik durumlarda insan davranışlarını nasıl etkileyebileceğini net olarak ortaya koyuyor" der Diane Oenning Thompson, Dostoevsky and Science adlı makalesinde.

Cinayet öncesi ilk bölümde, Raskolnikov, parasızlıktan eğitimine ara vermek zorunda kaldığı, kirasını ödeyemediği ve aç dolaştığı günlerden birinde, uzun zamandır haber alamadığı annesinden iki ay sonra bir mektup alır. Sevgili Rodyam, diye başlayan mektupta anne oğlunu ne kadar çok sevdiğini, bütün umudunun ve güvencesinin onun olduğunu belirttikten sonra uzun zamandır sessiz kalmasının sebebi, kız kardeşinin başına gelenlere bağlamakta ve sevinçli haberi sona saklamaktadır. Kız kardeşi, Raskolnikov'a para yollayabilecekleri ve böylece eğitimine devam edebi-

leceği; yaşı kendinden büyük, sert mizaçlı, zengin bir adamla evlenmeye razı olmuş, bir yerde ağabeyi uğruna kendini feda etmiştir. Evleneceği adam Pyotr Petroviç, yedinci dereceden bir devlet memurudur ve kızın çeyizsiz ve yoksul olduğu için kocasını velinimet saymak zorunda olduğu inancına sahiptir.

Anne ilk başta bu görüşe üzülerek takılmış ve kızına iyi düşünmesini tembih etmişti. Ancak kız kardeşin “söz eylem demek değildir” demesiyle razı olmuştu.

Raskolnikov, kız kardeşinin, kendisi için yasal bir kapatma olmaya razı geldiğini öğrendiği bu mektuba çok üzülüp sinirlenir. Her zaman yaptığı gibi kendisini sokağa atıp yürümeye başlar.

Ortada karşılıklı bir aşkın olmadığını kuşkusuz kabul eden anneye göre adamın bazı kötü ve sert tarafları vardır ama kız kardeşin yumuşak yapısı ve evlilik ortamı adamı zamanla düzelterektedir. Mektup Raskolnikov’a kız kardeşini çok sevmesi, onun sevgisinin sınırsız olduğu ve onun bir melek olduğunu belirten satırlarla son bulur. Raskolnikov, kız kardeşinin, kendisi için yasal bir kapatma olmaya razı geldiğini öğrendiği bu mektuba çok

üzülüp sinirlenir. Her zaman yaptığı gibi kendisini sokağa atıp yürümeye başlar.

Parkta çevresine bakınıp oturacak bank ararken ileride yürümekte olan birini görür. Garip kılıklı bu kişinin on beş yaşlarında bir kız olduğunu, kendisini banka bırakıp bitkin şekilde başını arkaya atarak gözlerini yumduğunda sarhoş olduğunu anlar. Raskolnikov kızın önünde dikilir. Ancak az ötede şık giyimli otuz yaşlarında bir adamı fark eder. Bu adam kızını takip

etmiştir, şimdi Raskolnikov’dan dolayı kızın yanına gelememekte, onun uzaklaşmasını beklemektedir. Zaten kafası karışık ve üzgün olan Raskolnikov, adamın niyetini anlar, yanına gidip ona sözlü sataşır. Çok sinirlidir. O sırada polis araya girer. Raskolnikov polise gelin memur bey, size bir şey göstereceğim, der ve kızın bulunduğu banka götürür:

“- Görüyor musunuz nasıl sarhoş! Az önce şuradan geliyordu: Kim bilir kim ama meslekten birine

benzemiyor. Besbelli, aldatıp bir yere götürmüşler ve iyice içirmişler. İlk akla gelen bu. Anlıyor musunuz? Sonra da sokak ortasına bırakıvermişler... Bakın elbisesi nasıl yırtılmış ve nasıl giydirilmiş. Besbelli kendi giyinmemiş elbisesini, ona giydirmişler. Üstelik beceriksiz bir el, bir erkek eli giydirmiş. (...) Şimdi de şu adama, kendisiyle dövüşmek üzere olduğum şu züppeye bakın. Onu ilk kez görüyorum, kendisini hiç tanımam”

Ancak Raskolnikov'un tam o sırada görüşü değişir. Polisin kızla yalnız kalmak için adamdan rüşvet alacağını tahmin eder. Polise “sana ne, adam eğlensin biraz” diye seslenir ve “ne demeye yardım ettim, niye para verdim” diye hayıflanır. “Birbirlerini canlı olarak yutsunlar, bana ne” der! (Daha sonra aynı cümleyi, Karamazov Kardeşler’de, bir sürüngen diğer sürüngenini yiyecek ve her ikisi gününü görecektir, şeklinde baba ve oğlu Dimitri için Ivan’a söyletecektir.)

Böyle söylemesine karşın içine bir ağırlık çöker. Boş bir yer bulup oturur. Kafası karmakarışıktır. O anda değil bu konu, hiçbir şeyi düşünecek halde değildir. Kendinden geçmek, her şeyi unutmak, sonra da uyanıp yeni bir hayata başlamak ister. Ancak gözleri kızın biraz evvel otur-

makta olduğu yere takılır ve kızını düşünür...

Zavallı, diye söylenir. “Kendine gelecek, ağlayacak, sonra annesi öğrenecek işi... Önce bir güzel dövecektir, sonra aşağılayacak, acımasızca kırbaçlayacak, belki de

Boş bir yer bulup oturur.
Kafası karmakarışıktır.
O anda değil bu konu,
hiçbir şeyi düşünecek halde
değildir. Kendinden geçmek,
her şeyi unutmak, sonra
da uyanıp yeni bir hayata
başlamak ister.

evden kovacaktır. Kovmasa bile nasıl olsa onun kokusunu alacaklar çıkacak ve kızcağızı bildikleri yola sokacaklardır. Sonra, çok geçmeden hastaneye, sonra... Yine hastaneye, derken şarap... Meyhane... Ve yine hastane... İki üç yıla kalmadan

kötürüm olup çıkacak ve on sekiz bilemedin on dokuz yaşında sönüp bilecek hayatı. Görmedim mi ben böylelerini? Gördüm. Nasıl düşmüşlerdi onlar bu duruma? Hep aynı şekilde... Tüh! Ama boş ver! Demek ki böyle olması gerekiyor. Demiyorlar mı zaten, her yıl belli bir yüzde harcanmış ki geri kalanlara engel olunmasın, rahat edebilsinler. Yüzde ha!... Yüzde!... Doğrusu görkemli bir sözcük. Hem yatıştırıcı, hem bilimsel. ‘Yüzde’ de-yiverdin miydi, akan sular durur; korkacak bir şey yok demektir artık... ‘Yüzde’ yerine başka bir sözcük kullanılıyor olsaydı böylesine tedirginlikten uzak olunmazdı herhalde.”

Yıllar sonra, İsveç Sosyal Demokrat Parti Başkanı Olof Palme, 1981 yılı Aralık ayında yapılan Demokratik Sosyalizm Konferansı’nda, işsizlik konusunu Dostoyevski’yi hatırlatan cümlelerle ifade edecektir:

“İşsiz bir insanın özgürlüğü çok sınırlıdır. İnsan için işsizlik ‘sen değersizsin, toplumda yerin, topluma sağlayabileceğin faydan yok’ demektir ve bir insan için hayatta

bundan daha aşağılayıcı, çok az şey vardır. İşsizliği yüzdelerle ifade etmek, konunun altındaki gerçeği, önemini saptırmak, kabul edilebilir, makul bir veri haline getirmektedir. İşbu yüzdeler sizi rahatlatmakta ve bilimsel kılıf altında, konuyu olması gereken makul seviyeler olarak kabul etmenizi sağlamaktadır.”

Demiyorlar mı zaten, her yıl belli bir yüzde harcanmış ki geri kalanlara engel olunmasın, rahat edebilsinler. Yüzde ha!... Yüzde!... Doğrusu görkemli bir sözcük. Hem yatıştırıcı, hem bilimsel.

1984 yılında Olof Palme Harvard Hukuk Fakültesi’nde Jerry Wurf Anma Konuşması’nda şöyle der:

“İşsizlik bir insan dramıdır. Emek piyasasının istatistiklerinin soğuk gerçekleri sayısız bireyin sıkıntılarını gizliyor. O milyonlarca

Olof Palme:

“İşsizlik bir insan dramıdır. Emek piyasasının istatistiklerinin soğuk gerçekleri sayısız bireyin sıkıntılarını gizliyor. O milyonlarca işsiz her birinin insan olduğunu unutmak maalesef çok kolaydır.”

İşsiz her birinin insan olduğunu unutmak maalesef çok kolaydır.”

Palme de Dostoyevski'den yıllar sonra aynı gerçeğin altını çizmekte; işsizliğin tanımını yaptıktan sonra, bunu yüzdeyle ifade edip rahatlamayın demektedir.

Tolstoy gibi, Dostoyevski'nin dehası da roman içinde, satır aralarında okuyucuya yaşamın ipuçlarını

sunmakta ve bizi romanın konusuyla beraber, farklı konularda düşünmeye davet etmektedir. Yıllar önce Dostoyevski Suç ve Ceza'da, yıllar sonrada Palme konuşmalarında, insanlar ve trajedileri istatistik rakamlara dönüştürüldüğünde vicdanımızdan silinir diyerek bizi uyarmaktadır. •

demiraytacbd@gmail.com

DOSTOYEVSKI'DEN

Çok şeyi bağışlamaya hazırdır burjuva, ama hırsızlığı dünyada bağışlamaz. ...açlıktan ölseniz bile çalmaya hakkınız yoktur. Ama erdeminizden çalışıyorsanız akan sular durur. Yürekten bağışlarlar sizi.

Faire fortune (zengin olmak) istiyorsunuz demektir, mal sahibi olmaya çalışıyorsunuz. Yani doğanın

yasasına uyuyor, insanlık görevini yerine getiriyorsunuz. Bu nedenle ceza yasalarında çirkin amaçla -yani bir parça eklemek için-yapılan hırsızlıkla, yüce erdem için yapılan hırsızlık birbirinden kesin çizgilerle ayrılmıştır. Erdem için yapılan hırsızlığın hiçbir cezası yoktur. Teşvik bile edilir. İnandırılmayacak derecede de örgütlenmiştir. (...) Batılının yaradılışında kardeşlik duygusu yoktur. Kişisel bir başlangıç, bir kendini sakınış vardır onun yaradılışında. Bir yükselme tutkusu, herkesten başka olma isteği, kendine herkesten, her şeyden çok değer verme duygusu.

(Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları, Fyodor Mihailoviç Dostoyevski, İletişim Yayıncılık, sayfa 84,85)

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Demagoji (Fr.)**
a-Laf ebeliği
b-Kavrama
c-Buyurgan
d-Yönelme, eğilim
- 2 Nötr (Fr.)**
a-Girişken
b-Tarafsız
c-Bayağılık
d-Göz yanığı
- 3 Kamufle (Fr.)**
a-Gözlem
b-Gizlemek
c-İpek tül
d-Savunma
- 4 Botanik (Fr.)**
a-Tapınma
b-Bitkibilimi
c-Sarı çiçekli bitki
d-Bakla tanesi
- 5 Liberasyon (Fr.)**
a-Biçimleme
b-Ayırılık
c-Başkalaşım
d-Serbestlik
- 6 Postulât (Fr.)**
a-Sağlıklı
b-Ön doğru
c-Şişirme haber
d-Variş yeri
- 7 Paraf (Fr.)**
a-Molekül yapısı
b-Kale çizgisi
c-Pervane
d-Kısa imza, imce
- 8 Modül (Fr.)**
a-Parça
b-Tatbilir
c-Kümelenme
d-Merkezkaç
- 9 Elastik (Fr.)**
a-Pekiştirme
b-Dirençli
c-Aşırı zayıf
d-Esnek
- 10 Oligopol (Fr.)**
a-Yönetme kolu
b-Soyutlamak
c-Takım tekel
d-Şerit perde
- 11 Paradigma (Yun.)**
a-Kargaşa
b-Gelenekçi
c-Karşı akım
d-Değerler dizisi
- 12 Grado (İta.)**
a-Gösterge
b-Hikayecik
c-Seviye
d-Gerçekleştirme
- 13 Anakronizm (Fr.)**
a-Sağlıkla ilgili
b-Tarih yanığı
c-Yozlaştırmak
d-Şifreli yazı
- 14 Bandaj (Fr.)**
a-Çok karışık
b-Sargı
c-Kalım sicim
d-Emici sünger
- 15 Dealing (İng.)**
a-Benzetim
b-Düğümçük
c-Duyurum
d-Satım

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Şevket Süreyya Aydemir
1. Dünya Savaşı'na gönüllü
olarak katılmış bir öğretmendi.
Savaştan sonra Sovyetler
Birliği'nde öğrenimini
tamamladı.

Keltepe'den Keklikpınarı'na

Ülkesine döndükten sonra
Türkiye Gizli Komünist Par-
tisi'nde yedi kişilik Merkez
Komitesi'nin üyesi olarak
görev aldı. Tutuklanarak 1,5
yıl cezaevinde yattı. Sonraları
eğitimci ve iktisatçı kimliğiyle
uzun yıllar devlet hizmetinde
çalıştı.

Atatürk'ün isteği doğrultusunda Cumhuriyet devriminin siyasal ve toplumsal ilkelerini belirlemek üzere yayımlanan "Kadro" dergisinin yazarlarındandı. Bu çerçevede ulusalci ve toplumcu tezler geliştirmişti.

27 Mayıs'tan sonra "Yön", "Devrim" dergilerinde, "Cumhuriyet" gazetesinde toplumsal, siyasal görüşlerini dile getirdi. "Tek Adam", "İkinci Adam", "Menderes'in Dramı", "Makedonya'dan Ortaasya'ya-Enver Paşa" incelemelerinin yazarı olarak ünü yaygınlaştı.

Emekli ol-
duktan sonra yayımladığı "Suyu Arayan Adam" kitabında hareketli yaşamını, eylemlerini, toplumsal düşüncelerini anlatmıştı. 1961 Anayasasıyla gelişen düşünce ortamında toplum sorunlarına siyasal yapıdan dış ilişkilere, tarımdan endüstriye, eğitimden sağlık hizmetlerine uzanan boyutlarıyla geniş çözümler araştıran -neredeyse- bir "seferberlik havası" yaşanmaya başlamıştı.

Köyün eğitimden toprak mülkiyetine, toplumsal yapıya uzanan sorunları 1950'lerde özellikle Enstitü çıkışlı yazarların yapıtlarıyla gündemde yer alıyordu. Bu izlek 1970'lere kadar varlığını sürdürdü. Köyden kente nüfus akışı, yurtdışı-

na işçi göçü sonunda politikacı için de oy kaynağı olmaktan uzaklaşan köy, 27 Mart'tan sonra edebiyat dünyasının da uzağına itildi.

Şevket Süreyya'nın köy romanı "Toprak Uyanırsa-Ekmeksizköy Öğretmeninin Hatıraları", 1963 tarihini taşıyor.

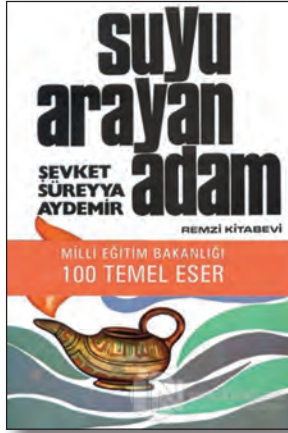
Gençliğinde ulusalcılık akımından beslenen yazar, bu görüş doğrultusunda Müfide Ferit Tek'in kaleme aldığı "Aydemir" romanından pek etkilenmiş, Soyadı Yasası çıkınca da söz konusu romandaki kahramanın adını soyadı olarak benimsemişti.

Bir eğitim, iktisat, siyaset adamının köy kalkınmasıyla ilgili düşüncelerini açıklamak için neden roman türüne başvurmuş olabile-

ceği sorusu, ulusalcı akımın büyük temsilcisi Ziya Gökalp'ın "Roman" başlıklı yazısını akla getirmektedir. Gökalp, o yazıda edebiyatçılarımızı ulusal ve toplumsal romanlar yazmaya çağırıyordu:

"Ah romancılar, ah romancılar! Bugün siz elinizdeki kuvveti biraz bilseydiniz, az zamanda memleketin ahlâkını değiştirebilirdiniz.

(...) 'Roman, tarihten daha doğru bir tarihtir' demişler. Ben-
ce, roman somut bir sosyolojidir; sosyolojinin en derin meselelerini romanlar çözmektedir. Bu zamanda

sosyolog olmayan bir yazarı iyi bir romancı olamaz. İyi bir romancı olabilmek için memleketimizin sosyolojisini, milletimizin ve asrımızın psikolojilerini tetkik etmiş olmak lazımdır.”

“Bu, bir roman değildir. Bu, Ekmeksizköy öğretmeninin hatıralarıdır,” diyen yazar, yapıtını oluştururken gözlemlerinden, içinde yaşadığı çevreden beslenmiş görünmektedir.

Ziya Gökalp:
“Ah romancılar, ah romancılar! Bugün siz elinizdeki kuvveti biraz bilseydiniz, az zamanda memleketin ahlâkını değiştirebilirdiniz.”

Kendi anılarının yer aldığı “Suyu Arayan Adam” son iki bölümü -DP döneminde kendi isteği dışında- emekli edildikten sonra Ankara’nın Kayaş köyündeki çiftlik evindeki yaşamını anlatır:

Orada doğayla başbaşa zengin gözlemleri olmuş, gelecekteki çeyrek yüzyılı dolduracak yoğun çalışmalarının tohumları atılmıştır.

Romancının yapıtıyla köyü anlatan başka bir yazarın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun “Yaban” romanı arasında bir ilişki düşünülebilir. İki yazar “Kadro” hareketi içinde birlikte yer almışlardı. Üstelik “Toprak Uyanırsa” romanının

önsözünü kaleme alan da “Yaban” yazarıdır. Orada roman kahramanı emekli ilköğretim müfettişinin “Ekmeksizköy” de yaşadıkları şöyle özetlenmektedir:

“Bu insan, vakitsiz bir emekliliğin işsizliği, gagesizliği içinde Şevket Süreyya’nın bu eserinde o kadar derinlikleri ile anlatılan, bütün ruh çöküntülerini yaşar. Bir an gelir ki, depresyon artık tamdır.

Yalnızlık, çaresizlik, hiçlik içinde artık tükendiğini zanneder.

Fakat tükenmemiştir. Çünkü insan dediğimiz kutsal yaratık, hakkın yaratıcı mucizesi ve Tanrı’dan bir parçadır.

İnsan kolay tükenmez. İşte bu kıtapta da, hem de gayyanın en derin çukurlarına düşüldükten sonra, bu insanın hem kendini yeniden yaratması, hem de, hiçbir zaman tükenmeyen o iç hazinelerini toprağa ve insanoğullarının önüne sererek, içinde yaşadığı küçük âlemi sessiz sedasız, ama muzaffer bir hamle ile yeniden inşa etmesi vardır.”

“Yaban”la “Toprak Uyanırsa” romanlarının ikisinin de benzer coğrafyalara ait olmasına karşın iki yazarın bu iki çevredeki yaşamlar karşısındaki tutumu bütünüyle farklıdır. Önceki romanda köy ile

orada yaşamaya gelen aydın arasında derin uzlaşmazlık görülüyordu. Yakup Kadri bu sert karşıtıktan, umursamazlıkları nedeniyle aydınları sorumlu tutmuştu. Kurtuluş Savaşı döneminin koşulları içinde Ahmet Celal'in çevresine herhangi bir katkısı olamamıştı.

Sevket Süreyya, köy kökenli yazarların köy romanlarına ise ağır bir eleştiri yöneltmektedir:

“Onların dile getirdikleri köylerde herkes birbirine düşmandır. Herkes kendi damının duvarları içinde diğerlerine karşı hayatını, canı pahasına korumaya çalışır. Herkes birbirine saldırır. Her gözü dönmüş delikanlının aklı, başkasının karısında, çocuğundadır. Babalar çocuklarını, analar evlatlarını cinayetlere teşvik ederler. Kan davaları görülür. İhtiyarlar, kadınlar, çocuklar, kızlar cinayet işlerler. Gelinleri saçlarından sürüyüp dağlara kaldırırlar. Muhtar düzenbaz, ihtiyarlar

soyguncu, bakkal muhtekir, softa ya yobaz, ya sabi sübyan düşmanıdır.”

Anlatılan olayların 1950'lerin sonuna ait olduğu “Toprak Uyanırsa”da, yeniden öğretmenlik mesleğine dönerek köye gelen eski ilköğretim müfettişi köylüyü yepyeni bir yaşama yöneltecektir: Köy insanına çağdaş dünya görüşü kazandıracak, köy topraklarının ıslahına katkıda bulunacak, yoksul köyün varıllık kazanmasına yardımcı olacaktır. Bu yönüyle bir ütopyadır.

Romancı yakın bir geçmişten görüntüler sergilerken, 1960 sonrası siyasal olayları ve görüşlerinden beslenmekte, dönemin toplumsal kurumlarından izler aktarmaktadır. Siyasete damgasını vuracak sosyal devletin ilkeleri ütopyada bir bir sıralanmıştır:

“Herkes iş, herkese ocak, herkese toprak. Ama insanı ne insana köle edelim, ne de tabiatın elinde kendi başına bırakıp, kendi yalnızlığına terk edelim. Hepsinin toprağı olsun, hepsinin suyu olsun. Onların mahsullerini her gün biraz daha değerlendirecek yollar bulalım. Planlar kuralım. Bağ, bahçe arıcılık, kümes hayvancılığı, köy binaları kredileri, tarım kredileri, pancar, hayvancılık, sütçülük kooperatifleri, hülasa bütün imkânları harekete ge-

tirerek burada yeni bir hayat nizamı yaratalım.”

“Emeklilikten sonra gelen işsizliğin, gayesizliğin bu kadar yıkıcı olacağını hiç düşünmemiştim. (...) çökmüşüm, ihtiyarlamışım gibi birtakım aşağılık duyguları geldi. Kalabalık içinde kendimi lüzumsuz bir sığıntı saymaya başladım(...)

ben ömrümü meğer ne kadar boş geçirmişim,” diye yakınan emekli ilköğretim müfettişi yeniden ilkokul öğretmeniği alarak Polatlı’ya bağlı bir köyde göreve başlamıştır. Halkın kökeni eski Türkmen boylarına uzanmaktadır.

27 Mayıs’tan sonra eğitim, köy kalkınması, planlama gibi alanlarda geliştirilen yeni düşünceler, Şevket Süreyya’nın ütopyasına kimliğini kazandırır. Eski bir bürokrat olan romancının anlatısını, Enstitülü

öğretmenlerin asla ulaşamayacağı, yararlanamayacağı kaynakların beslediğini görürüz:

Kahraman, Ankara’daki tanıdıklarının geniş desteğini görür. Şaka yollu “gizli komite” diye adlandırıldığı böyle bir kaynak Polatlı’da da

ona kol kanat gerer: “Bir şubesini de Polatlı’da kurduk. Kaymakam, eğitim memuru, Sakarya projesi mühendisleri ile bizim babacan Albay...”

Bu geniş işbirliği, anlatılan köye, “çağdaş köy” kimliğini kazandıracaktır:

“Çağdaş köy, hak bakımından olduğu kadar, iktisatça da, eğitimce de özgür bir küçük cumhuriyettir. Köy kendine yetmeli ki dağılmasın, barınsın ve üresin... Yani çağımızda köy, hem hür bir yerleşme hem de hür bir üretim birimidir. Ekmeksizköy için hazırlığımız budur: Onu hem yeniden yerleştirmek, hem de kendine yeten, üreyen bir üretken birim kılmak istiyoruz.”

Öncelikle köyü yüreğinden vuran bataklık kurutulur. Ardından şeker şirketinin mü-

hendisi önyak olur, köyde pancar üretimi başlar:

“1000 dönümü köycek pancarlık yapalım. Bu yıllık sürme bizden. Ekme bizden. Suni gübreyi biz verecek, ilerde hesaptan düşeceğiz. Çapalama sizden. Ama size ustalar

**27 Mayıs’tan
sonra eğitim,
köy kalkınması,
planlama gibi
alanlarda geliştirilen
yeni düşünceler,
Şevket Süreyya’nın
ütopyasına kimliğini
kazandırır.**

göndereceğiz, işi göstereceğiz diye.”

1960 sonrası için “planlı kalkınma” anlayışı bütün bu çalışmalara yön vermiştir.

“İyi bir hatip, aktif adam fakat aşırı partizan ve biraz demagog” diye tanımlanan, 27 Mayıs öncesinin Bayındırlık Bakanı, köyde gerçekleştirilenleri değerlendirirken “Bu âdeti bir sistem. Bir köycülük sistemi. Bu sistem belki basit, mütevazı, ama bunda bir şey var. Devletin tepeden inişi yerine devleti halkın içine çekeceği,” diyecektir.

Gerçekte DP’li Tevfik İleri olduğu düşünülecek bu politikacının DP dönemiyle ilgili özeleştirisi

ütopyanın ilginç bir bölümünü oluşturmuştur:

“Biz halk içinden ve zinde bir güç olarak geldik. Bir şeyler yapıyoruz da. Ama memleket ölçüsünde bir planlama, bir Devlet Planlama Teşkilatı ve bu arada bölge planlamaları, hülâsa kumanda’nın ve o günün havasına göre karar vermenin yerini Batılı manasıyla bir teşkilata ve disipline maaletfak... İşte bu olmuyor. Kalkınmada çarklar birbirine çarpıyor.”

Şevket Süreyya’nın ütopik romanı, köy kalkınması anlayışının 27 Mayıs sonrasında nasıl görüldüğüne tanıklık etmektedir. •

konurertopbd@gmail.com

Sevmek bir karşılık beklememektir.

Bir kimseyi sevmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bir ağacı, bir kuşu ya da bakıp gözettiğiniz bir evcil hayvanı sevebilir misiniz? Size hiç karşılık vermese, gölgesinden de yararlanmasanız arkanızdan da gelmese, size bağımlılık da duymasa gene de sevebilir misiniz? Çoğumuz böyle bir sevgiye kapalıyız. Çoğumuz bu biçimde sevmeyiz, çünkü

bizim için sevgi her zaman kaygıyla tedirginlikle kıskançlıkla korkuyla çevrelenmiştir. Yalnızca sevip sevgiyi orada bırakmak istemiyoruz. Sevip de sevmekle yetinemiyoruz, sevgimize bir karşılık bekliyoruz. Bu isteğimizle de başka bir kimseye bağılı olmuş oluyoruz.

İşte bunun için sevin ve bununla yetinin. Sevgi bir tepki değildir. Eğer siz "beni severseniz ben de sizi severim" diyorsanız bunun adına ticaret denir. Alış veriş denir. O zaman sevgi pazarda alınıp satılacak bir şey olur buna sevgi denmez. Sevmek bir karşılık beklememektir. Sevdiğiniz zaman bir şeyi verdiğiniz bile düşünmemelisiniz. Ancak böyle bir sevgi özgürlükle uzaklaşabilir. Ama biliyorsunuz siz bu tür bir sevgi için eğitilmediniz. Size matematik öğrettiler, kimya öğrettiler, coğrafya, tarih öğrettiler, hepsi bu kadar. (...)

Sevmek ve Özgürlük / Jiddu Krishnamurti

Kaderciliğin Kurbanı Olan Bir Yurtsever: Ali Kemalî Bey

Kurtuluş Savaşı yıllarında ülkenin bağımsızlığı için canını verenler, yalnız cephede çarpışırken ölen subay ve erler değildir. Cephe gerisinde de cephe için görev yaparken ölenler vardır. Aldatılmış isyancılar tarafından şehit edilenlerin sayısı da az değildir.

Bunlardan biri, 1920'de Konya İsyanı sırasında öldürülen Sivahlı Ali Kemalî Bey'dir.

Ali Kemalî Bey, yalnız öldü-

rülme biçimi ile değil, düşünceleri ve davranışlarıyla da dönemin dikkat çeken kişilerinden biridir. Maceralı bir

hayatı, sınır tanımaz bir öğrenme isteği ve eğitime hizmetleri ile dikkat çekmektedir.

Ali Kemalî Bey, Osmanlı Devleti'nin modernleşmeye yöneldiği Tanzimat Dönemi'nde, Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden 14 yıl sonra 1853'te Sivas'ın Gemerek ilçesinde doğmuştur. »

Hem dönemin yönelimleri, hem doğduğu çevre nedeniyle Doğu ve Batı kültürünün bir bileşimi gibidir. Dedesi ulemadan, babası ise müderrismiş. Babasını üç yaşında kaybettiğinden ilköğrenimini dayısının yanında yapmış. Üvey babasının bir hakaretine dayanamarak Gemerek'i terk etmiş ve izini kaybettirmiş.

Bir ömre sığmayacak serüvenine başlayan Ali Kemalî, yıllarca Gaziantep, Kilis, İstanbul, Halep, Şam, Mısır'da dolaşmış.

Bir ömre sığmayacak serüvenine başlayan Ali Kemalî, yıllarca Gaziantep, Kilis, İstanbul, Halep, Şam, Mısır'da dolaşmış. O zamanın yaygın öğretim kurumu olan medreselerde öğrencilik yaparak Arapça öğrenmiş. Bununla yetinmeyerek Magosa Metropolitinden Rumca ve Latince öğrenmiş.

Konya Ermenek'te büyük üne sahip Şükrü Efendi'nin medresesine de devam ederek ondan mantık ve felsefe icazeti almış. Öğrenmeye doymayan Ali Kemalî, İçelli Mü-

derris Kazasker Aynî Efendi'nin yanına giderek ondan da tefsir ve fıkıh dersleri almış.

Kardeşi Ali Efendi ve eniştesi tarafından Mersin'de bulunup memlekete götürülen Ali Kemalî, Gemerek'te yeniden kayıplara karışmış!

O, artık 33 yaşında bir bilim adamıdır. Zamanına göre bir bilim merkezi olan Konya'ya yerleşerek önce İplikçi Medresesi'nde, daha sonra Ziyaiye ve Fezziye medreselerinde müderrislik yaparak birçok öğrenci yetiştirmiş. Fakat medreselerdeki öğrenim sisteminden memnun olmayarak dönemin yeni okul tiplerinden olan Konya İdadisi'ne (Lise) geçerek burada Arapça, Farsça ve din bilimleri öğretmenliği yapmış. 1907'de Konya'da Hukuk Mektebi açılınca da burada Mecelli Ahkâmı Adliye müderrisliğinde bulunmuş.

KONYA MEBUSU VE MÜDAFAAİ HUKUKÇU

Konya'da herkesin saygısını kazanan Ali Kemalî Bey, 1912'de yapılan seçimlerde Konya mebusu oluyor. Kısa bir süre Konya'yı Osmanlı Meclisi Mebusanı'nda temsil ediyor. İki yıl sonra patlayan Birinci Dünya Savaşı'nda büyük görevler üstleniyor. Konya'da Türk Ocağı'nın şubesinin açılmasına öncülük ediyor. Hilali Ahmer ve Donanma Cemiyetlerinde canla başla çalışıyor. Cepheye yardım toplamak için kurulan Muaveneti Milliye örgütünün kurucularındandır.

Kurtuluş Savaşı başlarında da Konya'da kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin başına getiriliyor. İşgal hareketlerine karşı yurdun birçok yerinde yapıldığı gibi Konya'da yapılan mitinglerin de düzenleyicilerindendir. Nisan 1920'de Konya'dan "Büyük Miting" başlığıyla gönderilen bir metinde, Belediye başkanı başta olmak üzere şehrin ileri gelenlerinin yanında ulemeden Ali Kemal'in de imzası görünüyor.*

SENİN KIZIN KOCA İSTİYOR

Sosyal yönü güçlü, sohbetine doyum olmayan Ali Kemal Bey, o zamanlarda yaygın, şimdi de başvurulan bir sohbet meclisi (Bezmi Muhabbet) kuruyor. Bir kısmı çeşitli yerlerden Konya'ya gelip yerleşmiş ilim ve gönül erbabının bu meclisinde Ali Kemal Bey, sözü ve sohbetiyle aranan bir tasavvufçudur.

Bir gün evinde kitapları ile meşgulken komşu bir kadın, on sekiz yaşlarında kızıyla Hoca'nın kapısını çalar: "Aman Hoca Efendi, bizim kıza nazar değdi, Sararıp soluyor. Bir kitap açiver" der.

Hoca itiraz etmez. Önündeki ders kitaplarından rastgele birini açarak "Bak hanım," der. "Bu kıza koca bulunuz!"

Bu söz üzerine kızın gözleri parlar ve "Hoca Efendi, Rüyamda aksakallı bir dede de öyle söylediydi!" demez mi?

CAHİLLERİN İNTİKAMI

Ekim 1920'de Konya'da isyan

İsyancıların Ali Kemalî Bey için iyi şeyler düşünmedikleri bellidir.

Ali Kemalî Bey, eşinin ve dostlarının uyarılarına rağmen kaçma yolunu seçmez.

eden Delibaş Mehmet, yanına topladığı serserilerle 3 Ekim 1920 günü Konya'yı basar. İsyancıların Ali Kemalî Bey için iyi şeyler düşünmedikleri bellidir. Ali Kemalî Bey, eşinin ve dostlarının uyarılarına rağmen kaçma yolunu seçmez. İsyancılar tarafından evinden alınarak bir takım memur ve subayların da hapsedildiği Abdurrahman Hanı'na kapatılır. Aynı gün bunlardan bir kısmı Pirî Mehmet Paşa Camisi'ne götürülür. Hoca geceyi mihrabın önünde ibadetle geçirir.

Ertesi gün, Ali Kemalî Bey de içinde olmak üzere tutuklulardan bir kısmı Aslanlı Kışla'ya doğru yola çıkarılır. Gözleri dönmüş Kuvayı Milliye düşmanları yolda ona dayak atarlar. Uğradığı hakarete dayanmayan 67 yaşındaki bu yurtsever öğretmen yolda can verir!

Ali Kemalî Bey'in canına mal olan kaderciligidir. Ölmeden önce postane memurlarından yakın

dostuna şunları söylediği nakledilir:

“Ben onları affettim. Sebep olan cehalettir. Aileme söyleyiniz, davacı olmasınlar.”

Cenazesi bir araba ile Hükümet Meydanına getirilir. Bazı dostları cenazesine sahip çıkar, namazı kılınarak Üçler Kabristanlığı'nda toprağa verilir.

Mezar taşında yeni yazıyla şu cümleler vardır:

“Zair
(Ziyaretçi),

Bu mezarda, cehlın tasallutu ve taassubun kini meknuz (işlemiş) isyanda darben (dövülerek) şehit edilen Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Konya Heyeti Mer-

keziyesi Reisi ulamadan Sivaslı Ali Kemalî Efendi Hazretleri meftundur. Düşmanlarını affeden bu ruhun affı ilahiye mazhariyeti için dua et. Yevmi isneyn (Pazartesi günü) 4 Teşrinievvel 1336 (4 Ekim 1920)”

Ancak hizmet ettiği Kuvayı Milliye, Ali Kemalî Bey gibi kaderci değildir. Batı Cephesinden gönderilen Refet Paşa kuvvetleri, Konya'yı

“Ben onları affettim. Sebep olan cehalettir. Aileme söyleyiniz, davacı olmasınlar.”

ve kasabalarını zorba gericilerden tek tek kurtarır ve yakaladıklarından yüzlercesini asar.

Ali Kemalî Bey hakkında yazılmış yüzlerce makale vardır. Mehmet Önder'in Bilgin Sivaslı Ali Kemalî (Hayatı, Sanatı, Şahsiyeti, (Konya 1954) bir kitabında onun hakkında geniş bilgi bulunuyor. Caner Arabacı Millî Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri (Konya 1991) adlı kitabında Ali Kemalî

Bey'e önemli bir ayırmıştır.

Bu yazı için internetten “Konya'nın Velileri, Âlimleri ve Hocaları” adlı yazıda Sivaslı Ali Kemalî Bey bölümünden de yararlanıldı.

zekisarihan@gmail.com

* İrade-i Milliye, No. 36, 13 Nisan 1920; Hâkimiyeti Milliye, 13 Nisan 1920.

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

İlk bilim adamının
800 yıllık reçetesi:

Gerçeği aramak

Bilimin son dönemlerde örselendiği görülüyor. Tütün endüstrisinin on yıllar boyu sigara içmenin kansere yol açtığını reddetmesinden, Covid 19 salgını kullanarak politikada puan elde etme girişimlerine dek, gerçeği “yalnızca kişisel çıkarlara uygun olduğunda” aramak ve konuşmakta bir mahsur görmeme cüretinin, kök salmakta olduğu anlaşılıyor.

Böylesi zamanlarda, ne dediğini bilen ve gerçeğe olan bağlılığı, bir parti ya da kişiye olan bağlılığından daha ileri ölçüde olan liderlere şiddetle gereksinim duyuyoruz.

Sanatçı Jan Verhas'ın Roger Bacon'u yıldızları gözlemlerken betimlediği illüstrasyonu. (Wikimedia)

Buna bilim adamlarını da dâhil edebiliriz. Covid 19 bir tür vebadır ama cehalet de bir vebadır ve ancak cehaletin hedef alınmasıyla toplumun salgınla başa çıkması sağlanabilir.

Birçokları 2020 yılının, cesurca gerçeğin peşinde koşmuş olan İngiliz bilge

Roger Bacon'un 800. doğum günü olduğuna inanıyor. Ondan önce başka bilim adamları da olmasına karşın, Roger Bacon'un çalışma alanlarının oldukça geniş olması nedeniyle birçokları onu

"ilk bilim adamı" olarak nitelendiriyor. Eğer Bacon bugün yaşıyor olsaydı muhtemelen hem Koronavirüs ve bu salgının toplum üzerindeki etkilerinin hem de bunun üstesinden gelmek için gereksinim duyduğumuz kişisel ve politik erdemlerin peşine düşecekti.

Roger Bacon çok uzun zaman önce yaşadığı için onun yaşamı hakkındaki ayrıntılardan öte fikirlerini daha iyi biliyoruz. İngiltere Somerset'te doğdu ve ailesi varlıktı. Oxford'dan başlayarak Avrupa'nın en eski iki üniversitesinde okudu ve öğretmenlik yaptı. Yüksek lisansını tamamladıktan sonra Paris Üniversitesi'nin öğretim üyeliği teklifini kabul etti ve Oxford'a dönmeden önce burada yaklaşık on yıl görev yaptı.

Bacon, her konuda her şeyi biliyormuş gibi duran olağanüstü insanlardan biriydi. Antik çağ filozoflarından Aristoteles'in düşünceleri konusunda uzman olan Roger Bacon, matematik, astronomi, müzik, optik, simya, ahlaki felsefe ve teoloji alanlarında dersler verdi.

Roger Bacon'un, Papa IV. Clement'in çalışmalarını açıklaması isteği üzerine yazdığı eseri Opus Majus'a yansıyan bilgi genişliği ve derinliği, onun "mükemmel öğretmen" (Doctor Mirabilis) olarak anılmasını da be-

raberinde getirdi.

Bacon, insan yaşamının hem

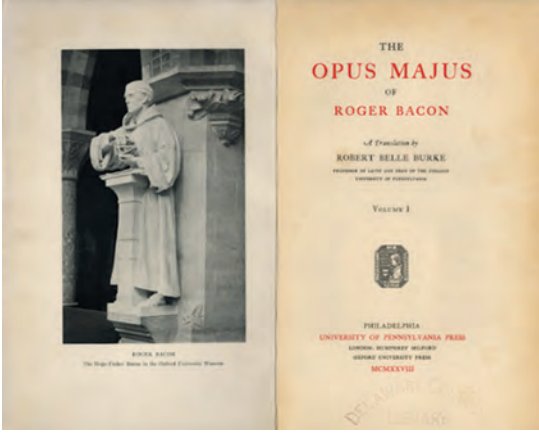
Bacon, insan yaşamının hem kişisel hem de sosyal olarak ilerlemesinin, yanlışların ortadan kaldırılmasına bağlı olduğuna inanıyordu.

"Ne kadar eğitimi olursa olsun her insanın gerçeği kavramasının önünde dört

büyük engel vardır ve bu engeller çok az insanın açık bilgiler edinmesine izin verir; bu engeller hatalı ve değersiz otoritelere boyun eğmek, geleneklerin etkisi, popüler önyargılar ve kendi bilgilerimizi göstererek caka sarken cahilliğimizi gizlemektir."

Roger Bacon*

Bacon'un en önemli eseri olarak nitelendirilen Opus Majus, İngiliz bilginin matematik, mantık, fizik, felsefe gibi doğa bilimleri alanlarındaki meselelere bakışını yansıtmaktadır.

kişisel hem de sosyal olarak ilerlemesinin, yanlışların ortadan kaldırılmasına bağlı olduğuna inanıyordu. Toplum sıkıntıya sokan şeyleri düzeltmek için öğrenme ve gerçek deneyime saygıyı yeniden canlandırmak ve hakikati aramak gerekiyordu. İnsanlar sahte bir “hakikat haritasıyla” ilerledikleri sürece yollarını kaybedecekler ve asla gerçek hedeflerine ulaşamayacaklardı.

Roger Bacon, yanlışla yol açan dört neden olduğunu ileri sürdü. Bu nedenler; zayıf ve değersiz otoriteler, süregelen gelenekler, bilgisiz kalabalıkların görüşleri ve bildiğimiz şeyleri göstermeye çabalayarak cahilliğimizi gizlemeye çalışmaktır.

Bacon, insanların çoğunlukla eksikliğini çektiği şeyin doğru yanıtlar almak değil; yerinde sorular sormak olduğuna inanıyordu. İnsanlar bilgiyi geliştirmek için otoriteleri

dikkatlice incelemeli ve güvenilirmez olanları uzaklaştırmalıdır. Kim hangi temelde doğruyu söylüyor? Kim yalnızca insanların duymak istediği şeyleri geveliyor?

Bacon'un görüşüne göre, pek çok insan kendilerine sayısız defa anlatılanlara basitçe inanarak bir “her şeye inanma alışkanlığı” içine düşüyordu. O da bu eğilimle başa çıkmak için deneyleme çağrısı yaptı. Roger

Bacon, insanların fikirlerini sınamaları gerektiğine inanıyordu. Bu fikirler, ne denli doğru olduklarının görülmesi için gerçek birer deneyimle sınanacak ve elle tutulur sonuçlar vermeyenler (kişi tarafından) benimsenmeyecekti.

Bacon, ateş örneğini verdi ve şöyle yazdı: “Düşünme, bir çıkarıma ulaşmamızı ve bu çıkarımı benimsememizi sağlar. Fakat bu, çıkarımı kesin kılmaz ve kuşkuyu ortadan kaldırmaz. Bunu deneyim yoluyla keşfetmedikçe, aklın dayandığı şey gerçeğe yönelik bir önseziden başkası olmayacaktır.” Ancak yanığı gören biri ateşin neye yol açtığını anlayacaktır.

Roger Bacon, doğru zihin alışkanlıklarına sahip olmadığında toplumun cahillik ve başarısızlığa gömüleceğini savundu. Ancak

üniversiteler gibi öğrenme kurumlarını işlevlerini doğru dürüst yerine getirirlerse toplum düzgün bir yöne kavuşabilir ve bu yönde yoluna devam edebilir. Ve tüm insanların hem kendilerinin hem de birey olarak içinde buldukları topluluğun yolundan sapmaması konusunda görev ve sorumluluğu vardır.

Bacon, tıpkı bilimsel yöntem kullanıyormuş gibi davranan hokkabazlar gibi, tek mahareti “biliyor gibi yapmak” olanlara karşı da derin

bir antipati duyduğunu ifade etti. Princeton Filozofu Harry Frankfurt, böyle “mış gibi” yapanları saçmalayanlar olarak nitelemişti. Cehalet kötüdür fakat biliyormuş gibi yapmak daha da kötüdür çünkü güveni zedeler. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: “The ‘first scientist’s’ 800-year-old tonic for what ails us: The truth”, Prof. Richard Gunderman, theconversation.com

(*) Opus Majus, Bati'ya Yön Veren Metinler, kapadokya.edu.tr

KRALİÇENİN SADIK DOSTU

FRANCIS BACON

22 Ocak 1561'de doğan Francis Bacon, Kraliçe I. Elizabeth'in adalet bakanı Nicholas Bacon'ın oğludur. Francis Bacon, on iki yaşında girdiği Trinity College, Cambridge'de skolastik felsefeyle tanıştı ve skolastik felsefeye karşıt görüşlerinin tohumları burada atıldı. 1576'da Hukuk okumaya başladıktan sonra, Fransa'ya gitti. Babasının beklenmedik vefat haberini aldıktan sonra cepleri boş bir şekilde İngiltere'ye döndüğünde yapabileceği tek şey hukuk öğrenimine devam etmek oldu. Öğrenimini tamamlayıp avukatlık yapmaya başladı. 1584'te parlamentoya seçildi.

Essex kontuyla yakın bir arkadaşlığı vardı. Arkadaşlıkları, Essex kontunun Kraliçe I. Elizabeth'i devirmek üzere kurduğu planlar nedeniyle bozuldu. Kraliçeye olan bağlılığı nedeniyle arkadaşını fikirlerinden döndürmeye çalıştı. Kraliçeye yapılan başarısız bir suikast girişiminden sonra tutuklanan Essex kontu Bacon'ın da çabalarıyla salıverildi. Kraliçeyi devirmek için yeni bir girişimde bulunan kont kez suçlu bulunarak idam edildi. Bacon'ın yıldızı parlamaktaydı. Kraliçeye olan bağlılığı hiç kuşkusuz ona kariyer açısından büyük fırsatlar vermişti.

1603'te Kraliçenin veliahtı I. James tahta geçince önce "Sir" unvanı aldı, sonra başsavcı ve İngiltere başyargıcı oldu. 1621'de rüşvet suçuyla tutuklanıp hapis cezasına çarptırıldı. Hapishaneden salıverildikten sonra herhangi bir politik konumda bulunamadı. Bacon hayatının geri kalan yıllarını felsefi düşüncelerine adadı. Bacon'ın ölümü de bilim uğruna oldu: Soğukun çürümeyi önleyip önlemediğini görmek için bir tavuk ölüsünü karla doldurarak yaptığı deney sırasında soğuk algınlığına yakalandı. 1626'da zatürre nedeniyle hayatını kaybetti. (*wikipedia*)

Sporun Dünyası
Metin Gören

Satılık Sporcular

İlginç bir reklam spotu gibi. Taşınır veya taşınmaz araç ya da gereç olmayınca da dikkat çekiyor doğal olarak. Satılık olan sizin gibi, benim gibi, onun gibi insan. Etten ve kemikten. Soluk alan, yatan, kalkan, gülen ve ağlayan... Yürüyen, atlayan, zıplayan ve koşan... »

Bu satılık insanların özellikleri, uluslararası nitelikli sporcular olmaları. Az gelişmiş ülkelerin çoğunlukta olduğu Afrika kıtasının, hiç gelişmemiş fakir ülkesi

Etiyopya, yere çakılı durumdaki ekonomisini biraz da olsa iyileştirebilmek için, sporcularını satılığa çıkardığı böylesine bir tasarıyı zengin ülkelerin madalyalara ve kürsülere hasret yetkililerine sundu.

Yıllar öncesinde Kenya, Tanzanya, Fildişi Sahilleri, Nijerya gibi ülkelerin sporcularının, başka ülke kulüplerine yaptığı “Paramı ver, sizin adınıza yarışayım” biçimindeki tekliflerinin devamında paranın çoğu menajerlerin cebine akınca, işin rengi de değişti.

“Paramı ver, sizin adınıza yarışayım” biçimindeki tekliflerinin devamında paranın çoğu menajerlerin cebine akınca, işin rengi de değişti.

Sporcularını satılığa çıkaran Afrika ülkelerinin ekonomik sıkın-

Gençlerbirliği takımının oyuncuları Kona, Mose ve Khushe

tılarının ötesinde, Koronavirüs’ün de dünya sporunu yerle bir ettiğini biliyoruz. Yıllar öncesinde Ebola virüsünün Nijerya’dan tüm dünyaya yayılmasını anımsayanlar, Gençlerbirliği takımının üç ünlü oyuncusu Mose, Kona ve Khushe’yi de anımsarlar. Ve bu üç Afrikalı oyuncudan Kona’nın Nijeryalı olmasının, Bur-saspor’a büyük bir ücretle transfer olmasını engellediğini de unutmamışlardır. Fakat Kona temiz çıkmış ve yıllarca ülkemizde başarılı bir şekilde futbol oynamıştı.

Girişimci Etiyopya, satılık sporcu işini ciddi boyutlara taşıyarak,

alıcı ülkelere birtakım garantiler de veriyor. Örneğin, satacağı sporcuları uluslararası sağlık kuruluşlarına gönderiyor, karantinaya aldırıyor. Diğer Afrika ülkeleri de virüsle ilgili aldıkları önlemler kapsamında, ülkelere para getirecek satılık sporcularını sürekli

olarak kamplarda koruma altında tutuyor.

Etiyopya'nın 1960 Roma Olimpiyat Oyunları'nda dünyayı ayağa kaldıran, çıplak ayakla koşan ünlü maratoncusu Abebe Bikila'nın hasta yatağındaki oğlu Dawit Abebe'nin, İtalya'nın ünlü spor gazetesi La Gazzetta dello Sport'a verdiği demeç ilginçti: "Babam hayatta olsaydı, Etiyopyalı sporcuları kendisi yetiştirir, ülkeleri adına koşmalarını sağlardı. Hele İtalya'nın faşist lideri Mussolini'nin ülkesine bir Etiyopyalı sporunun satılması asla mümkün olamazdı."

Abebe Bikila

Satılık sporculara, öncelikle petrol zengini körfez ülkeleri talip oldu. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan gibi ülkeler, Etiyopyalı ve Afrikalı sporcuların başarılı ve gelecek vaat edenlerini transfer ederek kendi bayrakları altında yarıştıyorlar. Sonra Norveç, Danimarka, İsveç, Finlandiya ve İzlanda gibi Kuzey Avrupa ülkeleri Afrikalı oyuncuların ciddi anlamda

Elvan Abeylegesse

alıcısı oldular. Letonya, Litvanya, Estonya gibi eski Sovyetler Birliği'nden ayrılmış küçük devletler de Afrika ülkelerini gözlem altına aldılar. Fransa yıllardan bu yana sömürdüğü Kuzey Afrika ülkeleri Fas, Cezayir, Tunuslu futbolculardan sonra şimdi Siyah Kıta'da daha aşağılara inerek, Afrika'nın orta yerinde özellikle atletizm alanında yeni yüzler arıyor.

Ülkemizin de Etiyopya ile özellikle atletizm dalında ileri düzeyde ilişkileri vardı. Elvan Abeylegesse adındaki kadın atletimizi yarıştırdık yıllarca... Uluslararası pistlerde başarılar elde etti ve kürsülere çıktı. Ama Dünya Atletizm Birliği onun doping yaptığını tespit ederek Etiyopya asıllı atletimize iki yıl yarışmalardan men cezası verdi. Bu ceza Elvan'ın sporculuk kariyerini bitirdi.

Satılık sporcular... İlginç bir reklam spotu gibi. Bu tür tabelalara Afrika kıtasının tüm ülkelerinde rastlamanız mümkün. Yaşamak ve direnebilmek için satıyorlar. •

metingorenbd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Su altında denizlerde kullanılan radarlara ne ad verilir?

- a-Radyoliz
b-Radyofer
c-Radyogran
d-Sonar

2-Kuşlar dünyasını inceleyen bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a-Mikoloji
b-Ornitoloji
c-İhtiyoloji
d-Entomoloji

3-Kaynağı Mitolojik Çağlara dayanan kırılgı çalgıya ne ad verilir?

- a-Lir b-Gayda
c-Kanun d-Akordion

4-Uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı nedir?

- a-Azık b-Nevale
c-Kumanya d-Erzak

5-Bir anadilin herhangi bir şivesi içinde varolan söyleyiş farkına ne denir?

- a-Argo b-Ağız
c-Racon d-Jargon

6-Hem karada hem de suda yaşayan canlılara genel olarak ne ad verilir?

- a-Yumuşakçalar
b-Süngerler
c-Amfibikler
d-Slenderler

7-Bir organizmanın veya popülasyonun doğal olarak yaşadığı yere ne ad verilir?

- a-Biyotop
b-Habitat
c-Kommunitite
d-Populasyon

8-Mikroptan arındırılmış olana ne ad verilir?

- a-Radikülit
b-Retiküler
c-Sterilize
d-Neoplazi

9-Yeryüzünde sadece Türkiye ve Fas'da yaşayan,soyuk tükenmekte olan kuş türünün adı nedir?

- a-Kelaynak
b-Saksağan
c-Karabatak
d-İbibik

10-“Transistör” nedir?

- a-Su regülatörü
b-Isı tesisat elemanı
c-Su tesisat elemanı
d-Elektronik devre elemanı

11-“Havlıcan” kelimesi ne anlama gelmektedir?

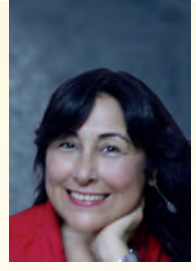
- a-Çanakkale'nin ilçesi
b-Baharatlı bir bitki
c-Bir kumaş türü
d-Bir köpek cinsi

12-“Higrometre” ile neyi ölçebiliriz?

- a-Basınç
b-Ağırlık
c-Nem
d-Civa

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

HAYATIN KENDİSİDİR ZAMAN

Zaman, hayatın kendisidir. Ne yazık ki, pek çoğumuz zamanın sahip olduğumuz en değerli şey olduğunu ancak geçip gittikten sonra anlarız. Öylesine etkileyici, karşı konulamaz bir gücü vardır ki zamanın, bir saniye yeterlidir kralı dilenci, dilenciye kral yapmak için. Zaman ancak anda yaşarken şans tanır bize.

Havaalanında havalanan uçaktır zaman, bir kez uçup gitti mi, geri dönmez asla. Kimse durduramaz, yavaşlatamaz. Zaman da hiç kimseyi durup beklemez.

İnsanlık tarihindeki başarı öykülerine bakarsak gerçek kahramanların zamanı en iyi kullananlar olduğunu görürüz. Hayatı anlamlı yaşamının yolu zamanın önemini kavramaktan geçer çünkü. Ne denli sık kullansak da “Zamanım var” ya da “zamanım yok” sözlerini, zaman hiç kimsenin sahip olamayacağı denli başına buyruktur. “An”da eşlik eder bize sadece.

Hayatı farkındalıkla yaşamak demek anda kalmak demektir. Anda kalmak demek, zamanın önemini kavramak demektir.

Zamanın önemini kavramak demek, sevgileri, sevgi sözcüklerini, yaşanacakları, yapılmak istenilenleri, söylenmek istenenleri, hiçbir şeyi ertelememek demektir. Zamanı düşüncesizce harcarsak, o da bizi harcar, çünkü hayatın kendisidir aslında harcanan. Harcadığımız parayı yeniden kazanabiliriz ama harcadığımız zamanı değil. Bol keseden harcanan zaman, boşa geçirilen hayattır.

“An”da kalın. Hayatta kalın. Hayatınızın her anını hakkını vererek yaşayın, yaşatın. Zaman dediğimiz şey, hayatın kendisidir unutmayın. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Tarihten Sayfalar

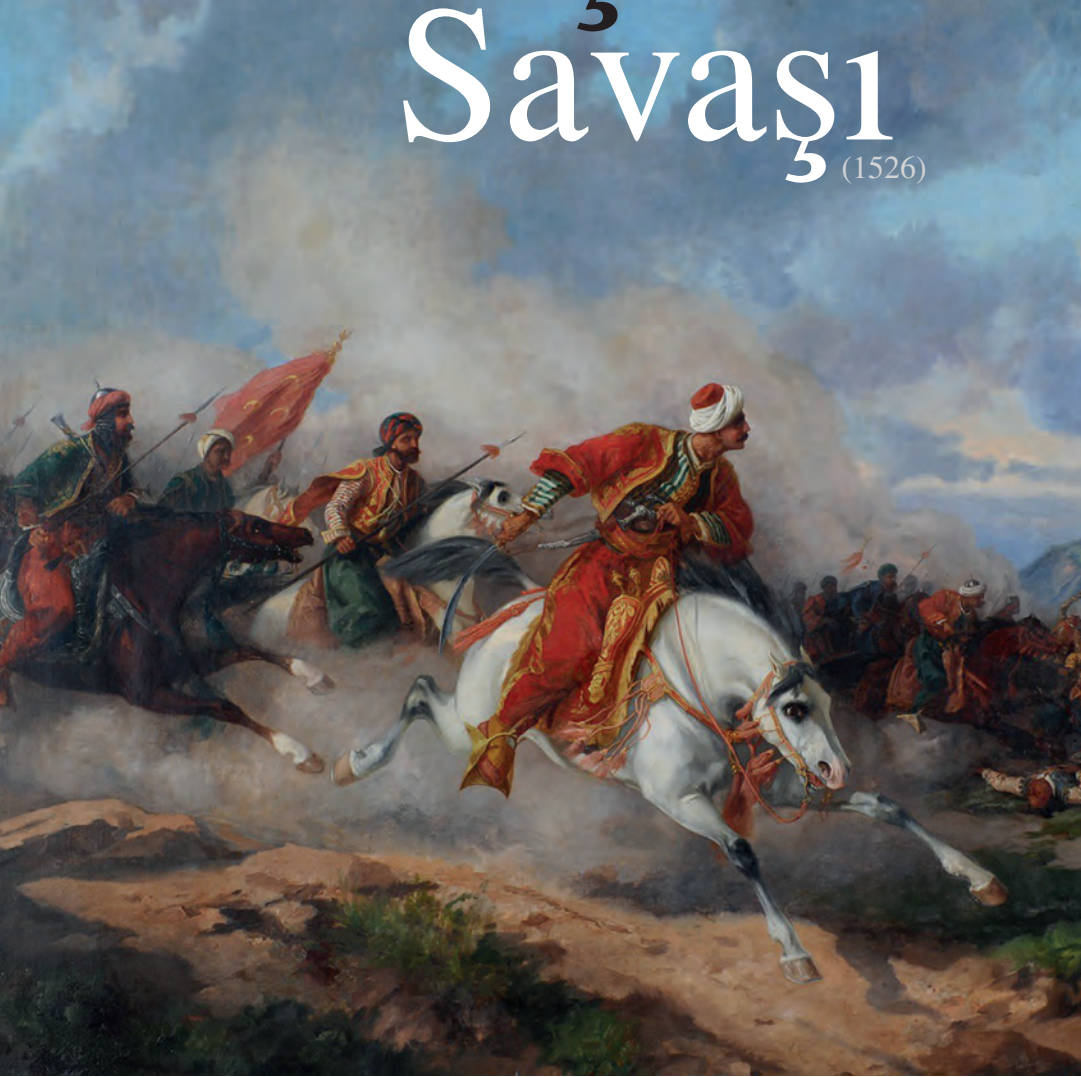
Erhan Kanyılmaz

Mohaç

Savaşı

(1526)

1

A dını iki ordunun karşı karşıya geldiği Budapeşte'nin yaklaşık 200 km güneyinde bulunan yerleşim yerinden alan Mohaç Savaşı, 29 Ağustos 1526 tarihinde cereyan etti. Savaşta Kral II. Louis'in emri altındaki Macaristan Krallığı'na bağlı kuvvetler Kanuni Sultan Süleyman tarafından komuta edilen Osmanlı ordusuna yenildi.

Mohaç'ın coğrafi konumu

Kazanılan bu zafer, Macaristan'ın uzun bir süre Osmanlı Devleti ile Avusturya'ya hükmeden Habsburg Hanedanı ve Transilvanya Prenslığı arasında pay edilmesine yol açtı. Kral II. Louis'in savaş esnasında ölmesi, Jagiellon Hanedanı'nın sonunu getirdi ve bu hanedanın miras hakları ölen kralın kız kardeşi ile yapılan evlilik nedeniyle Habsburglar'a geçti. Macaristan için kesin sonuçlu bir kayıp olan Mohaç Savaşı sonrasında yaşanan gelişmeler bu ülkenin bağımsızlığını tamamen ortadan kaldırdı. Savaşı takip eden yaklaşık iki yüzyıllık sürede Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg Hanedanı arasında sık sık yaşanan savaş ortamı, Macaristan'a büyük zarar vermesinin yanında ülke nüfusunun büyük bir kısmını da yok etti. Bu zaman dilimi, o dönemlerde Hristiyan ve İslam dünyası arasında birbirini ardına yaşanan çatışmaların bir bölümü niteliğindedir. 1492 yılında Endülü'sün yıkılmasıyla tamamlanmış olan Reconquista şimdi Doğu Avrupa'da

ortaya çıkıyordu. İşin garip tarafı, İspanya'dan ayrılmak zorunda kalan bazı Yahudiler, Osmanlı topraklarına yeni katılan Balkanlar ve Macaristan'da kendilerine güvenli yaşam alanları bulmuşlardı. Avrupa'da yaşanan bu mücadelelerde dini rekabet çok önemli bir rol oynadı. Osmanlı Devleti, yeni toprakların fethini hem Müslümanların başka yerlerdeki kayıplarının bir telafisi hem de Allah'ın emirlerinin geçerli olduğu yerlerin

genişlemesi olarak görüyordu. Diğer yandan, bütün bu olaylar zamanın emperyalist güçleri arasındaki rekabetin bir yansıması olarak ortaya çıktığı için bunları sadece dini hasımlıkla açıklamak da mümkün değildi.

Kanuni
Sultan Süleyman

Savaş Öncesinde Yaşanan Gelişmeler ve Yapılan Hazırlıklar

Macarlar Osmanlı Devleti'nin Güneydoğu Avrupa'daki yayılmasına uzun süre direndiler ancak 1521 yılında Belgrad ve Sabaç'ın düşmesi Macaristan'ın güney bölümünü savunmasız bıraktı. Macaristan ve Bohemya'nın Kralı olan II. Louis, bölgede sürekli büyüyen Osmanlı Devleti'ne karşı bir hamle yapmak amacıyla 1522 senesinde Habs-

burg Hanedanı mensubu Mary ile evlendi. Kral, bu evlilik vasıtasıyla Osmanlı Devleti ile ufukta görülen savaşta Habsburgların desteğini alarak bir ittifak kurmayı umarken Osmanlı Devleti ise Balkanlar'da tesis ettiği hakimiyete karşı bir tehdit olarak gördüğü bu ittifakı kırmayı planlıyordu. Kanuni Sultan Süleyman padişah olduktan sonra Bab-ı Ali Macarlara iki kere barış teklifi yaptı. Kral II. Louis'nin Osmanlı Devleti'nden gelen bu teklifleri neden reddettiğine dair kesin bir bilgi

Kral II. Louis

olmamasıyla birlikte Macaristan'ın izlediği resmi dış politika gereği bu şekilde davranmış olması kuvvetli bir ihtimal olarak ortaya

çıkılmaktadır. Zira barış halinde bulunduğu dönemde bile Osmanlı

Kanuni Sultan Süleyman padişah olduktan sonra Bab-ı Ali Macarlara iki kere barış teklifi yaptı.

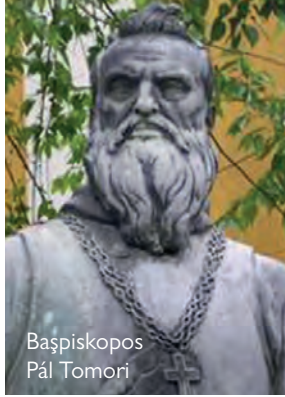
Devleti Macarlara ait önemli büyüklükteki toprağı sınır hatlarında bulunan kalelerle birlikte işgal etmişti ancak nihai savaşın önce belki de bir umut ışığı göstermek düşüncesiyle bu barış teklifleri yapılmıştı. 1521’de Belgrad’ın Os-

manlı Devleti’nin eline geçmesi Macaristan’da büyük bir korkuya yol açmış olsa da Kral II. Louis yeni personeli silah altına alma sürecini çok yavaş yürütebilmiş ve bunun sonucunda 60 bin kişilik ordusunu hazır etmede çok geç kalmıştı. Üstelik

iyi işe edilmeyen Macar ordusu açlık ve hastalıklar nedeniyle dağılma aşamasına geldiği için “Macaristan’ın kilidi” olarak nitelendirilen ve Osmanlılar tarafından iyi tahkim edilmiş garnizon haline getirilen Belgrad’ı geri almayı denemeye dahi fırsat bulamadı. Aynı zamanda cesur bir asker olan Başpiskopos Pál Tomori 1523 yılında Güney Macaristan yöneticisi olarak atandı.

Başpiskopos göreve gelip Macaristan’ın ikinci sınır savunma hatlarını güçlendirme faaliyetine başladıktan sonra bu işten ziyade ülkenin o dönemdeki yöneticilerinde genel olarak görülen ilgisizliğin bir sonucu olarak kendi piskoposluk gelir kaynaklarına meylettii. Bu

gelişmeler yaşanırken 1526 yılının Nisan ayında Kanuni Sultan Süleyman’ın bizzat başında bulunduğu devasa Osmanlı ordusu İstanbul’dan sefere çıktı. Yaklaşan tehlikenin büyüklüğünü hala tam olarak fark etmeyen bazı Macar soyluları,

Başpiskopos
Pál Tomori

John Zápolya

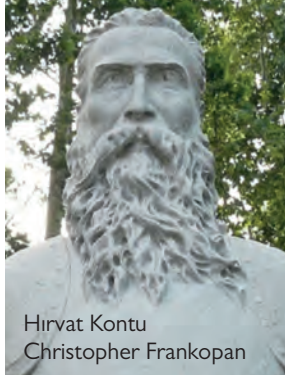
Kral’ın savaş hazırlığı çağrılarını pek önemsemедiler. Kral, Macar soylularına 2 Temmuz günü ordugâh düzenine geçme emrini vermesine rağmen kendisi dahil hiç kimse bunun gereğini yerine getirmedi. Anılan tarihten birkaç gün sonra Kral II. Louis’in ordugâha gelmesini müteakip işler yavaş yavaş yürümeye başladı. Sadece birkaç günlük yürüyüş mesafesinde bulunan takviye kuvvetlerin gelişini beklemeden toplanan Macar Savaş Konseyi savaş meydanı olarak Moaç’ı seçti. Bu çok büyük bir taktik hataydı çünkü bölgede yer yer engebeli araziler bulunuyor olsa da burası genel olarak açık bir yapıya sahipti. Ayrıca bölgede bazı bataklık alanlar da vardı. Alınan kararın

bir sonucu olarak Macar kuvvetleri üç ana ast birlik olarak tertiplendi. Bunlar: John Zápolya'nın komuta ettiği ve vazifesi Transilvanya Dağları üzerinde bulunan geçitlerin emniyetini sağlamak olan 8-13 bin mevcutlu Transilvanya ordusu, Kral II.

Louis'in bizzat başında olduğu ve içinde çok sayıda İspanyol, Alman, Çek ve Sırp kökenli paralı askerinin de bulunduğu esas Macar ordusu ve Hırvat Kontu Christopher Frankopan tarafından komuta edilen yaklaşık 5 bin askerden oluşan küçük ordu şeklindeydi.

Coğrafi şartlar nedeniyle Osmanlı ordusunun nihai hedefi Balkan Dağları geçilene kadar tam anlamıyla tespit edilemedi.

Coğrafi şartlar nedeniyle Osmanlı ordusunun nihai hedefi Balkan Dağları geçilene kadar tam anlamıyla tespit edilemedi. Osmanlı ordusu bahse konu dağları geçerken Transilvanya ordusunun

Hırvat Kontu
Christopher Frankopan

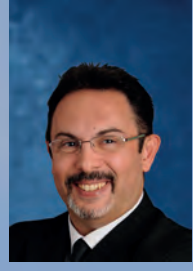
büyük bir bölümü hala Budin'de bulunuyordu. O dönemden kalma kısıtlı sayıdaki tarihi kayıtlarda Kral II. Louis'in Osmanlı ordusu ile doğrudan kesin sonuçlu bir muharebeye girmekten ziyade Macaristan topraklarının bir bölümünü bırakarak geri çekilmeyi tercih ettiği belirtilmektedir.

Yukarıda arazi yapısına dair özellikler de belirtilerek ifade edildiği gibi, savunmadaki Macar ordusu Tuna Nehri kıyısında bulunan Moaç Ovası'nı savaş meydanı olarak seçmişti.

İşte buraya kadar belirtilen gelişmeler altında sefere çıkmış olan Osmanlı ordusu, 1526 yılının Haziran ayında hemen hemen hiç direnişle karşılaşmadan taarruz maksadıyla Tuna Nehri boylarına dayandı. Kral II. Louis Budin'de beklerken, Osmanlı ordusu Tuna'nın kolları olan Sava ve Drava nehirlerini geçerek birkaç kasabayı kuşattı. Osmanlı ordusunun mevcudu 60 bin civarındayken Macar Kralı ancak 26 bin kadar asker toplayabilmişti. Seçtiği arazinin kendine avantaj sağladığına inanan ve savunma için düzen alan Macar ordusu, Osmanlı kuvvetlerinin arazi özellikleri nedeniyle mecburen küçük gruplara ayrılarak muharebeye gireceğini umuyordu... • (Sürecek)

erhankanyilmazbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

Budizm ve Zen Budizmi

*“Siz kendiniz olduğunuzda,
Zen de Zen olur. Kendiniz
olduğunuzda, nesnelere oldukları gibi
görür ve çevrenizle bir olursunuz.”*

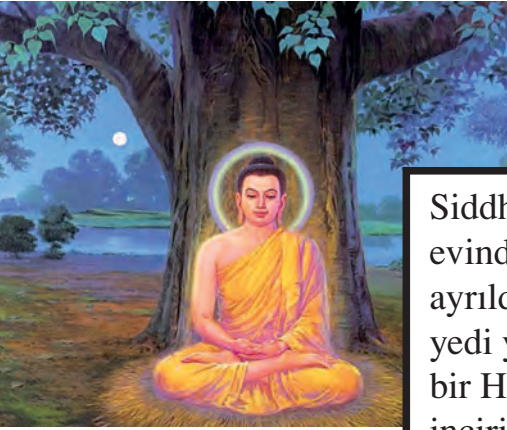
BUDİZM:

Budizm, bugün Dünya üzerinde yaklaşık 500 milyon takipçisi bulunan din ve öğretiler topluluğu. İlk önce Hindistan’da ortaya çıkmış, daha sonra zaman içinde Güney, Güneydoğu ve Doğu Asya’da yayılmıştır. Farklı bakış açılarına göre din veya felsefe olarak tanımlanan Budizm’in hedefi, hayattaki acı, ızdırap ve tatminsizliğin kaynaklarını açıklamak ve bunları gidermenin yollarını göstermektir. »

Budizm’de öğretilerin ana çatısını meditasyon gibi içe bakış yöntemleri, reenkarnasyon denilen doğum-ölüm döngüsünün tekrarı ve karma denilen neden-sonuç zinciri gibi kavramlar oluşturmaktadır.

MÖ 6. yüzyıl, dünyada büyük düşünürlerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Çin’de Konfüçyüs ve Lao Tzu, İran’da Zerdüşt, İyonya’da Pitagoras ve Heraklitus, Hindistan’da Buda. Budizm’in, Hindistan’ı işgal eden Aryan topluluklarının beraberinde getirdiği Brahmanizm’e karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Budizm, Sanskritçe ve Pali dillerindeki eski Budist metinlerinde “uyanmış kişi-farkında olan” anlamına gelen Buddha kelimesinden türetilmiştir. Tarihî Buda da denilen Siddhartha Gautama (MÖ 563-MÖ 483), Budizm’in kurucusu olarak kabul edilir. Siddharta’nın hayattaki acıların kaynağını açıklamak ama-

Siddharta evinden ayrıldıktan yedi yıl sonra bir Hint inciri “Bilgi Ağacı” altında aydınlanır ve Buda olur.

cıyla yaptığı uzun çalışmalar sonucu ızdırabı sona erdirecek bir mânevî anlayışa ulaştığı ve böylelikle Buda’lık’a eriştiği kabul edilir.

Eldeki kaynaklar, Buda’nın MÖ 560 yıllarında Himalayalar’ın güney eteklerinde küçük bir ülke olan Kapilavastu’da bu ülkenin beyinin ya da kralının oğlu olduğunu gösteriyor. Oğlunun adı “amacına ulaşan” anlamında Siddharta’dır. Siddharta mutlu bir yaşam sürerken üç gün arayla bir parkta yoksul ve yaşlı bir adam, hasta bir adam, dilenen bir rahip görür. Bu gördüklerinin yarattığı, her insanın sonu olabileceği düşüncesi onu dünyanın geçici zevk ve heveslerinden soğutur. Ertesi sabah yirmi dokuz yaşındayken eşini ve yeni doğan

oğlu Rahula’yı uyanırdırmadan, babasından izin alarak evini terk eder. Gerçeği kavramak, aydınlanmak uğruna yedi yıl çaba gösterecektir. Siddharta düşünmeye yine devam eder. Evinden ayrıldıktan yedi yıl sonra bir Hint inciri “Bilgi Ağacı” altında aydınlanır ve Buda olur.

Buda, aydınlanma sonucu, olağanüstü kes-

kin bir biçimde canlıların sonsuz bir döngü içinde doğup, büyüüp, öldüğünü ve sonra yeniden doğduğunu görmüştür. “Niçin” diye kendi kendine sormuş, “Niçin yeryüzündeki

bu bitmez tükenmez acılar, sıkıntılar her yeni doğumla yinelenir, bu dönüp durmaya bir dur demenin, bu zinciri kırmanın bir yolu yok mu?” diye düşünmüştür.

Buda bu öğretileri aydınlanmaya ulaşmanın bir aracı olarak görmüştür. Buda ayrıca ruhani bir otoritenin bulunmaması gerektiğini de özellikle vurgulamış, hatta kendi otoritesini bile eleştirerek, herkesin kendince Budalığa erişmesi gerektiğini savunmuştur.

Budizm’de her varlık sonsuz bir ölüm ve yeniden doğum döngüsü içinde, Altı Âlem denilen farklı yaşam formları arasında tekrar tekrar varolur. Karma, eylem anlamına gelmektedir.

Dört Yüce Gerçek ve Sekiz Aşamalı Asil Yol bütün Budist okullarında itibar edilen öğretilerdendir.

1. Gerçek, Dukkha: acı hayatın ve varoluşun bir parçasıdır.
2. Gerçek, Samudaya: acıların kaynağı arzu ve isteklerdir.
3. Gerçek, Nirodha: istek ve arzular bırakılırsa acılar sona erdirilebilir.

4. Gerçek, Magga: acıların sona erdirilmesinin yolu “Sekiz Aşamalı Asil Yol”dan geçer. Doğru kavrama, doğru düşünce, doğru söz, doğru eylem, namuslu kazanç, doğru çaba, uyanıklık ve doğru konsantrasyon.

Buda’nın öğretilerine göre kişilik, insanın kendi deneyimleri ve dünyayı algılamasıyla birlikte beş gruptan oluşmaktadır: Vücut, duyu, idrak, ruhsal farkındalık ve bilinçaltı. Budizm’de reenkarnasyonun

sadece “ruh göçü” değil, karma bir dürtü olduğu anlaşılır.

Kişisel gelişiminin özü şu dörtlükte yatar: Temeli sözcük ve harfler üzerine atılmamış, doğrudan insan zihnini hedefleyen, yazılardan dışında özel bir ileti, insanın kendi doğasını kavrayıp budalığa erişmesi. En derin gerçeğin sözle iletilemeyeceğine inanılır. Kişisel gelişim de, zihinde birtakım sözlerin birikimi değil, belki de tam tersine, birikmiş sözlerden, başka bir deyişle, edinilmiş bilgidan arınmadır.

Acıların sona erdirilmesinin 8 yolu:

Doğru kavrama, doğru düşünce, doğru söz, doğru eylem, namuslu kazanç, doğru çaba, uyanıklık ve doğru konsantrasyon.

ZEN BUDİZMİ:

Zen, kökeni Hindistan’daki Dhyana okuluna kadar uzanan bir Mahayana Budist okulunun Japonca’daki ismidir. Zen Budizm, Hint ve Çin geleneklerinin ortak bir ürünüdür. 12. yüzyıldan sonra Japonya’ya da geçerek Japon kültürü içinde gelişmesini tamamlamıştır. Zen Budizm Çin ve Japonya’da çokça rağbet gören bir Budist okuldur. Zen diğer Budist okulların arasın-

dan aydınlanma amacıyla yapılan meditasyona verdiği önemle ayırt edilir. Meditasyon anlamına gelen Japonca “zazen” kelimesi Ch’an/ Zen kelimesinden türetilmiştir.” “Mahayana Budizmindeki diğer okullarda olduğu gibi, Zen’de de tüm duyarlı varlıkların Buda doğasına sahip olduğu kabul edilir ve bunun zihnin kendi doğasından başka bir şey olmadığı vurgulanır. Zen uygulamasının amacı her bir bireyin içindeki bu Buda doğasının, günlük yaşamda meditasyon ve farkındalık yoluyla keşfedilmesidir.

Zen’de ne kutsal kitap, ne de dogma vardır. Zen onu izleyenlere hiçbir şeyi inandırmaya ve hiç bir inancı kabullenmeye zorlamaz. Zen’de bir şeyi bilmek onu iç gerçek durumuna dönüştürebilir. Bu nedenle de kişisel deney ve kişisel yaşam her şeyden daha önemlidir. Geniş bir tanımla Zen, “Her şeyden önce zihnimizin yaratıcı ve özgür gücünü öne vererek, genel kavramlarla

değil, hayatın yaşayan gerçekleri ile uğraşmak, özne ile nesne arasındaki ikilikten zihni koparıp kendi derinliğimizin farkına varmanın yoludur. Zen yolunun sonu Nirvana’dır. Nirvana aydınlanmada doğal olarak kendiliğinden ortaya çıkacak zihinsel bir durumdur. Budistler de en son gerçekliği “Sunyata” yani işsizlik ya da boşluk olarak isimlendirilir.

“Kendiniz kendinize ışık olun, dışınızda olan, dışınızdan gelebilecek hiç bir şeyden destek, dayanak aramayın. Kendinize yalnız geçeceği ışık yapın. Kendi dışınızda hiç ama hiç kimseden destek, dayanak aramayın.” der Buda. Buda’ya göre varoluşu birleşerek oluşturan en son ve en küçük parçalara Dharma adı verilir. Sayısız Dharma vardır. Canlı ve cansız bütün varlıkların, dharmaların bir araya

gelmesiyle oluştuğu kabul edilir. Her varlık geçicidir ve bir an için parlar, parlayarak algılandığı anda yine sönerek geçmişte kalır. Yalnız içinde yaşadığımız şimdiki an gerçektir ve evren sürekli yinelenen “şu an”lardan geçiciliğinin sürekliliğinden başka bir şey değildir. Kalıcı bir kişilik, benlik olamaz. Bilincimiz, duyularımız, ruhumuz her an yeniden oluşur ve çözülür.

Buda şunları söyler: “Dünya ne iyidir ne de kötü. İnsanın mut-

suzluğu dünyanın kötü oluşundan değil, dünyayı olduğu gibi, olduğu durumuyla içimize sindiremeyişi-mizdendir. Ve dünyadan verebileceğimize fazlasını istememizdendir. Her şey geçicidir, hiçbir şey kalıcı değildir.”

Bir alıntı şöyledir: “Nan-in ko- nuğa çay sunar. Profesörün fincanını doldurur ama durmaz, çayı fincana döker de döker. Konuk taşan çaylara bakadurmaktadır. Bir süre sonra kendini tutamayıp, boşalır.

“Taştı, artık almaz ki...”

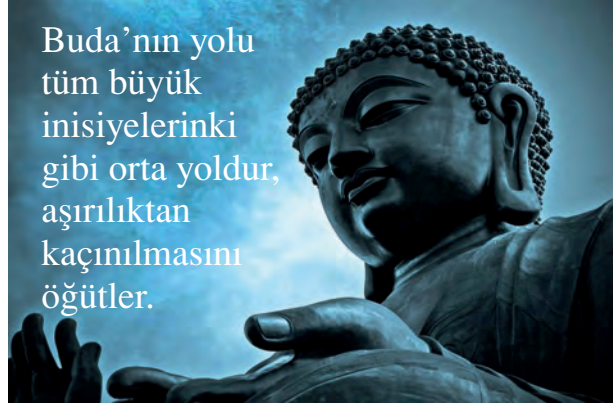
“Bu fincan gibi sen de kendi düşüncelerin, kurgularınla dolusun. Önce fincanını boşaltmazsan sana Zen’i nasıl gösterebilirim.” der Nan-in.

Buda’nın öğretisi ağızından çıkan lafları kaydederek oluşturulmuş ve zaman içinde bu sözlere Dhammapada adı verilmiştir. Her ne kadar binlerce yıl önce yazılmış bir eser olsa da “Kendinize yalnızca kendiniz ışık olun. Kendi dışınızda bir ışık aramayın.” diyen bir aydınlanmışın mesajının her çağ için olduğu gün gibi açıktır.”

Zen Budizmi şöyle özetlenebilir: Zen zihni başlangıç zihnidir. Gerçek zihin sessizdir. Gerçek zihin şekilsizdir. Hindular ve Budistler bilinçaltını araştırmaya çok uzun zaman önceden başlamışlardır. Bir din değil bir yoldur, amaç “insan gibi insan” olmaktır.

Buda’nın yolu tüm büyük inisi-

yelerinki gibi orta yoldur, aşırılıktan kaçınılmasını öğütler. Buda’nın sözleri, insanlık âleminin öz ve içsel varlığını belirleyen bütün evrensel inançların ana düşüniş sistemlerine uyar.” Denildiği gibi sadece “Bağ- daş kurup boş boş oturmakla Buda olunmaz.

Buda’nın yolu
tüm büyük
inisiyelerinki
gibi orta yoldur,
aşırılıktan
kaçınılmasını
öğütler.

Uzakdoğu yolları ile ilgileneni aşırı miskin, Batı ezoterik sistemleri ile bütünleşeni aşırı rasyonel gibi etiketlerle nitelemek yanlıştır. Yolcu kendi kabını hürce kendi açık büfesinden seçerek doldurur ve en sonunda başkalarının söylediklerini söyleyerek onları tekrar ederek değil; başkalarının düşünmediklerini düşünerek, gerçekleştiremediklerini hayata geçirerek kendi özgün yolunda aydınlanmayı yaşar...

Doğru çaba fazladan eklenmiş şeylerden kurtulmak demektir.” Ve Buda aydınlanma yolundaki engelleri hatırlatırken şöyle bitirir: "Eğer aydınlanma ile arana Buda girerse; Buda’yı da öldür!" •

berkyukselbd@gmail.com

Bir Resim Bir Öykü
Haluk Erdemol

Kroisos Solon'a Hazinelerini Gösteriyor

Herodotos, Tarih Kitabı'nın 1. bölümünde Lidya kralı Kroisos'un (Krezüs) ege-menlik alanını genişlettiğinden söz ederken Halys'e (Kızılırmak) kadar uzanan topraklarda yaşayan ulusla-

rın baş eğmesiyle zenginleşen Lidya Krallığı'nın zamanın çekim merkezi durumuna geldiğini ve Yunan illerinden gelen bilgelerin birbiri ardına ünlü başkent Sardes'i ziyaret ettiklerini anlatıyor.

"Gelenlerin arasında Atinalı Solon da vardı. Atina'da yasalarını koyduktan sonra yollara düşmüştü. Niyeti Atina'dan on yıl uzak kalmaktı, çünkü kentlilerin yasalarını geri çekmek için kendisine baskı yapmalarından kaçınmak istemişti. Kendisi yokken yasalara dokunamazlardı. Bunun için Atinalılar büyük yemin vermişti. Yasalarıyla ilgili bu düşüncelerine dünyayı gezip görme isteği de eklenince Solon yola çıkmış, Mısır'da Amasis'i ziyaret ettikten sonra Kroisos'u da ziyaret etmek için Sardes'e gelmişti. Kroisos Solon'u sarayında ağırlarken geldiğinin üçüncü ya da dördüncü günü hizmetçilerine Solon'u gezdirmeleri, bu arada tüm görkemleriyle hazinelerini göstermeleri yolunda buyruk verdi."

Her şeyi gördükten sonra yanına dönen Solon'a şu soruyu sorar Kroisos: *"Atinalı yabancı; bilgeliğini ve bilgi sevdalısı bir kişi olarak yaptığın birçok yolculuğu duyduk. Bu nedenle sana sormak istiyorum;*

Ressam: *gördüğün onca*
Frans Francken II *insan arasında*
(1581-1642) *'en mutlu odur'*

diyebileceğin kişi kimdir?” Kroisos kendisini ölümlülerin en mutlusu saydığı ve Solon’un da bunu onaylayarak yanıtlayacağı beklentisiyle sormuştu bu soruyu.

Solon “Atinalı Tellus” deyince şaşırır Kroisos. Hemen açıklamaya girişen Solon Tellus’un iyi çocuklar yetiştirdiğini, onların çocuklarını da iyi bulduğunu, onun hakkında halkın ‘erdemli ve güzel yaşadı’ diyebildiği bir ömür sürdükten sonra görkemli bir sonla yaşama veda ettiğini, çünkü vatandaşlarına destek vermek uğruna katıldığı bir savaşta ulusu için cesurca çarpışarak öldüğünü, görkemli bir cenaze töreniyle onurlandırıldığını söyler.

Beklediği yanıtı alamayan Kroisos bu kez “*Peki, Tellus’tan sonra sence en mutlu insan kimdir?*” diye sorunca Solon’un yanıtı yine hayal kırıcıdır Kral için. Solon Kleobis ile Bito adlarındaki iki delikanlıdan söz eder. Dediğine göre yarışmalarda güçlerini kanıtlayarak ödüller kazanmış bu iki genç Hera’nın onuruna, Tanrıça’nın tapınağının önünde düzenlenen bir şenliğe anelerini götürmek için hazırlanan öküz arabasına, öküzlerin tarladan getirilmeleri gecikince daha fazla beklemeden öküzlerin yerine hemen kendilerini koşmuş ve annelerini geç bırakmak endişesi içinde 45 stadion (9 km) çeken yolda arabayı sürdükten sonra halkın takdir, gıpta, sevgi ve kutlama sözleri içinde ulaştıkları tapınakta son nefeslerini

vermişlerdi.

Beklediği yanıtın bir türlü gelmediğini gören Kroisos bu kez öfkeli bir tavır içinde “*Basit insanlardan söz ettiğine ve beni onların arasına bile koymadığına göre benim mutluluğumu yok mu sayıyor-sun?*” der Solon’a.

Atinalı bilge “*Bizi yöneten gök-sel gücün kıskançlığını ve soyumuzu sıkıntıya sokmaktan hoşlandığını bilen birine soruyorsun bu soruyu*” diye başlayan uzun yanıtını görüşlerini yoğunlaştırdığı şu özlü sözlerle bağlar:

“*Sana gelince Kroisos, görkemli bir zenginliğe sahipsin, birçok ulusa hükmediyorsun, fakat yaşamının mutlu bir biçimde son bulduğunu duyuncaya dek soruna verecek yanıtım yok. (...) Kim ki en iyi şeyleri varlığı içinde toplar, öldüğü güne dek onları korur ve sonra huzur içinde gözlerini kapar, işte o kişi bence ‘mutlu’ sıfatına hak kazanmıştır. Her şeyde sona iyi bakmak gerekir; Tanrı çoğu kez insanlara mutluluktan bir parıltı verir; sonra da yıkıma sürükler onları.*”

“*Bunlar Kroisos’un büyüklüğünü takdir eden ve onurlandıran sözler değildi. Kral eldeki iyi şeyleri hiçe sayan ve insanları hep bir son beklemeye yönlendiren böyle birinin ahmak olması gerektiğini düşünüyordu. Kayıtsız bir tavırla uğurladı Solon’u.*”

Solon’un ziyaretinden sonraki yıllarda Kral’ın yazgısı yüzüne gülmez. Önce oğlunu yitirir, sonra da krallığını. Perslere esir düşer.

kök alıyor. İlk altın ve gümüş paraları onun bastırıldığını biliyoruz. Ege'deki İon kentlerini ele geçirmekle birlikte Kroisos Yunanlarla iyi geçinir, biliciliğe önem verdiği için Apollon'un Delphoi'deki bilicilik hizmetiyle ünlenmiş tapınağına altın

Kroisos'un idam emrini veren Pers kralı Kyros yakılmak üzere kütüklerin üzerine çıkarılan esir kralın üç kez Solon'un ismini haykırdığını görünce onu yanmaya başlayan kütüklerden indirip bu hareketinin anlamını sorar ve anlattıklarını dinledikten sonra Kroisos'u serbest bırakır ve onunla dost olur.

Resimde Kroisos hazinelerini Solon'a bizzat gösterirken betimleniyor, arka planda, sağ üst tarafta da Kral'ı yanan kütükler üzerinde görüyoruz. •

halukerdemolbd@gmail.com

Not: İngiliz dilindeki 'Rich as Croesus' deyişi Kroisos'un zenginliğinden

çubuklar göndererek yüklü başışlarda bulunurdu. Bazı kaynaklar Kroisos'un altın ağırlıklı zenginliğini kral Midas'a borçlu olduğunu söylüyor. Söylenceye göre Dionysos'tan istediği ve aldığı, dokunduğu her şeyi altına dönüştürme yetisinden kısa sürede pişman olan Midas Dionysos'un yol göstermesiyle Paktolos Irmağı'nda (Sart Çayı) yıkanarak altın

dokunuş yetisinden kurtulmuş ve ırmağın kumları yıkanma suyundaki altın tozlarıyla zenginleşmiş. Bu zenginliğin Kroisos'a yaradığı anlaşılıyor.

Dilimizdeki 'Karun gibi zengin' deyişinde ismi geçen ve antik Lidya yöresindeki değerli arkeolojik buluntuların 'Karun Hazinesi' diye anılmasında olduğu gibi ismi bazen Kroisos'la özdeşleştirilen Karun Hz. Musa kavminden çok zengin bir tüccarmış. (Kur'an, 28/76.)

Zenginlik yaratmanın asıl hedefi, sizin kendinizi olabileceğiniz en iyi kişi olmak üzere geliştirmenizdir.

T. Harv Eker

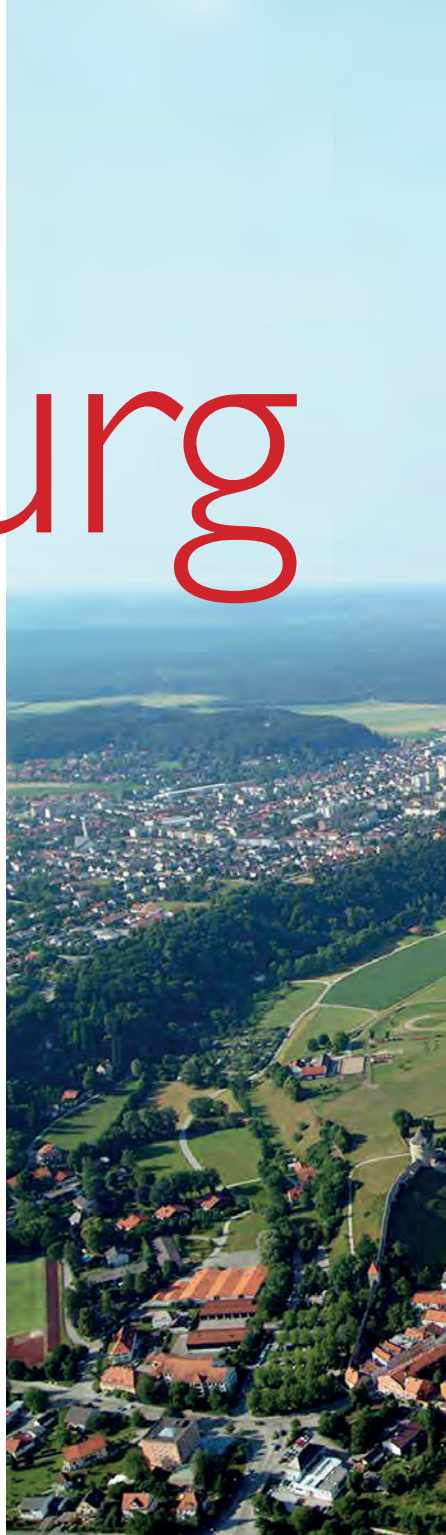
Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Dünyanın
En Uzun
Kalesi:

Burg

**Kırmızı güllerin duvarlarını
renklendirdiği dünyanın en uzun
kalesi, Almanya’da, Burghausen
kasabasının 70 metre üzerindeki
bir tepede tam 1051 metre
boyunca uzanıyor.**

Almanya- Avusturya sınırını oluşturan Salzach nehri ile Wöhrsee Gölü arasındaki dar sırta yer alan Burghausen kale alanı, Gotik tarzdaki ana kale ve iç avlusu ile surlar, kuleler ve irili ufaklı yapıların olduğu beş dış avludan oluşuyor. Kasabanın tarihi merkezini Ana Kale’ye bağlayan, bir zamanlar sadece soyluların kullandığı patikadan yukarı çıkıyorum. Stephan Kapısı’nın altından geçerek kale içine giriyor, tahta köprüden ana kalenin kapısına doğru yürüyorum. »

hausen

Girişteki ziyaretçi merkezinden kale içindeki üç müzeye girmemi sağlayan kombine bir bilet olarak önce Kent Müzesi'ni geziyorum. Müzenin giriş katında Bavyera-Landshut Dükü George'un eşi Düşes Hedwig ve çevresinin 15. yüzyıldaki yaşamları anlatılıyor. O dönemdeki giysi, fotoğraf ve mesleklerin sergilendiği interaktif alanları gezerek “Baharat ve Bitki” odasına giriyorum. Muskat çiçeği, zencefil, safran, adaçayı, dereotu, nane gibi

değişik baharat ve bitki örneklerini koklayarak onlar hakkında bilgi edinebileceğiniz şekilde düzenlenmiş odadan sonra sanat ve sanatçılara ayrılan birinci kata çıkıyorum. Burghausen'daki sanat yaşamının anlatıldığı bu bölümde pek çok resim, heykel ve fresk sergileniyor. Ortaçağ'dan günümüze kasabanın tarihine ışık tutan üçüncü katta ise Salzach nehrindeki tuz ticareti ve kentte yaşayanların günlük yaşamları çeşitli sergi alanları ve kısa filmlerle anlatılıyor.

Kalenin diğer tarafındaki Kale

Müzesi'nde ise hazine odası, düklerin kaldığı odalar, St. Elisabeth Şapeli ve Bavyera tarihini resmeden, 17. yüzyılda yapılmış, bazıları geniş odaların duvarlarını boydan boya kaplayan resimler görülebiliyor. MÖ 2. yüzyılda bir Kelt yerleşimi olan Burghausen, M.S. 8. yüzyılda tuz ticaretini koruyan düklerin yönetiminde ve sonraki yüzyıllarda savunma ve yaşam amaçlarıyla giderek genişlemiş. Ana kale yapılmış, kuleler ve diğer yapılar eklenerek 15. yüzyılda kendi kendine yeten müstakil bir toplu-

alan seyir terasına getiriyor. Buradan kalenin hem nehir, hem de göl tarafında yer alan birbirinden güzel manzaraları görebiliyorum.

Eggenberg tepesindeki Barut Kulesi ve ona giden sur-

luk haline gelmiş. 19. yüzyılda dış surların Fransız askerler tarafından yıkılması, Napolyon'un kalenin artık savunma amacıyla kullanılmaya uygun olmadığını açıklaması ile değişiklikler, yıkımlar, özelleştirmeler başlayıp askeri karargâh da taşınınca kale bugünkü görünümüne kavuşmuş.

Müzenin üçüncü katından yukarı çıkan 62 basamak beni kalenin tepesindeki Gözetleme Kulesi'nde yer

ların etrafındaki çayırlarda keçiler otuluyor. Yazın yüzülen, kışın donduğunda ise buz pateni yapılan zümrüt yeşili göl ile kale arasındaki alanda üzüm bağları var. Aşağı indikten sonra birinci avludan, ana kaleden çıkıp, kale içindeki yoldan altıncı avluya kadar yürüyorum. Kuleler, şapeller, eskiden bira fabrikası olan binada yer alan kafe, bir zamanlar ahır, iş yerleri, hapishane, cephanelik olarak kullanılan yapılar ve

şimdi yaklaşık 200 kişinin yaşadığı evlerin yanından geçerek kalenin diğer ucundaki Fotoğraf Evi Dr. Robert Gerlich Müzesi'ne geliyorum. 18.yüzyılda 1100 vergi memurunun çalıştığı binalardan biri olan yapıda yer alan, fotoğrafçılık tarihi ile 500'den fazla fotoğraf makinesinin sergilendiği müzei ve galerideki fotoğraf sergisini gezerek kalenin bu ucundaki patikadan nehir kenarına iniyorum.

Nehrin diğer tarafına geçip oradaki tepeye yürüyerek bu kez Burghausen kalesine karşıdan bakıyorum. Dışarıdan ve uzaktan bakınca Burghausen çok daha

görkemli ve etkileyici görünüyor. Yemyeşil tepenin üzerine uzanmış kaleye ve çevremi saran rengârenk çiçeklere bakarken 1916 yılında kaledeki Prechtl Kulesi'nde bir süre yaşayan Avusturyalı şair Rainer Maria Rilke'in şu sözleri geliyor aklıma:

“Bahar geldi yine. Dünya şiirleri ezbere bilen bir çocuk gibi...”

izlensentokerbd@gmail.com

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

ATMAYIN YAMALIK YAPARIZ

Çocukluğumu yaşadığım altmışlı yıllarda, halkımız ciddi ekonomik sıkıntılarla boğuşuyordu. Hemen her dönem vatandaşın belini bükmüş olan geçim derdi o dönem özellikle üretimin ve ithalatın az olması nedeniyle günümüze kıyasla çok daha fazla hissediliyordu. Tek tesellimizse, çevremizdeki hemen herkesin düşük gelir grubunda olmasıydı. Bu sayede, yoksulluk fazla göze batmıyordu. »

Örneğin, ben de pek çok yaşıtım gibi bir pantolonu ve bir çift ayakkabıyı uzun zaman kullanmak zorundaydım.

Zamanla yıpranan, epriyen pantolonlarımız yamalanır, her gün giydiğimiz ayakkabılarımızın altı delinince yenisini alacak bütçemiz olmadığı için o kısımları onarması için ayakkabıcıya verirdik. Bu onarımın masrafını

karşılayamayacak durumda olanlarsa ayakları yağmurda çamurda ıslanmasın diye delik ayakkabılarının içine uygun şekilde kestikleri mukavvaları koyarlardı. Artık iyice eskimeye yüz tutmuş olan ayakkabı köselelerinin bir süre daha dayanması içinse altlarına "pençe" denilen metaller çakılırdı. Burun ve topuk kısmına çakılan ve genellikle yarım ay şeklindeki bu metaller, ayakkabının bir süre daha giyilebilmesini sağlardı. Caddelerde yürürken ayakkabısının altından "çak, çak" sesleri gelenlerin pençe yaptırmış oldukları hemen anlaşılırdı.

O yıllarda, çocukların yanı sıra, bazı yetişkinler de yokluk yüzünden yamalı pantolon giyerdi. Kimse bundan utanmazdı, çünkü herkes yoksuldu ve yoksulluğun hiç de ayıp bir şey olmadığını biliyordu. Elde olanla idare etmek zorundaydık. Evlerdeki

artık kumaşlar atılmaz, günün birinde yamalık olur diye saklanırdı. Giyilemeyecek kadar eskimiş bazı elbiseler, eğer renkleri halen giymekte olduğumuz kıyafetlere yakınsa, günü geldiğinde yamalık olarak kullanılmak üzere bir köşede bekletilirdi. 1968 yılında, ortaokul birinci sınıfa giderken yamalı pantolon giydiğimi ve okuldaki başka arkadaşlarımın da

O yıllarda,
çocukların yanı sıra,
bazı yetişkinler de
yokluk yüzünden
yamalı pantolon
giyerdi.

yamalı pantolonlarla okula geldiğini gayet net anımsıyorum. Öğretmenlerimiz ise daracık bütçeleriyle sahip olabildikleri tek takım elbiseyi, paçaları iyice yıpranana kadar giyerler, temizlemeye veremedikleri için zamanla oluşan lekeleri sirkeli suyla silerek çıkartmaya çalışılırdı.

Benim çocukluğumda yırtılan, sökülen çoraplar bile yamanır, çorapların içine sokulan ahşap toplarla dikme işlemi yapılırdı.

O günlerde alım gücünün az olması tüketiciler kadar üreticilerin de ilginç buluşlar yapmalarının önünü açmıştı. Örneğin, işyerlerinde takım elbise giymek zorunda olan memurların sahip olduğu birkaç gömleği uzun yıllar kullanabilmeleri için her gömlek, kolçak denilen bir yedek yaka ile satılırdı. Bu yedek yaka aradan geçen zaman içinde yıpranan eskisinin yerine dikilirdi. Kolçak bulamayanlar ise yıpranan yakaları terzilere ters yüz ettirerek bir süre daha giymenin yolunu bulmuşlardı. Yakanın renk tonu gömleğin renk tonundan daha koyuysa bu işlemden geçmiş demektir. Öğretmenlerimiz dâhil tanıdığım hemen tüm memurların bu yöntemle yaşadıklarını

görebiliyorduk. Hayatlarını bebeden çalışarak kazananlar da, yeni aldıkları pantolon ve ceketleri korumanın yolunu bulmuşlardı: Yaptıkları işler, elbiselerin çok çabuk yıpranmasına neden olduğu için onları satın aldıkları gün diz ve dirsek kısımlarına, "süvarilik" denilen yamalar yaptırarak bu giysileri uzun zaman kullanabilerlerdi. Sürekli oturarak çalışmak zorunda olan memurlar ise pantolonlarının arka kısmına deri ya da kalın bir kumaştan süvarilik diktirerek kumaşın yıpranmasını önlemeye çalışılırdı.

Günümüzün gençleri inanmakta zorlanabilirler ama benim çocukluğumda yırtılan, sökülen çoraplar bile yamanır ya da yırtılan yerleri dikilirdi. Bu işlemi yaparken kullanmak için her evde büyük bir yumurta boyutunda ahşap toplar vardı. O topları yırtılan çorapların içine sokarak dikme işlemi yapılırdı. Beş çocuğu olan annemiz, haftanın bir gününü bu ahşap topu kullanarak yırtılan çoraplarımızı dikmeye ayırırdı. Bugün ucuzca satılan ten rengi naylon çoraplar o zamanlar çok değerliydi. Zaman zaman ipliği kaçan bu çoraplar atılmaz, kaçan yeri ustaca bularak onaran terzi çıraklarına götürülerek onartılırdı. Onarmanın mümkün olmadığı durumlarda ise

daha fazla açılmasını engellemek için şeffaf ojeler ya da yapıştırıcılarla çorabın kaçan yeri sabitlenirdi.

Rahmetli annem her altı ayda bir bizi Sümerbank'a götürüp, uygun fiyatta çamaşır ya da elbiselik kumaş alırdı. Raflarda sergilenen yerli malı rengârenk elbiselik, döşemelik, perdelik kumaşları gördüğümde inanılmaz derecede mutlu olurum.

Evlerde kullanılan çarşaflar ve nevresimler de eskikip yırtıldığında ya uygun renklerle yamanır ya da dikilirdi.

Onları almaya gücümüz yetmese de ülkemizde bu tür ürünlerin üretilmesi beni çok mutlu ederdi. Zaten bizim zamanımızda Sümerbank'a, "Yerli Malları" denirdi. İnsanlar tutumlu olmayı, ellerindekiyle idare etmeyi ve yerli malı kullanmayı bir aile terbiyesi olarak görürlerdi. Tutumluluk, mal kıymeti bilmek çok önemli bir meziyet olarak kabul edilirdi. Yalnızca eskiyen elbise ve ayakkabılar değil, hemen hiç bir şey atılmaz, tekrar kullanmak için bir kenarda bekletilirdi. O yıllarda henüz pet şişeler ve naylon ambalajlar üretilmemişti. Bu nedenle cam şişeler son derece kıymetliydi. Zeytinyağı şişeleri bile boşaldıktan sonra atılmaz, dönemin en etkili temizlik malzemesi

olan sabunlu sularla temizlenip tekrar kullanılmak için bir kenarda bekletilirdi. Annem çok eskimiş olan perdelerden alışveriş torbaları dikmişti. Çarşıya, pazara onlarla giderdi.

O günlerde tekstil sanayimiz şimdiki gibi gelişmiş değildi. Piyasada kısıtlı sayıda ürün bulunurdu.

Evlerde kullanılan çarşaflar ve nevresimler de eskikip yırtıldığında ya uygun renklerle yamanır ya da dikilirdi. Kimse bunu ayıplamazdı, önemli olan temizlikti. Çarşaflar büyük kazanlarda çivitli sularla kaynatılıp yıkanarak tertemiz olmaları sağlanırdı. Hazır giyim ve ayakkabı üretimi yetersiz olduğu için palto, manto, kaban, çizme ve bot gibi giyim eşyaları çok ama çok kıymetliydi. İyice eskikip kullanılamayacak hale gelene kadar atılmazlar sandıklarda, dolaplarda

özenle saklanırdı. Annelerin ördüğü kazaklara yaz geldiğinde güveler yemesin diye naftalinlenerek gardıroba kaldırılırdı. Ailedeki büyüklerin artık kullanmadığı palto ve manto gibi giyim eşyalarını onlardan sonra küçük kardeşler giyerdi. İlkokuldayken, bir kış mevsimi, ablamın füme renkli gabardin paltosunu giyerek okula gitmiştim. Ablama küçülmüş olsa da bana rahatlıkla uyuyordu.

Bir gün, annesi terzi olan bir kız öğrenci paltoma bakıp: "Aaaa..!! Bu kız paltosu, baksana düğmeleri ters yerde" dediğinde çok üzülmüş, o kıza çok içlerimeştim.

Aynı şekilde kırtasiye malzemeleri de çok kıymetliydi o sıralar. Çünkü çok az üretiliyordu. Özel sektör henüz bu konuya el atmadığı için daha çok devlet kurumlarının ürettiği az sayıda ürün satılırdı. Elinde kullanılmış kırtasiye malzemesi olan bunları asla atmaz, günün birinde kardeşinin ya da bir akrabasının kullanması için bir kenarda bekletirdi. Yarıya kadar kullanılmış kalem, 142

silgiler, sulu boyalar, kalem kutuları her zaman talep görürdü. Bu durum yetmişli yıllara kadar böyle sürdü. Sonra tekstil, hazır giyim, dericilik, plastik ve kırtasiye sanayinin gelişmesiyle bir rahatlama başladı. Bugün yamalı pantolon giyen bir memur tuhaf karşılanabilir, ya da başkasının eski ayakkabılarını kullanmak şaşırtıcı gelebilir. Oysa bir zamanlar yalnız ülkemizde değil, Avrupa'da bile böyleydi. Büyüklerinizden şeker çuvallarının bile elbiselik kumaş olarak saklandığı günleri dinlemişsinizdir.

Bu yazıyı, sevgili gençlerimizin bu günlere gelmek için eski kuşakların neler yaşadığını, ne tür sıkıntılar ve yokluklar çektiklerini bilmeleri için yazdım. Bugün bir gencimizin çekmesinde ya da dolabında çok sayıda tişört, gömlek, pantolon, ayakkabı ve iç çamaşırı bulunuyor. Bizler, bu saydıklarımın yenisini alabilmek için elimizdekileri hiç giyilemeyecek hale gelene kadar kullanmak zorundaydık. Zaman zaman sizlere eski günleri anlatan büyüklerinizin bunları gerçekten yaşadığına inanmayabilirsiniz. Oysa hepsi gerçektir, birebir yaşanmıştır bu yokluklar.

Sonuç olarak, yaşanan günün, sahip olunanın kıymetini bilmek gerekir. Böyle yaparsak yaşamımız ve elde ettiklerimiz gözümüzde daha büyük bir değer kazanacaktır. •

mehmetunverbd@gmail.com

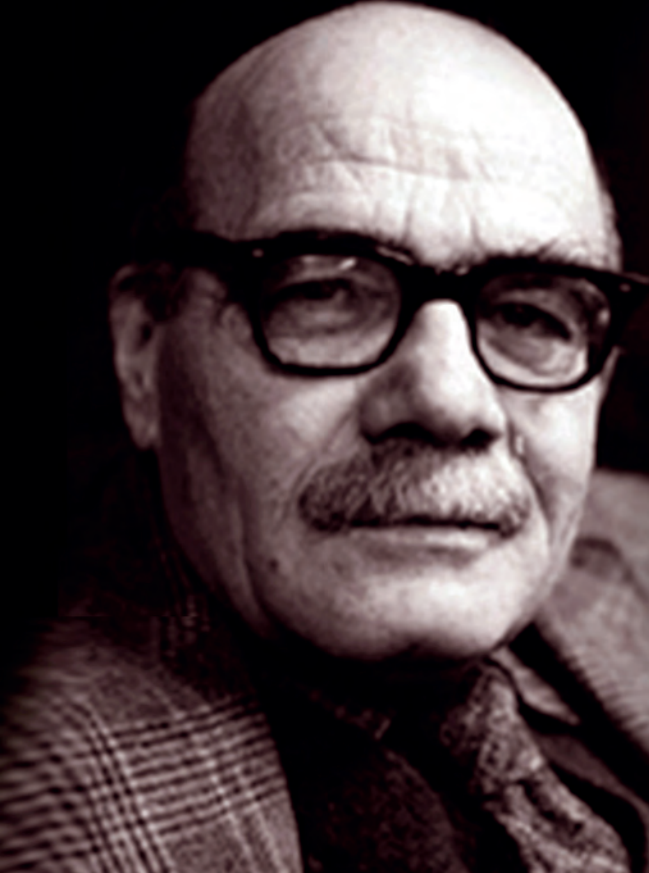
Siirin

DORUKLARINDA

Ceyhun Atuf Kansu

Yazan:
SABRİ KEMAL

İstanbul, Bostancı'da
7 Aralık 1919 günü
dünyaya geldi;
ölürken "Bana çiçek getirin,
dünyanın bütün çiçeklerini
buraya getirin!" diyen köy
öğretmeni Şefik Sınığ'ın son
sözlerini ölümsüzleştiren
şair Ceyhun Atuf Kansu.
İlk şiiri 1938 yılında lise
öğrencisiyken arkadaşlarıyla
birlikte çıkardığı Filiz adlı
okul dergisinde yayımlandı.
Ankara Gazi Lisesi'nden
sonra İstanbul Üniversitesi
Tıp Fakültesi'nde tıp
öğrenimi gördü. İnkılapçı
Gençlik, Ülkü, Yücel, Millet,
İstanbul gibi dergilerde
yayımlanan şiirleri ile
kuşağının önde gelen
temsilcileri arasında yer aldı.

Ankara Numune Hastanesi'nde, Turhal ve Ankara Şeker Fabrikası'nda çocuk hastalıkları uzmanı olarak çalışan Kansu, Ankara'nın Altındağ Mahallesi'nde açtığı bir poliklinikte gecekondü mahallesi çocuklarına sağlık hizmeti götürdü. İlk şiir kitabı Bir Çocuk Bahçesi'nde 1941, Bağbozumu Sofrası 1944, Çocuklar Gemisi 1946 yıllarında yayımlandı. Ankara Radyosu'nda yaptığı Türk Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal ve Türk Dili konuları üzerine konuşmalarıyla tanındı. Şiirlerinde toplumsal sorunlara ağırlık verdi. Halk dilinden,

halk söyleyişlerinden geniş biçimde yararlanarak halkın özlemlerini, sevinçlerini, acılarını ve yaşam savaşımını coşkulu bir söyleyişle dile getirdi. Şiirlerinin kaynağını hoşgörü, insanlık sevgisi, ulusal bağımsızlık ve doğa oluşturdu. Çocuk dergisinde masalları, öyküleri de Vakit ve Ulus gazeteleri ile Varlık ve Seçilmiş Hikayeler Dergisi'nde yayımlandı. Bağımsızlık Gülü kitabıyla 1965-66 Yeditepe Şiir Armağanı, Sakarya Meydan Savaşı kitabıyla da 1970-71 Behçet Kemal Çağlar Ödülü ile onurlandırıldı. 1978 yılında hayata veda etti.

DÜNYANIN BÜTÜN ÇİÇEKLERİ

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Bütün çiçekleri getirin buraya,
Öğrencilerimi getirin, getirin buraya,
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya,
Son bir ders vereceğim onlara,
Son şarkımı söyleyeceğim,
Getirin getirin...ve sonra öleceğim.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Kır ve dağ çiçeklerini istiyorum,
Kaderleri bana benzeyen,

Yalnızlıkta açarlar, kimse bilmez onları,
Geniş ovalarda kaybolur kokuları...
Yurdumun sevgili ve adsız çiçekleri,
Hepinizi hepinizi istiyorum, gelin görün beni,
Toprağı nasıl örterseniz öylece örtün beni.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Afyon ovasında açan haşhaş çiçeklerini
Bacımın suladığı fesleğenleri,
Köy çiçeklerinin hepsini, hepsini,
Avluların pembe entarili hatmisini,
Çoban yastığını, peygamber

çiçeğini de unutmayın.

Aman Isparta güllerini de
unutmayın

Hepsini, hepsini bir anda
koklamak istiyorum.

Getirin, dünyanın bütün
çiçeklerini istiyorum.

Dünyanın bütün çiçeklerini
diyorum.

Ben köy öğretmeniyim, bir
bahçıvanım,

Ben bir bahçe suluyordum,
gönlümden,

Kimse bilmez, kimse anlamaz
dilimden,

Ne güller fışkırır çilelerimden,

Kandır, hayattır, emektir, benim
güllerim,

Korkmadım, korkmuyorum
ölümden,

Siz çiçek getirin yalnız, çiçek
getirin.

Dünyanın bütün çiçeklerini
diyorum,

Baharda Polatlı kırlarında açan,
Güz geldi mi Kopdağına göçen,
Yörükler yaylasında Toroslarda
eğleşen.

Muş ovasından, Ağrı eteğinden,
Gücenmesin bütün yurt
bahçelerinden

Çiçek getirin, çiçek getirin, örtün
beni,

Eğin türkülerinin içine gömün
beni.

Dünyanın bütün çiçeklerini
diyorum,

En güzellerini saymadım
çiçeklerin,

Çocukları, öğrencilerimi
istiyorum.

Yalnız ve çileli hayatımın
çiçeklerini,

Köy okullarında açan, gizli ve
sessiz,

O bakımsız, ama kokusu eşsiz
çiçek.

Kimse bilmeyecek, seni beni
kimse bilmeyecek,

Seni beni yalnızlık örtecek,
yalnızlık örtecek.

Dünyanın bütün çiçeklerini
diyorum,

Ben mezarsız yaşamayı
diliyorum,

Ölmek istiyorum, yaşamak
istiyorum.

Yetiştirdiğim bahçe yarıda
kalmasın,

Tarümar olmasın istiyorum,
perişan olmasın,

Beni bilse bilse çiçekler bilir,
dostlarım,

Niçin yaşadığımı ben onlara
söyledim,

Çiçeklerde açar benim gizli
arzularım.

Dünyanın bütün çiçeklerini
diyorum,

Okulun duvarı çöktü altında
kaldım,

Ama ben dünya üstündeyim,
toprakta,

Yaz kış bir şey söyleyen sonsuz
toprakta,

Çile çektim, yalnız kaldım, ama

yaşadım,

Yurdumun çiçeklenmesi için
daima, yaşadım,

Bilir bunu bahçeler, kayalar,
köyler bilir.

Şimdi sustum, örtün beni, yatırın
buraya,

Dünyanın bütün çiçeklerini
getirin buraya.

BAĞIMSIZLIK GÜLÜ

Yerden alıp o gülü

Hangi gülü?

Bir topçu neferinin
Sakaryalı yaz toprağında
Sıcak kan gülü.

Alıp koklamak o gülü

Hangi baharda?

Türkçenin özgür kırlarında
Türkülerde burcu burcu,
Bilgeliğin ana gülü!

Bir basmadan alıp o gülü,

Hangi basmadan?

Nazilli fabrikasından
Pamuğumuzdan, emeğimizden,
Dokuduğumuz halk gülü.

Hoyrat ellerinden alıp o gülü

Hangi ellerden?

Uzak Teksaslı çobanların
Bilmediği, uğruna can vermediği
Türkiyeli o çileler gülü.

Yerine koymak, kutsamak o gülü,
Hangi yerine?

Mustafa Kemal'in bahçesine
Bir ulusun suladığı beslediği
Yediveren bağımsızlık gülü!

BEKLEYEN KADININ GÜNÜ

Kadınım saçlarını tarar aynada,
Benim parmaklarım
değmişçesine.

Bahçeye çıkıp şarkı söyler içinden
Sesinden sesim geçmişçesine.
Güneşin kızarttığı kayısılar gibi
Aklından ben geçerim
güneşlenirken,

Kızırır al al olur ben
öpmüşçesine.

Eğilmiş dikiş diker, gömleğimin
düğmesi

Hayal eder beni, birden ürperir
İnce bir sızı duyar iğne
batmışçasına.

Çocuğunu göğsüne bastırduğunda
Erkekliğim geçer ta iliğinden
Benimle uzanıp yatmışçasına.

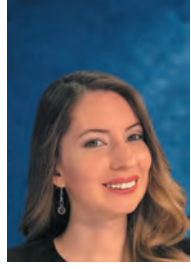
Bir sabah ayrıldım bir akşam
kavuştum

-Ah, olgun dutlar gibi ballanmış
gözlerinde-
saatlerin biriktirdiği o tatlı özlem
sanki uzak denizlerden
dönüyorum,

karşılar, beni yıllarca
beklemiştirçesine. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Kurt Cobain'in Gitarı 6 Milyon Dolara Satıldı

Kurt Cobain ve iş insanı Peter Freedman Kurt Cobain'in gitarıyla (sağda)

Nirvana grubunun solisti ve gitaristi Kurt Cobain, bu kez gitarıyla tarihe geçti. Cobain'in ölümünden 5 ay önce gerçekleştirdiği

konserde çaldığı gitar, Amerika Birleşik Devletleri'nin Los Angeles kentinde düzenlenen müzayedede

satışa sunuldu. 1 milyon dolardan başlayan açık artırma-da Cobain'in gitarını, 6 milyon 10 dolara Avustralyalı iş insanı Peter Freedman satın aldı.

1959 model Martin D-18E marka gitar, bugüne kadar en yüksek fiyata satılan gitar oldu. Gitarı satın alan Freedman, enstrümanı sanat

galerilerinde sergileyeceğini açıkladı. Satışı gerçekleşmiş en pahalı gitar rekoru daha önce, Pink Floyd'dan David Gilmour'un 3,95 milyon dolara alıcı bulan gitarına aitti.

2 Dünya Geneline Yaklaşık 300 Milyon Çocuk Okula Gidemiyor

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO'nun son raporuna göre, dünya genelinde 258 milyondan fazla çocuk eğitim hakkına ulaşamıyor. Çocukların

eğitim alamamasının başlıca nedeni olarak yoksulluk gösterildi. Covid-19 salgınının ise eğitim hakkına erişimdeki eşitsizliği daha da arttırdığı vurgulandı. Raporda, yoksulluğun hem okula devamlılık ve mezuniyet hem de eğitim imkanında belirleyici" olduğu ifade edildi. Yoksullukla mücadelede Asya'da mesafe katedilse de, hâlâ beş çocuktan birinin

yoksulluk çektiği vurgulandı. Afrika kıtasındaysa her iki çocuktan birinin yoksulluk sorunu olduğu bilgisi paylaşıldı. Milyonlarca kişinin de kökeni, cinsiyeti, kimliği ya da engeli nedeniyle eğitim siteminin dışında bırakıldığına da işaret edildi. Raporda, ülkelerin dörtte birinde yasalar uyarınca engelli bireylerin sağlıklı bireylerle aynı ortamda eğitim alamadıkları bilgisi de paylaşıldı. Azınlıklar ve mülteciler için ise pek çok ülkede nitelikli eğitim imkanı sunulmadığı vurgulandı.

3 İtalya'da Turizme Destek

İtalya, Covid 19 salgınından ekonomik olarak en çok etkilenen ülkeler arasında. Ülkenin can damarı olan turizm sektörü de salgından büyük hasar aldı. Hükümet turizmde canlanma için tatil ikramiyesi projesini hayata geçirdi. İtalyan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açıklamasına göre, tatil ikramiyesi programı için 2,4 milyar Euro ayrıldı.

Program, yıllık geliri 40 bin euronun altında olan haneleri kapsayacak. Üç kişinin üzerindeki ailelere 500 euro, 2 kişilik ailelere 300 euro, tek kişilik hanelere de 150 euro'ya kadar tatil desteği verilecek. Tatil ikramiyesinden

faydalananlar bu desteği, ülke içindeki konaklama tesislerinde Temmuz-Aralık 2020 döneminde kullanabilecek. İkramiyenin yüzde 80'i konaklama giderlerinden, yüzde 20'si de gelir vergisi beyanından düşülecek. Yapılan bir ankete göre, bu yıl tatile çıkmayı planlayan İtalyanların yüzde 52,2'si tatil ikramiyesi istemeyi planlıyor. İtalya'da turizmin gayri safi yurtiçi hasıladaki payı yüzde 13 olarak hesaplanıyor.

4 100 Yaşındaki Dev Kaplumbağa Doğaya Bırakıldı

Ekvador, 1960'lı yıllarda nesillerinin tükenmesini önlemek için Galapagos Milli Parkı'nda üreme programına aldığı 15 dev kaplumbağayı doğal yaşam ortamına bıraktı. Serbest bırakılan kaplumbağalardan biri de 100 yaşındaki meşhur Diego oldu. Parkta 40 yılı aşkın süredir tutulan dev kaplumbağaların 2 binden fazla, Diego'nun ise 800'den fazla yavrusu vardı.

Diego, Galapagos Milli Parkı'na getirilmeden önce Amerika

Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya eyaletindeki San Diego Hayvanat Bahçesi'nde yaşıyordu. Bir asırlık dev kaplumbağa geri götürüldüğü Espanola Adası'ndan 80 yıl önce ayrılmıştı. Galapagos takım adalarında halen 20-25 bin vahşi kaplumbağa yaşadığı tahmin ediliyor.

5 Plastik Yağmurlarıyla İlgili Uzmanlar Uyarıyor

Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı bölgelerinde, yağmur suyuna karışan bin metrik tona varan mikroplastik partikül tespit edildi. Söz konusu miktar yaklaşık 120 milyon

plastik şişeyle eşdeğer. Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 korunaklı bölgesinde yapılan araştırma, yağmurun oluşması için atmosfere karışan mikroplastik partiküllerin, inceleme alanlarındaki milli parklara yağdığını ortaya koydu. Dünya Ekonomik Forumu'nun verilerine göre, her yıl ortalama 8 milyon ton plastik, okyanus suyuna karışıyor. 2050 yılında deniz ve okyanuslardaki plastik miktarının, deniz canlılarını geçeceği düşünülüyor.

6 Covid 19'un Ekonomiye Zararı

Birleşmiş Milletler Üniversitesi Dünya Ekonomik Araştırmaların Geliştirilmesi Enstitüsü, "Güvencesizlik ve Salgın: Gelişmekte Olan Ülkelerde Kovid-19 ve Yoksulluk Etkisi, Yoğunluğu ve Zorluğu" başlıklı bir rapor yayımladı. Raporda, Kovid-19 krizi sonucunda aşırı yoksulluk sınırı olarak nitelenen günde 1,90 doların altında gelire sahip insan sayısına, en kötü senaryoda, 395 milyon kişi eklenebileceği vurgulandı. Eğer bu senaryo gerçekleşirse dünya genelinde aşırı yoksul sayısı toplamda 1 milyar 120 milyona

çıkacak. Günde 5,50 doların altında gelire sahip yoksul insan sayısı ise dünya nüfusunun yarısını geçerek 3,7 milyara ulaşabilecek. Raporda ayrıca, küresel yoksulluğun Doğu ve Güney Asya'da gelişmekte olan ülkelere kayacağına da yer verildi. Raporda, "Dünyanın en fakirleri, G7'nin Eylül'de toplanmasını veya G20'nin Kasım'da toplanmasını bekleyemez." uyarısı yapıldı.

7 Eyfel Kulesi Açıldı

Fransa'nın sembollerinden

Eyfel Kulesi, Kovid-19 salgını tedbirlerinin gevşetilmesiyle üç ay sonra yeniden ziyarete açıldı. Ziyaretin ilk gününde turistler de kuleyi görmek için sıraya girdi. Ziyaret sırasında 11 yaşın üzerindeki herkese maske takma zorunluluğu getirildi. Ancak enfeksiyon riskini en aza indirmek ve sosyal mesafeyi koruyabilmek için asansörler henüz devreye girmedi. Bu nedenle ziyaretçiler manzaranın tadını çıkarabilmek için 1743 basamağı tırmanmak zorunda kaldı. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

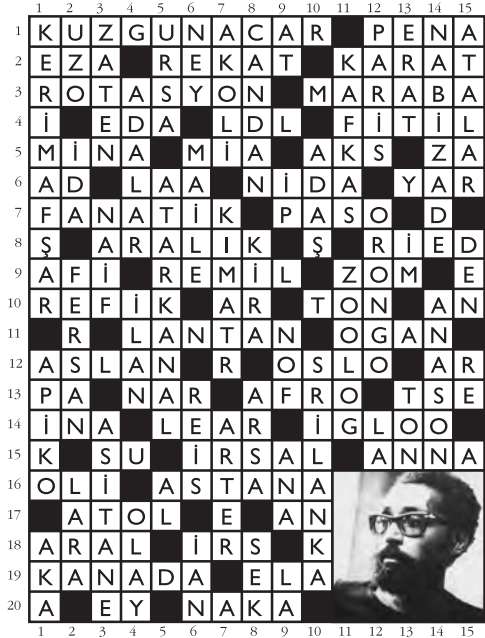
1-(a) Laf ebeliği	6-(b) Ön doğru	11-(d) Değerler dizisi
2-(b) Tarafsız	7-(d) Kısa imza, imce	12-(c) Seviye
3-(b) Gizlemek	8-(a) Parça	13-(b) Tarih yanlığı
4-(b) Bitkibilimi	9-(d) Esnek	14-(b) Sargı
5-(d) Serbestlik	10-(c) Takım tekeli	15-(d) Satım

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(d) Sonar
- 2-(b) Ornitoloji
- 3-(a) Lir
- 4-(d) Erzak
- 5-(b) Ağız
- 6-(c) Amfibikler
- 7-(b) Habitat
- 8-(c) Sterilize
- 9-(a) Kelaynak
- 10-(d) Elektronik devre elemanı
- 11-(b) Baharatlı bir bitki
- 12-(c) Nem

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Nisa Ada Soydemir, Ankara

Derin ve Yalın Özden, Ankara

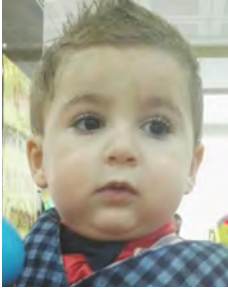
Zeynep Leyla Çalışkan, İstanbul

Asel ve Zümra Köseoğlu

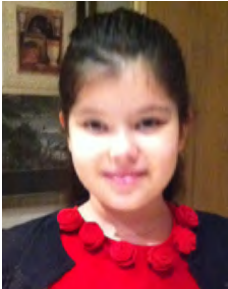
Berrak Hazırol, İzmir

Eren Avcı, Ankara

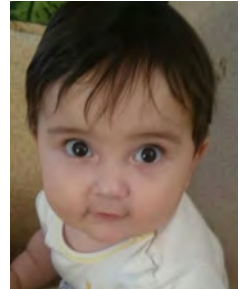
Öykü ve Sena Serin, Ankara

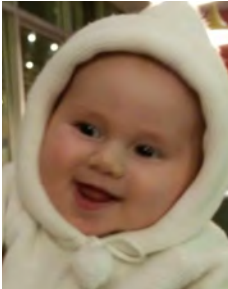
Selin Kumru Sağlamer, İstanbul

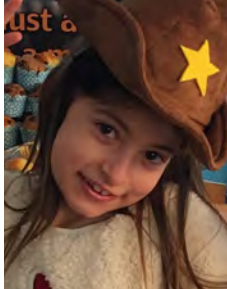
Ekin Yılmaz, Antalya

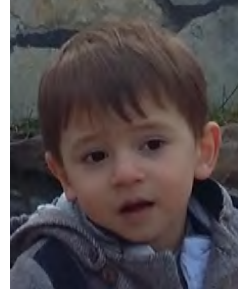
Toprak Ablak, Ankara

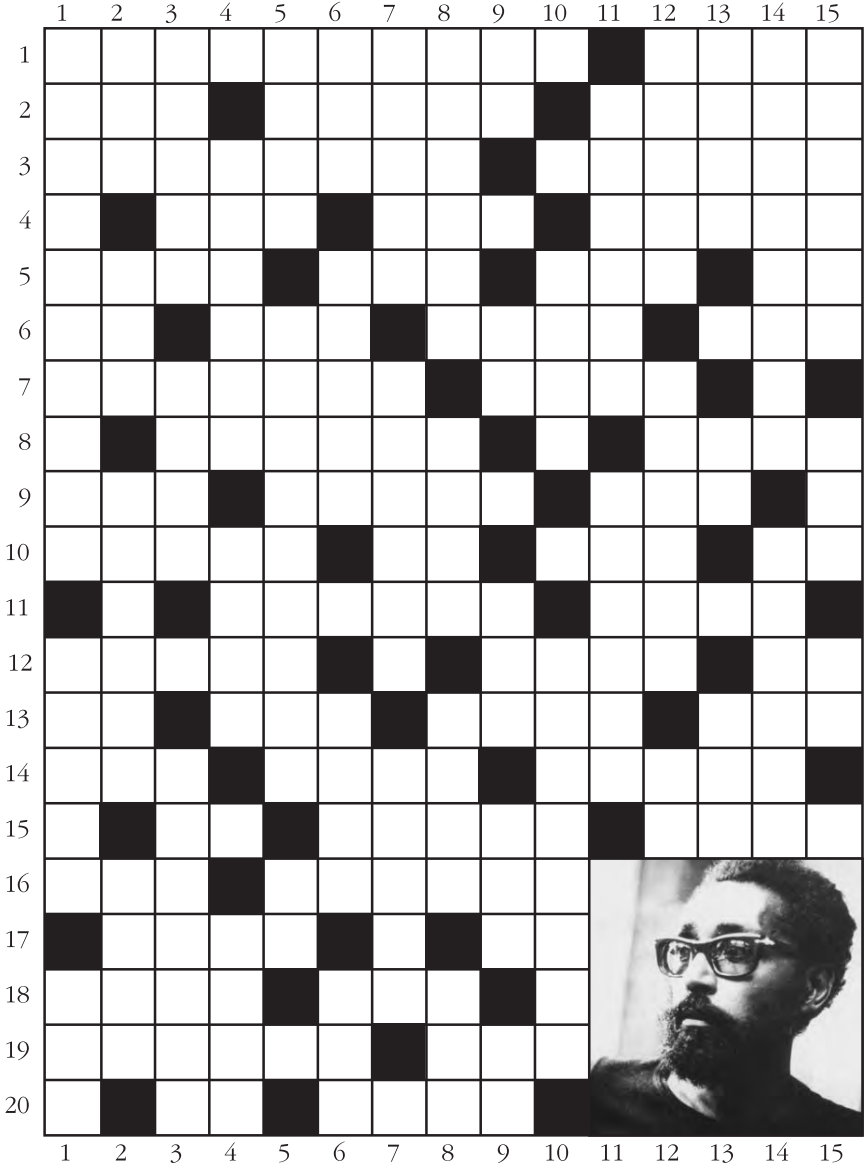
Ali Batu Aymayan, Ankara

Azra Şimşir, Balıkesir

Bera Bertuğ Canöz, Ankara

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Çağdaş heykel sanatının öncülerinden olan fotoğrafta görölen heykeltıraşımız.-Telli çalgıları çalmaya yarayan gereç. 2-Sıkıntı verme, üzme.-Namazda bir bölüm.-Bazı değerli taşların kalitesini ölçmek için kullanılan birim. 3-Bir birimde çalışan görevlilerin düzenli bir biçimde yer değiştirmeleri.-Çiftçilikte, toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse. 4-Tavır, davranış.-Tıpta düşük yoğunluklu kolesterole verilen kısa ad.- Yollu bir biçimde dokunmuş kumaş. 5-Camın ana maddesi.-'.... Farrow' (ABD'li ünlü sinema oyuncusu).-Dingil.-Güney Afrika Cumhuriyetinin plaka imi. 6-İsim.- Pazarlıkta kabul edilebilir en aşadı durumu işaret eden yabancı bir kısaltma.-Ünlem.-Uçurum. 7-Bir dinin veya takımın çok aşırı taraftarı olan.- İspanyada on yedinci yüzyılda, çok tutulan, tek bölümlük güldürü. 8-İğdirin bir ilçesi.-Avusturya'da bir sanayi bölgesi. 9-Caka.-Kum falı.-Argoda çok sarhoş olmuş kişi. 10-Mesleğe yeni giren kimsenin rehber olarak tanıdığı kişi.-Güzel sanat.-Bir ağırlık ölçüsü birimi.-Tarla sınırı. 11-Yeryüzü kabuğunda en çok bulunan ikinci element.-Tanrı. 12-Bir burç adı. Avrupa'da bir başkent.- Bir alan ölçüsü birimi. 13-Eski dilde ayak.-Çok taneli bir meyve türü.- Uzun ve kıvrıkcık saç.-Türk Standartları Enstitüsü'nün kısa adı. 14-Uzaklaştırma. 'Kral ...' (Shakespeare'in bir yapıtı).- Eskimoların buzdan yapılmış evi. 15-Başlıca içeceğimiz.-Gönderme, yollama.-'.... Karenina'(Tolstoy'un ünlü bir yapıtı). 16-Afrika'da bir nehir.-Asya'da bir başkent. 17-Mercan adası.-En kısa zaman birimi. 18-Birbirine yakın adaların oluşturduğu topluluk.-Kaltım. 19-Amerika kıtasında bir ülke.-Bir göz rengi. 20-Bir sesleniş türü.-Dişi deve.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1930-2003 yılları arasında yaşamış olan tiyatro oyuncusu, yönetmen ve seslendirme sanatçımız.- Geminin, zinciri toplayıp demirini kaldırmaya hazır olması.- Eli açık, cimri olmayan. 2-Yunan rakısı.-Kaz dağlarının mitolojik adı.- Derisinden kürk yapılan bir kır sansarı.-Antalya'nın dünyaca ünlü plajı. 3-Doğrusu anlamında bir kelime.- Saf, deneyimsiz.- İstanbul'un eski adlarından biri. 4-İstanbul'un bir ilçesi.- Duyuru.-Oluşum, vaka. 5-Halk dilinde deri üzerinde serpili olarak çıkan siğiller.- Tıpta spermayı idrar yoluna salan iki kanal.- Hile. 6-Üflemele bir çalgı.- Dağların bir yana doğru alçalıp giden taraflarından her biri.-Küçük gemi kaptanı.-'..... Fleming'(James Bond karakterinin yaratıcısı.) 7-Bağırsaklarda safranın bulunmadığı patolojik durum. Eşya veya kitap saklanan yer, kitaplık.-Trafığı yoğun olan ana yol. 8-'..... Erçetin'(şarkı sözü yazarı ve solistimiz).-Bir taşınmazın, malın kullanımı karşılığında ödenen bedel.- Üzerine bina yapılmak üzere ayrılmış toprak parçası.- Katıksız, saf. 9-Bir binek hayvanı- Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.- Uluslararası notam ofisi.-Maksim Gorki'nin yapıtı.-Bir nota. 10-Aynı isme sahip olan kişiler.-Asya'da bir ülke. 11-Azak Denizi ile Hazar Denizi arasında uzanan sıradağlar ve dağ sistemi.- Hayvan bilimi. 12-Yönetmen Cédric Klapisch'in 2008 yapımı bir filmi.- Çift parmaklılar takımındanTibet'te sürüler hâlinde yaşayan bir canlı türü-Lantanın simgesi. 13-Onbaşı ve çavuş rütbesindeki askerler.- İşaret.-Eti lezzetli bir balık türü. 14-'..... Nazım' (Tanzimat dönemi yazarımız).-Maydanozgillerden kokulu bir bitki. 15- İstanbul'un bir semti.-Siğınak, küçük oda.-Bir nota.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

İKİ SÜPER BÜYÜK USTA İLE HAZIRLIK MAÇI

Türkiye Satranç Federasyonu, geçen ay büyük ustalarımız Mustafa Yılmaz ve Vahap Şanal'ı Dünya yıldızları ile online olarak buluşturdu. Mustafa Yılmaz, Almanya'nın en kuvvetli oyuncusu Süper GM Nisipeanu'yu 8,5-7,5 yenerken, genç büyük ustamız Vahap Şanal ise Azerbaycanlı Süper GM Şehriyar Mamedyarov karşısında 9-7 kaybetti. Maçlar Playchess.com oyun tabanında 16 oyun üzerinden ve 15+10 zaman temposuyla oynandı.

Mustafa Yılmaz - Liviu-Dieter Nisipeanu, 4. Oyun

Siyah, bir piyon için vezirini savunmadan uzaklaştırınca başına olmadık işler açıyor. **31.Af5! Vd7** Kale kaçamıyor: **31...Kg5** **32.Axd6** ve **h7** iyice zayıflar. **32.Axg7 Kxg7** **33.g5 b5** **34.cxb5 axb5** **35.f4 exf4** **36.Ve4 Vf7** **37.Kf1 Kxg5** **38.Kxf4 Vg6** **39.Vxg6 Kxg6** **40.Kf7 Kg7** **41.Kf8 Kg5** Siyah, **d5** piyonuna yöneliyor ama alamayacak. **42.Kd8**

Şg7 (Eğer, **42...Kxd5** **43.Kg3** ile at düşerdi.) **43.Kd7+ Şf6** **44.Kxd6+ Şe5** **45.Kd8 Af6** **46.d6 Kg1+** **47.Şa2 Ad5** **48.Kh5+ Şe6** **49.Kh6+ Şe5** **50.Ke8+** Siyah terk etti, piyonun yükselişine engel olunamıyor. **1-0**

Mustafa Yılmaz - Liviu-Dieter Nisipeanu, 14. Oyun

27.e6!! Yılmaz, önce **e2** karesindeki filin ardından **Kxf2** ile vezirinin tehdit edilmesini göz ardı mı ediyor yoksa hesaplanmış bir atak mı düzenliyor? Siyah, **g7** karesindeki yoğunlaşmadan dolayı, fil fedasına yanaşmıyor, savunmaya ağırlık veriyor. **27...Kg8?** **28.Vh4 Kxe2** Artık Beyaz'ın hedefinde **h7** karesi de var. **29.Vxh6 Kxf2+** **30.Şe1** ve Siyah terk etti. **31.Vxh7+#** önlenemez. **1-0**

Şehriyar Mamedyarov - Vahap Şanal, 2. Oyun

İki taraf da altın vuruş peşinde! Beyaz, şahının korunaksız konumuna aldırış etmiyor, karşı atağa kalkıyor. **42.Ad6! Vb1+** Siyah'ın şah çekişleri savuşturulduktan sonra Beyaz'ın f7 karesine baskısı sonuç verir. **Ac5 43.Şg2 Kc2+ 44. Şh3 Vf1+ 45.Şg4** Siyah'ın şahları bitti, sıra beyazda. **46.Kxf7 Şg8 47.Şh5! Vd3** Beyaz şahın h5'e yürüyüş gerekçesi sonra anlaşılacak. Siyah vezirleri değiştirmek istiyor ama saldırırken figür değişimi önerilen bir şey değil. **48.Vf4 Şh7?** Mata davet. **49.Vxh6+** Siyah terk etti, çünkü yok çaresi. **1-0**

Şehriyar Mamedyarov - Vahap Şanal, 16. Oyun

Aceleyle 22.b4?? ile vezirleri değiştikten sonra eşit bir oyun sonuna geçmeyi uman Beyaz, Şanal'ın gözü yumuk yaptığı vezir fedası sonunda konumun umutsuzluğunu görüp oyunu terk etti. **22...Vxb1+ 0-1** (Kazanç yolu şöyle olabilir: **23.Şxb1 Axc3+ 24.Şc2 Axe2 25.Axe2 Kxb4** sonrası Beyaz için umutsuzluk. **24...Kxe2 Fxd4**, alet kaybindan ötürü daha kötü.)

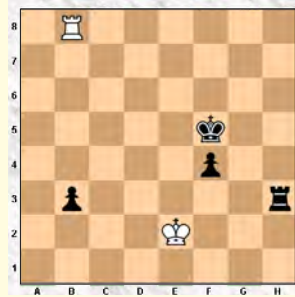

BU DA MI VARDI?

Bernstein - Smyslov, Groningen 1946

İSD'de (İstanbul Satranç Derneği) yıldırım oynarken şaşırtıcı hamle ile karşılaşınca hep derdik: Hayda! Bu da mı vardı? Gitmiş güzelim yarım puanı Smyslov hazretlerinin!

İki piyon önde ve kesin kazanç konumunda olan Siyah, beyaz kaleyi röntgene sokmanın heyecanıyla **52...b2?** oynadı. **53.Kxb2! Şg4** ve konum eşit. **53...Kh2+ 54.Şf3 Kxb2 pat!** Siyah, **52...Şe4!** oynasaydı kazanırdı.

Gönderi: Mehmet Nuri Altınsoy / İstanbul

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Saat on ikide yaz olur

Gerhard Rühm

Turkuaz Yayınları

Görsel, işitsel ve sayı şiirleriyle, alabildiğine bir biçimsel merak ve buluş zenginliğine sahip bir şairle karşı karşıyayız. Erhan Altan'ın çevirdiği, sunduğu bu seçki, Somut ve Deneysel şiirin öncüsü Rühm'ün şiirleri bütününi temsil etmekten ziyade, bu kitabın ufkunun ötesindeki daha büyük bir çeşitliliğe dair bir fikir vermeyi amaçlıyor. Rühm'ün kendi seçtiği şiirlerinden oluşan bu kitap, yalnızca onun şair kişiliğine dair fikir verebilir, oysa sanatçının ressam ve besteci kişilikleri de var. Her ne kadar bu kitabın kapsamının dışında kalsalar da bu şiirlerin geniş bir yıldızlar sisteminin farklı farklı dünyaları oldukları dikkate alınrsa, sanatçının eylemine ve kişiliğine dair asgari ve soyut bir tahayyül

oluşabilir. Rühm, eşi benzeri pek görülmemiş bir başarı öyküsünü kuran Viyana Grubu'nun üyesidir. Rühm'le birlikte bu grubun üyeleri HC Artmann, Konrad Bayer, Friedrich Achleitner ve Oswald Wiener, 50'li yıllarından günümüze uzanan Avusturya şiirinin kurucuları olmuşlar. Avangartlara dair bu izler nasyonal sosyalistler tarafından "yoz sanat" ithamı ile tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bir yandan savaş öncesi avangartlarının yitik hatlarını yeniden kazanma çabası, diğer yandan savaş sonrasında Nazilerce zehirlenmiş dil ve düşüncesini filtre edecek dilsel ve şiirsel arayışlar, kısaca yeni ve temiz bir başlangıç kalkışması grubun programını belirlemiştir.

İnsan ve Değerler Kavramı Açısından Ahlak ve Hukuk

İsmail Killoğlu

Büyüyen Ay Yayınları

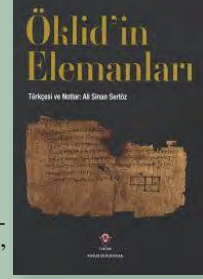
“Ahlak ve Hukuk” öncelikle hem bir birey olarak hem de toplumsal bir varlık

olarak insanın topyekûn hayatını ve daha kapsamlı olarak da tüm insanlığı ilgilendiren merkezi konumdaki kavramlardan ikisidir. Adalet ise hangi şarta sahip olursun olursun muhakkak tatbik edilmesi gereken bir değer olarak anlaşılmalıdır. Adalet anlaşılmadan, gerek ahlâk, gerekse hukuk, şekli bir kural olmaktan öteye gidemez. Bunun içindir ki adalet gibi yüce bir değer ancak ahlâk ve hukukun bir bütünü olarak tatbik edilmesiyle kendi hakikatine kavuşur. Bu yüzden ahlâk ve hukuk ilişkisini anlamlandıran ona ruhunu veren dolaşısıyla hayat bahşeden kavram adalettir. Ancak her şeyden önce bu kavramların gerçekleştiği alan ve aynı zamanda gerçekleştiricisi insan olmaktadır. İnsan tutum ve davranışlarıyla ahlâkî değerleri tatbik edecek ve yaşatacak bir varlık olma sorumluluğuna sahiptir. İnsan, davranışlarıyla sadece davranmış olmaz, davranışlarına muhatap olanlara kendi hukukunu da anlatmış olur. Bu ise, insanın öncelikle kendini tanımasıyla ve değerlerin anlamlarını tefekkür etmesiyle ve sonunda nasıl davranıldığı ile nasıl davranması gerektiği konusunda bir bilinç geliştirmesiyle mümkün. Ahlâk ve hukuk kavramları göz önüne alınmadan bireyin manevî dünyası, kişiliği, davranışları ve pratik hayatının bütünlüğü kurulamaz. (...)

Öklid'in Elemanları

Ali Sinan Sertöz

TÜBİTAK Yayınları

“Öklid'in Elemanları”

mantığının matematiğe uygulandığı bir başeserdir. MÖ 300 yılları civarında İskenderiye’de yaşadığı düşünülen Antik Çağ matematikçisi, Öklid “Elemanlar” adlı bu kitabında zamanının bilinen tüm matematiğini yalnızca beş belit ve beş genel kavramdan başlayarak sistematik bir şekilde yeniden kurmuş. Öklid, on üç cilt olarak yazdığı bu temel geometri ve sayılar kuramı kitabında her yeni önermeyi yalnızca başta verdiği belitleri, genel kavramları ve daha önce kanıtlamış olduğu diğer önermeleri kullanarak kanıtlar. Bu yönüyle “Elemanlar”, yazıldığı günden itibaren Doğu ve Batı dünyasının düşünce yapısını derinden etkilemiş ve bugünkü bilim paradigmasının doğuşuna öncülük etmiş. İki bin yıl boyunca her düşünen insanın başucu kitabı olmasının yanı sıra ders kitabı olarak da kullanılan Elemanlar’ın on üç cildinin tamamı ilk kez Türkçeye çevrildi. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: NİLGÜN GÜNAY, ADANA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

D İ L E K İ Ş İ K S E L

Tarihle güncel yaşamı lirik anlatımla buluşturan, hissettiği tüm kokuları, titreşimleri, rengi yansıttığı görsel şiirlerin ana teması, aşık olduğu İstanbul.

Bedri Rahmi'nin ruhunun şad olduğunu, kendisinin gözünün, gönlünün yüceldiğini söyleyen Talat S. Halman'a göre eserleri soyadından ilham alan birer "Işık seli. Hem de birer renk ve hareket ayini." İçine sindirdiği, birlikte yaşadığı şeylerin resminin parçalarını oluşturduğunu söylüyor.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320